

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2012

ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE VHÚ PRAHA

Vážení přátelé,

dostává se Vám do rukou výroční zpráva Vojenského historického ústavu Praha za rok 2012. V uvedeném roce uplynulo sedmdesát let od atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha – tato akce patřila k nejvýznamnějším počínům v odbojové činnosti za druhé světové války. Na toto výročí jsme se již dlouho dobu připravovali a akce spojené s danou událostí také stály v centru aktivit Vojenského historického ústavu Praha v roce 2012.

Na jarní měsíce roku 2012 připravil VHÚ téměř desítku akcí, ať už výstavního, připomínkového či pietního charakteru, které se událostem spojenými s 27. květnem 1942 věnovaly. Jmenujme například výstavu umístěnou v prostorách Senátu Parlamentu České republiky, dále výstavu uspořádanou v dolní části Václavského náměstí, anebo podíl na vojenské předváděcí akci pořádané městskou částí Prahy 8, jejíž součástí byla i rekonstrukce průběhu atentátu. Aktivity VHÚ v tomto směru překročily i hranice republiky, zorganizovali jsme reprezentativní výstavu „Atentát na Reinharda Heydricha – smrt architekta holocaustu“, která proběhla na konci jara a počátku léta v budově izraelského parlamentu – Knesetu.

Druhým významným výročím, které našlo odezvu v činnosti VHÚ, bylo 150 let od založení společenské a sportovní organizace Sokol. Reprezentativní výstava „Pod křídly Sokola“ připomínající i významný podíl Sokolů při vzniku a vojenské obraně Československa byla otevřena v červenci 2012 v prostorách Armádního muzea Žižkov. Pokud jde o akce určené nejširší veřejnosti, rozšířili jsme naše portfolio „otevřených dveří“ o další událost: k již zavedeným otevřacím dnům ve Kbelích i Lešanech, k Muzejní noci i k tradičním lešanským Tankovým dnům se v podzimním termínu přiřadil Den válečných veteránů, který se odehrál v Armádním muzeu Žižkov. Je určen nejen dospělým, ale především dětským návštěvníkům. Pokud jde o děti a mládež, pak je jistě příjemným zjištěním, že v roce 2012 vzrostl počet zájemců o edukativní program „Operace Historikon“ pořádaný VHÚ, jenž napomáhá při výuce dějepisu.

Můžeme také s velkou radostí konstatovat, že v roce 2012 se nám podařilo úspěšně dovršit téměř desetileté úsilí o získání jednoho z neobyčejně cenných exponátů, který dokumentuje historii československého předválečného vojenského průmyslu: tank LTP vyrobený v předvečer druhé světové války a vyvezený do Peru se v září 2012, po sedmdesáti čtyřech letech, vrátil zpět na českou půdu a stal se novým přírůstkem ve sbírkách VHÚ.

Vojenský historický ústav Praha v roce 2012 i nadále úspěšně rozvíjel svoji vědeckou činnost. V jarním termínu jsme uspořádali odborný seminář věnovaný otázce nasazování českých vojáků v mezinárodních misích. Seminář proběhl v prostorách Senátu PČR a vedle domácích osobností politického i vojenského života na něm vystoupili i zahraniční odborníci. Ruku v ruce s touto aktivitou i nadále pokračuje významná činnost VHÚ, tedy sběr dokumentů i artefaktů, které se vztahují k působení našich mírových jednotek v zahraničí po roce 1990. Tyto nové přírůstky také operativně vystavujeme v expozicích v Armádním muzeu Žižkov. I nadále se nám daří udržovat vysokou míru kvality publikačních výstupů našich specialistů, jejichž texty jsou v odborných i širších kruzích ceněny pro svoji vysokou úroveň, spolehlivost a tematickou originalitu.

Chtěl bych v této souvislosti poděkovat všem pracovníkům VHÚ Praha, kteří přispěli svým dílem k tomu, že rok 2012 byl z hlediska našich aktivit velmi plodný. Velice děkuji Ministerstvu obrany, jehož vstřícný přístup vytváří dobré podmínky pro naši činnost a rozvoj. Zvláštní poděkování patří všem kolegům z Armády České republiky, vědeckých institucí, muzeí a klubů vojenské historie. Poděkování patří také všem státním i soukromým subjektům, které nás podporují. A samozřejmě velký dík patří i desítkám tisíců návštěvníků našich muzeí, kteří nám zachovávají přízeň.

Ředitel Vojenského historického ústavu Praha, plk. Mgr. Aleš Knížek

OBSAH

1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA	6
1.1 Služby veřejnosti	7
2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA	8
2.1 Organizační struktura a personální obsazení	9
3 HISTORIE VHÚ PRAHA	11
3.1 Vznik Památníku osvobození	11
3.2 Útlum a nový rozvoj	12
4 KOMISE VHÚ PRAHA	14
4.1 Komise vojenských tradic a symboliky	14
4.2 Výstavní komise	17
4.3 Sbírková komise a akviziční činnost	18
4.3.1 Reprezentativní výběr nejzajímavějších přírůstků roku 2012	22
5 PÉČE O SBÍRKY MUZEJNÍ POVAHY	29
5.1 Sbírkové fondy VHÚ Praha.....	29
5.2 Oddělení správy muzejních sbírek	32
5.3 Preventivní ochrana a ošetření sbírek.....	35
6 KNIHOVNA VHÚ PRAHA	38
6.1 Historie knihovny VHÚ Praha	38
6.2 Fondy knihovny VHÚ Praha	39
6.3 Činnost knihovny VHÚ Praha v roce 2012	42

7 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST	48
7.1 Výzkumné projekty	48
7.2 Seminář pořádaný ve spolupráci s VHÚ Praha	49
7.3 Konference s účastí pracovníků VHÚ Praha a přednášková činnost	53
8 PREZentační činnost	56
8.1 Kalendárium	56
8.2 Návštěvnost	58
8.3 Armádní muzeum Žižkov	59
8.3.1 Historie	59
8.3.2 Stálá expozice	60
8.3.3 Výstavy	63
8.3.4 Akce pro veřejnost	67
8.3.5 Edukativní program - Operace Historikon	69
8.4 Letecké muzeum Kbely	72
8.4.1 Historie	72
8.4.2 Stálá expozice	75
8.4.3 Akce pro veřejnost	79
8.5 Vojenské technické muzeum Lešany	83
8.5.1 Historie	83
8.5.2 Stálá expozice	85
8.5.3 Akce pro veřejnost	93
8.6 Ostatní expozice VHÚ Praha	102
8.7 Další výstavní činnost VHÚ Praha	105
8.8 Časopis Historie a Vojenství	118
9 VYDAVATELSKÁ ČINNOST	125
IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY	129

1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je muzejní, vědeckovýzkumné a knihovní zařízení Ministerstva obrany České republiky. Jeho posláním je – ve smyslu platných legislativních norem – soustavně a cílevědomě shromažďovat písemné a hmotné památky především k dějinám českého i československého vojenství a armády, odborně o tyto fondy a sbírky pečovat, vědecky je zkoumat, zpracovávat a zpřístupňovat je veřejnosti.

Výsledky této práce prezentuje VHÚ Praha především v muzejní a výstavní činnosti, dále v knihovnických službách, v knižních a časopiseckých publikacích, na vědeckých konferencích a seminářích, v historickém servisu vojenským útvarům, ústavům a zařízením a ve službách veřejnosti.

Nejdůležitější součástí VHÚ Praha jsou muzea a výstavní prostory. Jde o Armádní muzeum Žižkov, Letecké muzeum Kbely, Vojenské

technické muzeum Lešany a další externí výstavní prostory. Vědeckovýzkumná činnost VHÚ je prioritně zaměřena na zkoumání a dokumentaci historie českého a československého vojenství včetně problematiky I., II. a III. odboje.

VHÚ Praha je členem komisí Mezinárodního výboru muzeí (ICOM) a Mezinárodní asociace muzeí zbraní a vojenské historie (IAMAM) při UNESCO. Vojenskou historii reprezentuje v zahraničí Česká komise pro vojenské dějiny, která je členem Mezinárodního komitétu pro vojenské dějiny (CIHM).

Hlavním úkolem VHÚ Praha je péče o muzejní sbírky podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. VHÚ Praha odborně zpracovává sbírky a zpřístupňuje je veřejnosti ve stálých expozicích a příležitostných výstavách. Provádí také restaurování a konzervování sbírkových předmětů. Ze zákona je garantem udílení povolení k vývozu militárií. Je zároveň garantem ochrany v oblasti vojenské historie v rámci Armády ČR i mimo ni. Komise Vojenských tradic a symboliky vytváří, posuzuje a schvaluje jednotlivé znaky a bojové prapory vojenských útvarů a zařízení v Armádě ČR. VHÚ Praha dále poskytuje odborné služby státním orgánům, právníkům a fyzickým osobám, zpracovává vědecké studie a expertizy.

1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI

Vojenský historický ústav Praha poskytuje veřejnosti za podmínek stanovených obecně závaznými a interními právními předpisy zejména následující služby spočívající v:

- bezplatném přístupu do muzeí VHÚ
- pořádání či spolupřádání tematických či stálých expozic nebo výstav sbírkových předmětů
- pořádání pravidelných i nepravidelných muzejních programů
- pořádání tematických přednášek a konferencí
- veřejném předvádění sbírkových předmětů, jejich vzhledu popřípadě funkce, na akcích pořádaných nebo spolupřádaných VHÚ
- výpůjčkách sbírkových předmětů, za přesně stanovených podmínek
- pořádání kulturních a vzdělávacích programů
- vydávání periodika Historie a vojenství
- vydávání neperiodických publikací, sborníků a edic
- zpřístupňování knihovních dokumentů ze specializovaného knihovního fondu VHÚ a poskytování dalších knihovnických a informačních služeb
- poskytování informací o sbírkách, které spravuje, o připravovaných expozicích, výstavách, muzejních programech a vlastní ediční činnost
- zpracování odborných posudků, expertiz, stanovisek a pojednání v oborech své činnosti s využitím sbírek, které spravuje
- poskytování informačních služeb souvisejících s předmětem činnosti
- vydávání osvědčení podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, k vývozu předmětů kulturní hodnoty z území České republiky na dobu určitou nebo trvale

2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je organizačně tvořen ředitelstvím a čtyřmi specializovanými odbory:

- a) Odbor muzeí
- b) Odbor historicko dokumentační
- c) Odbor zahraničních aktivit, komunikace a propagace
- d) Odbor provozně ekonomický

2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Organizační struktura vojenského zařízení VHÚ Praha a personální obsazení ke dni 31.12. 2012:

ŘEDITELSTVÍ VHÚ PRAHA

Ředitel VHÚ Praha: plk. Mgr. Aleš Knížek

Zástupci ředitele VHÚ Praha: Mgr. Jan Mareš, plk. Ing. Jaroslav Beneš, pplk. Mgr. Pavel Löffler

ODBOR MUZEÍ

Ředitel: plk. Mgr. Michal Burian, Ph.D.

Zástupce ředitele: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Oddělení správy muzejních sbírek

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Zástupce vedoucího oddělení: Ing. Jiří Frýba

Oddělení sbírkových fondů

Vedoucí oddělení: Mgr. et Mgr. Zdeněk Polčák

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Jan Šach

Oddělení restaurování a konzervování

Vedoucí oddělení: Petr Moudrý

ODBOR HISTORICKO DOKUMENTAČNÍ

Ředitel odboru: PhDr. Jiří Rajlich

Zástupce ředitele odboru: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenské historie

Vedoucí oddělení: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenských knihoven

Vedoucí oddělení: Mgr. Zdeněk Munzar

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Ilona Rožánková

Oddělení výuky a vzdělávání

ODBOR ZAHRANIČNÍCH AKTIVIT, KOMUNIKACE A PROPAGACE

Ředitel odboru: pplk. Mgr. Pavel Löffler

Zástupce ředitele: Bc. Hana Tesařová

Oddělení monitoringu zahraničních operací

Vedoucí oddělení: kpt. Mgr. Josef Turek

Oddělení komunikace a vztahů s veřejností

Vedoucí oddělení: Bc. Hana Tesařová

ODBOR PROVOZNĚ EKONOMICKÝ

Ředitel odboru: plk. Ing. Jaroslav Beneš

Zástupce ředitele: Ing. Jiří Kocmich

Oddělení zabezpečení

Vedoucí oddělení: Ing. Jiří Kocmich

Oddělení ostrahy

Vedoucí oddělení: Ing. Václav Brůžek

3 HISTORIE VHÚ PRAHA

Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 si byli jeho nejvyšší představitelé, v čele s prezidentem republiky T. G. Masarykem, velmi dobře vědomi nutnosti vytyčit a rozvíjet politické i vojenské tradice republiky, vědecky je zpracovat a zachytit je také v muzejní expozici.

Již v roce 1919 byl při Ministerstvu národní obrany zřízen Památník odboje, který zpočátku působil jako poradní sbor při soustřeďování písemných a hmotných památek na čs. odboj v období 1. světové války. Jak množství památek rostlo, zejména v souvislosti s návratem legionářů z Ruska, přestávala jeho skromná organizační struktura vyhovovat. Proto došlo k přeměně poradního sboru na oddělení MNO a poté na samostatnou instituci, Archiv legií.

Archiv našel dočasně útočiště v budově Národního muzea a jeho sbírky byly provizorně umístěny na různých místech v Praze. Muzejní předměty se soustřeďovaly na zámku v Troji, tzv. obrazárna legií v letohrádku Hvězda, fotoarchiv a filmový archiv v Trojické ulici. V roce 1919 byl také založen Archiv národního osvobození, o rok později Vojenský archiv RČS a Vojenské muzeum RČS, které bylo zřízeno při Čs. vojenském ústavu vědeckém a soustřeďovalo památky vzniklé před rokem 1914.

3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ

V roce 1929, symbolicky k výročí vzniku republiky, došlo 28. října ke sloučení těchto institucí v jeden vědecký ústav s novým názvem Památník osvobození. Instituce byla umístěna v nově postaveném komplexu budov na úpatí Vítkova, jen část vojensko-historických muzejních sbírek zůstala v budově Invalidovny v Karlíně.

Areál budov na úpatí vrchu Vítkova byl vybudován v letech 1927–1929 podle návrhu architekta Jana Zázvorky (1884–1963), bývalého čs. legionáře v Rusku. Na vrcholu Vítkova současně probíhala výstavba Pantheonu národního osvobození, před nímž měla stát jezdecká socha Jana Žižky z Trocnova od sochaře Bohumila Kafky. Patheon měl být slavnostně otevřen 28. října 1938, vzhledem k politické situaci k tomu již nedošlo. Definitivně byl dokončen a otevřen v roce 1950. V této době však měl již zcela jiné poslání.

Historie vyměřila Památníku osvobození pouhou jednu dekádu existence. Tato instituce přesto velmi úspěšně stavěla na zakladatelském úsilí svých předchůdců. Neuzavírala se do sebe, plně se otevírala veřejnosti. K ní směřovala své muzejní

a publikační aktivity. Sledovala moderní trendy vojensky zaměřeného muzejnictví a historického výzkumu. Tím si vybudovala pevné postavení v české meziválečné kulturně-společenské sféře. Četní zahraniční hosté šířili její věhlas i ve vzdálené cizině. Na konci 30. let, v období zvýšeného ohrožení republiky, posilovala vlastenecké cítění české společnosti odkazem na tradice národního odboje z let 1914–1918. Po Mnichovu, když se zpochybňovaly dosavadní jistoty, nadále reprezentovala morální základy, z nichž v roce 1918 vyvěrala vůle po vzniku samostatného státu.

Po nacistické okupaci českých zemí v roce 1939 se Památník osvobození stal předmětem likvidačních zásahů. Byl označen za nositele “legionářské ideologie” a jako součást rušeného MNO byl celý areál (administrativní část, budovy muzea a archivu) prohlášen za majetek německého wehrmachtu. V srpnu 1939 komplex budov zabralo gestapo a byla zde umístěna tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungstelle, která spravovala záležitosti muzejní, archivní a knihovní. Její součástí tvořilo oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag).

Toto muzeum, jež mělo být odbočkou německého Vojenského muzea ve Vídni, bylo od roku 1940 budováno ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech, kam se přestěhovaly i muzejní sbírky ze Žižkova a z Karlína. Na sklonku války Němci část sbírkových předmětů vyvezli za hranice, ale po válce se je, až na výjimky, podařilo získat zpět.

Během okupace byli někteří vedoucí pracovníci Památníku zatčeni a uvězněni, mnozí bývalí zaměstnanci, kteří zůstali na svobodě, se zapojili do odboje.

3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ

Po roce 1945 se přímým pokračovatelem bývalého Památníku osvobození stal nově zřízený Vojenský historický ústav (rozdělený na Památník osvobození a Vojenské muzeum) zaměřený na problematiku I. a II. národního odboje.

Komunistický převrat v únoru 1948 znamenal další zlom v historii ústavu. Nový politický režim pohlížel s odporem nejen na legionářské tradice I. odboje, ale i na účast čs. vojáků v bojích na západní frontě během 2. světové války (II. odboj). Stejně jako v celé společnosti prošel také VHÚ důkladnou personální čistkou. Z nositele legionářských tradic se, pod vedením Hlavní politické správy ČSLA, VHÚ stal v čs. armádě ideologickým pracovištěm Komunistické strany Československa.

Odklon od komunistické ideologie a od marxisticko-leninského výkladu dějin a úsilí pravdivěji vyložit novodobou historii Československa v krátkém období druhé poloviny 60. let měl po vpádu vojsk Varšavského paktu v srpnu 1968 za následek nové rozsáhlé čistky v celém ústavu. Řada pracovníků včetně odborně nejschopnějších byla propuštěna a Vojenský historický ústav se opět stal ideologickou institucí.

Vědeckovýzkumnou práci týkající se vojenské historie odsunulo nové velení ústavu do pozadí ve prospěch sociálně politických výzkumů. Také muzea postupně omezovala svoji odbornou a vědeckou činnost a plnila převážně společenskou objednávku ve formě angažovaných výstav.

Pádem komunistického režimu se před VHÚ otevřela možnost reformovat se ve skutečnou vědeckou instituci zabývající se vojenskou historií a vojenským uměním s těsnými vazbami na obdobná zařízení stojící mimo armádu.

Po listopadu 1989 prošel ústav zásadní restrukturalizací. V březnu 1990 byl Vojenský historický ústav zrušen a na jeho základě zřízen Historický ústav Československé armády. V souvislosti s rozpadem společného státu došlo ke změně názvu instituce na Historický ústav Armády České republiky.

Klíčovým vědeckým pracovištěm se stal znovu vytvořený Památník dějin národního odboje (od r. 1992 Památník odboje), zabývající se hlavním a profilujícím tématem ústavu – výzkumem dějin politického i vojenského odboje v letech 1. a 2. světové války. Zaměření jeho činnosti nebylo zvoleno náhodně. Národní odboj byl považován za rozhodující státní, demokratickou a vlasteneckou tradici našich národů, za hlavní historický a myšlenkový zdroj a dominantu československé státní identity a nejdůležitější zdroj bojových tradic armády.

Základní vědecký výzkum byl zaměřen také na období a procesy bezprostředně předcházející a následující prvnímu a druhému odboji a procesy nerozlučně spjaté s odbojem.

K významné změně došlo k 1. dubnu 2003, kdy se instituce vrátila k tradičnímu názvu Vojenský historický ústav. V důsledku značné redukce pracovníků musely být přehodnoceny vědecko-výzkumné úkoly a mnohé další aktivity. Situaci se však podařilo velmi záhy stabilizovat, o čemž svědčí mimo jiné i vydávání časopisu Historie a vojenství od roku 2004 ve zcela nové úpravě, postupné rozšiřování výzkumných úkolů, nejprve o období III. odboje a poté o činnost příslušníků AČR v misích OSN, NATO a EU, značné rozšíření a revitalizace stálých expozic v muzeích VHÚ a množství krátkodobých výstav.

4 KOMISE VHÚ PRAHA

4.1 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY

VHÚ Praha je instituce zaměřující se nejen na připomínání a uchovávání slavných vojenských tradic, ale také na udržování kontinuity české a československé vojenské symboliky v mnoha podobách. Právě k tomuto účelu byla v roce 2002 zřízena „Komise vojenských tradic a symboliky“, která neodmyslitelně patří k hlavním činnostem VHÚ Praha a v poslední době k nejvytíženějším poradním orgánům ředitele.

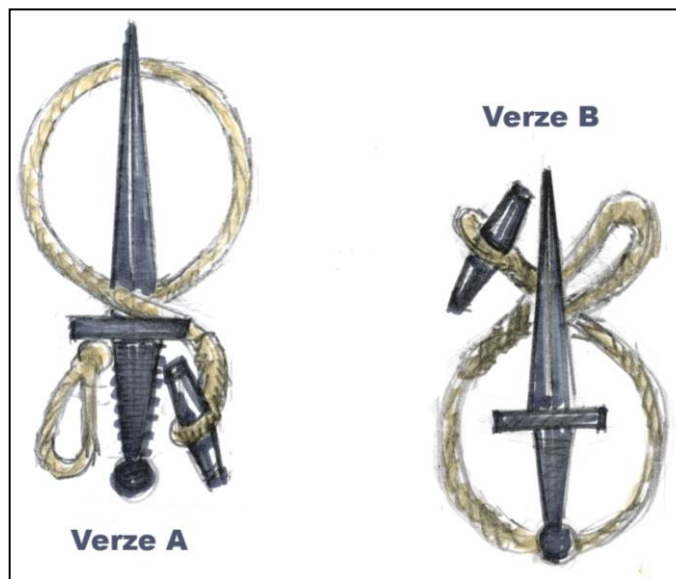
Celá činnost komise směřuje k dodržování tradic a symboliky s ohledem na nejslavnější moderní historii naší armády zejména k období 1914 – 1945. VHÚ Praha je jediné pracoviště Ministerstva obrany ČR, které je oprávněno schvalovat, navrhopvat a vytvářet veškeré podklady v oblasti symboliky, heraldiky, vexiologie a faleristiky týkající se Ministerstva obrany ČR. Komise tedy posuzuje a zpracovává grafické návrhy, analýzy i rozborý týkající se širokého spektra vojenské symboliky - patří sem tvorba znaků jednotlivých útvarů, ale také praporů, medailí, odznaků, log atd. Komise do dnešní doby posuzovala stovky nejrůznějších armádních symbolů, vytvořila nebo se podílela na tvorbě desítek nových znaků různých útvarů Armády ČR. Vytvořila i další desítky grafických návrhů a prací - z těch nejviditelnějších je to například vnější podoba některých armádních letadel, včetně dvou Airbusů A 320, které slouží i k přepravě prezidenta. Činnost komise se po roce 2002 rozběhla natolik, že jejích služeb začala využívat i Policie ČR, která si posléze podle jejího vzoru vytvořila i vlastní orgán zabývající se policejní symbolikou.

Jedním z nejzajímavějších úkolů, na kterém v roce 2012 komise pracovala, bylo vytvoření rukávového znaku Skupiny výcviku KOMANDO a kovového odznaku pro nejlepší absolventy kurzu KOMANDO. Vzhledem k tomu, že náplň tohoto velmi obtížného kurzu pro nižší velitelský sbor AČR vychází z tradic Kurzu útočného boje – *Assault Course* a kurzu britských *Commandos*, které podstupovali naši vojáci v období 2. světové války ve Velké Británii, vychází symbolika znaku částečně z britské symboliky a tradice. Znak je tvořen stylizovanou dýkou FS, která tvoří hlavní osu znaku a je ovinuta tzv. *toggle rope*, lanem s příčným kolíkem, které je stejně jako dýka FS jedním ze symbolů *Commandos*. Tyto dva hlavní prvky jsou umístěny do štítu, který tvarem upomíná na rukávové štítky našich legionářů, dalším národním prvkem znaku jsou malé lipové lístky. V horní části znaku je pak umístěna domovenka s nápisem KOMANDO, jejíž výtvarné zpracování, tj. typ písma a jeho barva, opět upomíná na

domovenky CZECHOSALOVAKIA, které nosili příslušníci naší exilové armády. Stejný motiv jako na rukávovém znaku, se opakuje i na kovovém odznaku pro nejlepší absolventy kurzu.

Kovový odznak KOMANDO

První nákresy motivu pro znak KOMANDO

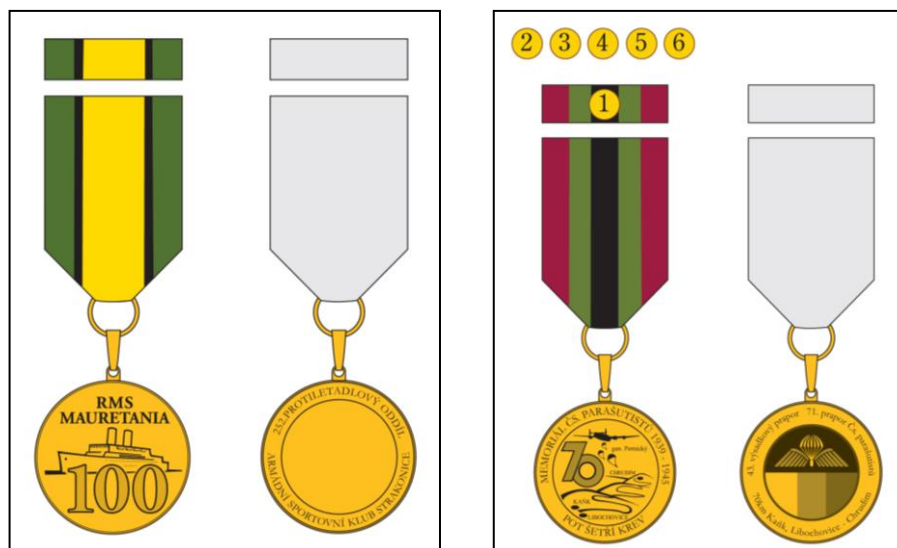

Rukávový znak KOMANDO

Dalším rukávovým znkem, jenž byl v roce 2012 vytvořen a zaveden do užívání, byl znak Psychologické služby AČR. Jeho dominujícím prvkem je majuskulní řecké písmeno psí. Toto písmeno je obecně vnímáno jako znak pro řecké slovo psyché, což znamená duše či mysl, a je chápáno i jako označení pro psychologii. Národní prvek je na tomto znaku opět vyjádřen lipovými lístky.

Komise vojenských tradic a symboliky se dále zabývala i tvorbou faleristickou. Pamětních útvarových odznaků tentokrát ubýlo. Ve velké většině se Komise podílela na úpravách pamětních odznaků různých organizací, spolupracujících úzce s Armádou České republiky, a pamětních odznaků jednotlivých kontingentů AČR nasazených v zahraničních operacích, například pro kontingent PRT Logar, tvořený příslušníky 42. Mechanizovaného praporu Tábor. Výtvarník komise Pavel Holý a její falerista Pavel Šimůnek pomohli Armádnímu sportovnímu klubu Strakonice „dotáhnout“ do finálního stadia pamětní odznak za 100 km pochod „RMS Mauretania“ a Klubu výsadkových veteránů při 43. Výsadkovém mechanizovaném praporu Chrudim pamětní odznak „Memoriálu československých parašutistů“.

Obci Dolní Vilémovice byl upraven pamětní odznak připomínající utrpení pomocníků našich parašutistů a rodiny Jana Kubiše. Pro Aktivní zálohy byla registrována stužka k Pamětnímu odznaku škpt. Morávka, označující délku služby v Aktivních zálohách, a zavedena do registru i stužka Medaile armády České republiky s náložkou XX (20 let služby). Bylo taktéž započato s udělováním Odznaku za bojový kontakt, který byl vytvořen na sklonku loňského roku.

Na poli vexilologie můžeme zmínit návrh na zadání výroby čtyř bojových praporů pro 153. Ženíjný prapor, 7. Polní nemocnici, 141. Zásobovací prapor a Prapor zabezpečení Velitelství výcviku – Vojenské akademie, které byly útvarům slavnostně předány prezidentem republiky na státní svátek 28. října v Praze na Vítkově. Komise se podílela i na zpracování vojenského praporu Aktivních záloh Vojenské policie ze Staré Boleslavi a prezentační vlajce Zdravotnické základny. Dále se podílela, ve spolupráci se žadateli, na vytipování význačných osobností našich vojenských dějin, jejichž jména by mohla být použita jako čestné názvy

útvary a zařízení Armády České republiky. Například pro Vojenský geografický a hydrometeorologický ústav bylo tímto způsobem zvoleno jméno brigádního generála Josefa Churavého.

4.2 VÝSTAVNÍ KOMISE

Výstavní komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro expoziční činnost. Komise projednává následující pohyby sbírkového fondu: expoziční využití v rámci vlastních výstavních projektů VHÚ Praha, zápůjčky, badatelské využití pro účely vědecké, popř. vzdělávací, převzetí sbírek do dočasného užívání. Dále také komise rozhoduje o vývozních povoleních militárií.

Během roku 2012 se výstavní komise sešla 12 x a řešila 244 žádostí ohledně badatelského zpřístupnění sbírkových předmětů, prodloužení výpůjčních lhůt stávajících smluv nebo zapůjčení sbírkových předmětů do krátkodobých výstav.

V roce 2012 komise rozhodla o následujícím:

Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů zapůjčených jinému zařízení	366
z toho do zahraničí	0
Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů vypůjčených od jiného zařízení	86
Prodloužení stávajících zápůjček	668
Udělení vývozních povolení	77
trvalých	76
dočasných	1

4.3 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST

Sbírková komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro sbírkotvornou činnost. Komise projednává všechny změny sbírkového fondu: nákup, výměna, dar, bezúplatný převod ze státního majetku, vyřazení sbírkového předmětu apod.

V roce 2012 přibylo do sbírek VHÚ Praha 6 714 sbírkových předmětů, z nichž bylo zaevidováno celkem 872 přírůstkových čísel.

Předměty byly získány nákupem, darem či převodem od vojenských útvarů v následujících počtech:

Nákupy	4 450
Dary	1 655
Převody	579
Vlastní	30
Výměny	0

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha za rok 2012:

I. Chladné zbraně a zbroj	17
II. Palné zbraně do roku 1870	6
III. Krátké palné zbraně po roce 1870	9

IV. Dlouhé palné zbraně po roce 1870	2
V. Automatické zbraně	32
VI. Dělostřelecký materiál a optika	24
VII. Střelivo	0
VIII. Stejnokroje a výstroj	265
IX. Bodáky	14
X. Archeologie	2
XI. Faleristika	23
XII. Malby a plastiky	183
XIII. Varia	1 376
XIV. Vexilologie	3
XV. Cínové figurky	0
XVI. Spojovací materiál	112
XVII. Letecký materiál	111
XVIII. Chemický materiál	9

XIX. Fotografie a fotografické přístroje	3 234
XX. Těžká bojová a automobilní technika	37
XXI. Ženijní materiál	255
XXII. Týlový materiál	273
XXIII. Hudební nástroje a hudebniny	1
XXIV. Kosmonautika	0
XXV. Padáky	3
XXVI. Meteorologie	7
XXVII. Filmotéka a filmové technologie	4
XXVIII. Modely	498
XXIX. Grafika	212
XXX. Dary	2

4.3.1 Reprezentativní výběr nejzajímavějších přírůstků roku 2012

Ve čtvrtek 27. října 2012, téměř po deseti letech od zahájení složitých jednání, se do Prahy vrátil z Peru lehký tank LPT. Je to jeden ze 24 strojů tohoto typu, které vyrobila ČKD a na přelomu let 1938 a 1939 vyvezla do latinsko-americké země. Instalaci unikátního obrněnce na nádvoří Armádního muzea Žižkov předcházely složité rozhovory, dvě nařízení vlády České republiky a tři smlouvy z Peru.

Vše začalo na podzim roku 2001, kdy obyvatel peruánského města Mollendo kontaktoval VHÚ Praha. Onen muž, zájemce o starou vojenskou techniku sdělil, že v centru Mollenda byl od 60. let minulého století vystaven na podstavci tank pravděpodobně československé výroby. Městská rada však odhlasovala zrušení tohoto památníku a rozhodla o přestavbě tohoto prostoru na park s dětským hřištěm. Ze zaslaných fotografií zjistili pracovníci VHÚ Praha, že skutečně jde o jeden ze strojů LTP, dodaných do Peru v předvečer 2. světové války.

První jednání mezi českou a peruánskou stranou se uskutečnilo 5. října 2002. VHÚ Praha informoval tehdejšího starostu Mollenda Miguela Romana o svém zájmu o tank, aby se předešlo jeho případné likvidaci. Starosta byl nadšen nápadem, že by se „jejich“ tank vrátil do země, kde byl vyroben. Dokonce navrhl, že by se nově vzniklý park mohl jmenovat „Park peruánsko-českého přátelství“ či „Park České republiky“.

VHÚ Praha také souběžně zahájil prostřednictvím MO ČR jednání se zástupci peruánského velvyslanectví v Praze o pomoci městu Mollendo při vyřizování potřebných vývozních formalit. VHÚ Praha rovněž v mezidobí kontaktoval společnost Škodaexport, která byla ochotna podílet se na převozu tanku do České republiky.

Situace v Peru se však záhy zkomplikovala. Po přeložení žádosti o vývozní povolení městem Mollendo zpochybnila peruánská armáda vlastnická práva města k tanku. Následně začal soudní spor s peruánskou armádou. Dokazování bylo velmi komplikované, protože město postihly v 60. letech rozsáhlé povodně, které zničily městský archiv. Během soudní pře odvezli tank do kasáren peruánského námořnictva. Zhruba po roce město spor vyhrálo a tank byl přemístěn na oplocený pozemek místního autobusového nádraží.

Zatímco probíhal soudní spor o vlastnictví tanku, změnila se v Peru vláda. Nová vládní reprezentace pozastavila, případně zrušila veškeré zahraniční aktivity svých předchůdců. Do roku 2007 tak jednání o vrácení tanku uvázla více méně na mrtvém bodě.

Změna nastala až o dva roky, později s příchodem nové české velvyslankyně Věry Zemanové, která začala jednat s místními představiteli. Podařilo se jí mj. domluvit setkání se starostou Mollenda; následovala cesta ředitele VHÚ Praha Aleše Knížka do Peru a smlouva o získání tanku. Ovšem v latinskoamerické zemi se opět změnila politická situace. Na konci roku 2010 bylo jasné, že tank z Mollenda nebude.

V průběhu roku 2011 se uskutečnila další cesta ředitele VHÚ Praha; Věru Zemanovou vystřídal ve funkci velvyslance Vladimír Eisenbruk. Začala jednání s představiteli peruánské armády, do nichž se vložil i český honorární konzul v Limě. Tehdy konečně nastal průlom a mohla být podepsána smlouva mezi peruánskou armádou a Českou republikou.

V září 2012 se tak mohl tank uložený v kontejneru vydat po plavbě ukončené v Hamburku na cestu do Prahy, aby zde byl zařazen do sbírek VHÚ Praha.

Umístění tanku na nádvoří Armádního muzea Žižkov provázelo přenesení tanku přes muzejní bránu vysokou přes deset metrů. Tank byl uchycen popruhy na jeřáb, který ho vyzdvihl do výšky a přenesl přes bránu. Po krátkém „letu“ nad Prahou na pozadí Starého města i žižkovského televizního vysílače usedl tank na nádvoří muzea.

Na nádvoří muzea se při této příležitosti konalo za přítomnosti ministra obrany Alexandra Vondry i peruánské velvyslankyně Marity Landaveri Porturas slavnostní setkání – pod historickými prapory a za zvuků vojenské hudby. Ministr mimo jiné připomněl, že získáním jednoho z tanků LTP do sbírek VHÚ Praha se podařilo významně doplnit kolekci pancéřové techniky z období předmnichovské republiky a současně do nich zařadit reprezentanta slavné řady exportních obrněnců.

Tank LTP se podařilo získat s pomocí Ministerstva zahraničních věcí ČR, velký dík patří společnosti ČKD Group, která významným způsobem přispěla k realizaci celého procesu.

V roce 2012 se podařilo získat do sbírky výtvarného umění sádrový model sousoší významného českého sochaře 20. století Břetislava Benda. Sousoší představuje postavu čs. legionáře ve francouzské uniformě s děvčetem s vavřínovým věncem ve vlasech. Věncem symbolizuje vítězství a také hrdinství, které projevili naši legionáři na frontách 1. světové války. Dívka podává vojákovi plynovou masku, která jej má ochránit před chemickým útokem v bitvě s nepřítelem. Autor tímto připomněl velké ztráty na životech vojáků v poslední bitvě, jíž se příslušníci čs. střeleckých pluků ve Francii účastnili v říjnu roku 1918 – bitvy u Vouziers. Model sousoší je ukázkou prvotní studie, ještě ne zcela přesně zpracovaných tvarů jednotlivých postav. O to vzácnějším dokladem umělcova mimořádného talentu toto dílo je.

Břetislav Benda patřil k nejvýraznějším osobnostem českého sochařského umění 20. století. Benda se narodil 28. března 1897 v Líšnici u Milevska. Zájem o modelování a výtvarný talent projevoval již od dětství. V letech 1911–1915 navštěvoval sochařskou a kamenickou školu v Hořicích. V roce 1915 byl přijat na Akademii výtvarných umění, kde byl žákem Josefa Václava Myslbeka. Jeho studia však přerušila 1. světová válka, a tak v roce 1916 musel narukovat na frontu. V Itálii utrpěl vážná poranění obou dlaní, avšak tato zranění se mu naštěstí v další tvorbě nestala překážkou. V letech 1919–1922 pokračoval Benda ve studiu

na pražské Akademii pod vedením prof. Štursy. Od roku 1923 byl členem uměleckého sdružení Mánes.

Břetislav Benda vytvořil za svůj dlouhý život řadu významných sochařských děl. Jeho realizace můžeme dodnes vidět v mnoha exteriérech. Bendovy sochy zdobí například průčelí budovy Vojenského zeměpisného ústavu v Praze. Bronzové sousoší s názvem Lidé bez domova, které umělec tvořil společně se svým synem, je umístěno v centru města Sedlčan jako připomínka násilného odsunu českého obyvatelstva ze Sedlčanska v období protektorátu. V pozdním věku byl umělci nápomocen jeho syn Milan Benda, který je v současnosti stále výtvarně činný.

Jedna z nejzajímavějších akvizic sbírky týlového materiálu v roce 2012 byl německý záchranný člun pro osádky německých letadel. Zachovalý žlutý gumový člun (bez tlakové nádoby) se skládá z válcovitého nafukovacího okraje s provazem a podlahy. Součástí jsou dvě skládací pádla v plátěných obalech, dále dva měchy k ručnímu nafukování s hadicemi přivádějícími vzduch do člunu, vylévací pohárek a provazový žebřík. Vybavení člunu není kompletní. Záchranný člun i některé jeho součásti jsou značeny písmeny hbs, což je výrobní kód pro podnik Gummiwerk Grottau v dnešním Hrádku nad Nisou, který byl od roku 1942 součástí německé akciové společnosti Hans Scheibert.

Tento záchranný člun byl používán například osádkami letounů Ju 87 Stuka. Člun byl uložený v letadle v plátěném obalu. Byl samo nafukovací pomocí nádoby se stlačeným oxidem uhličitým. Pro dofukování člunu sloužily dva ruční měchy, které se napojovaly ke člunu wrapovými hadicemi. Provaz kolem člunu sloužil jako držadlo pro posádku člunu a zároveň mohl sloužit k nastupování či naložování. K tomu však byl primárně určený provazový žebřík na špici člunu. Součástí byly dvě skládací pádla uložená v plátěných pouzdrech na dně člunu. Ve vybavení člunu byly dále vysílačka NS 2 s drakem (nebo balonem) a anténou, kompas, dávka stravy k přežití, signální světlice (i kouřová), svítilna a drobné příslušenství (jako například souprava na opravu člunu, sluneční brýle, klobouk a podobně).

V prosinci 2012 se podařilo do sbírek VHÚ získat naprosto unikátní předmět, u něhož je zajímavé nejen jméno majitele, ale zejména technické provedení, které je všeobecně uznáváno za český vynález. Zakoupená zbraň je podle všech indicií vůbec prvním exemplářem svého druhu na světě.

František Antonín hrabě Sporck, člen českého místodržitelství, majitel panství Lysá, Kuks a Konojedy, patřil ve své době k největším milovníkům a propagátorům myslivosti a parforsních honů v Čechách. Podporoval lesnictví, chov zvěře, byl však i mecenášem hudby, divadla a výtvarného umění. Roku 1695 založil lovecký řád, jemuž dal jméno po jednom z patronů myslivosti – sv. Hubertovi. Jeho členy byli milovníci parforsních honů, mezi nimi četní vysocí šlechtici a panovníci jednotlivých evropských zemí. Podnikáním a činností všeho druhu se chtěl hrabě Sporck vyrovnat staré šlechtě. Na rozdíl od řady jiných šlechtických rodů se rozsáhlá sporckovská zbrojnice bohužel nezachovala. Informace o palných zbraních hraběte Sporcka můžeme tak čerpat pouze z některých exemplářů se Sporckovým jménem či jeho erbem, které jsou roztroušeny po různých světových sbírkách. Druhým pramenem jsou některé zmínky ve sporckovské korespondenci a v jeho životopise, který sepsal hraběcí komorník František Rakovský. Střelecká záliba majitele východočeského panství se výrazně odrazila i v jeho zájmu o technický rozvoj palných zbraní. Mezi výrobky, které pro Sporcka zhotovovali puškaři v Praze, Kuksu i v severovýchodních Čechách, převládají zadovky se sklopnými hlavními a různé druhy opakovacích zbraní.

Další technicky velmi zajímavou konstrukcí, která byla se jménem hraběte Sporcka až donedávna spojována pouze hypoteticky, je systém zbraní s vnitřním křesadlovým zámkem. V roce 2001 vyslovil PhDr. Vladimír Dolínek na stránkách Střeleckého magazínu domněnku, že zbraň, kterou ke svým 73. narozeninám obdržel hrabě Sporck od svého synovce Josefa, a o níž si sám Sporck 10. března 1735 poznamenal, že jde o „nově konstruovanou, mnou nikdy nevidanou ručnici“, byla s velkou pravděpodobností právě tehdy nově vzniklá konstrukce s vnitřním křesadlovým zámkem. Vycházel z předpokladu, že do té doby nejstarší známá zbraň tohoto systému, uložená v londýnském Toweru a signovaná „STANISLAUS PACZELT 1738“, nemusela být nutně prvním exemplářem, který tento puškař vyrobil. Stanislav Paczelt působil na počátku 30. let 18. století v Heřmanově Městci, který po smrti Sporckova otce obdržel mladší bratr Františka Antonína Ferdinand Leopold a v roce 1735 se jeho majitelem stal Ferdinandův syn Josef, tedy osoba, která hraběti Sporckovi onu „nikdy nevidanou ručnici“ darovala. Na základě těchto indicií PhDr. Dolínek usoudil, že první zbraň s vnitřním křesadlovým zámkem mohl Stanislav Paczelt sestavit právě v roce 1735 jako dar pro Františka Antonína Sporcka.

Většinu podobných domněnek není možné ani potvrdit ani vyvrátit a ony zůstávají, přes snahu hned několika generací historiků a badatelů, stále jen ve fázi hypotéz. Naštěstí v případě Sporckovy zbraně tomu tak již není. Na samém sklonku loňského roku se Vojenskému historickému ústavu podařilo tento utajený skvost českého puškařství ze soukromé sbírky nákupem získat. Puška je ve vynikajícím stavu, bez známek jakéhokoli restaurátorského zásahu. Celková délka zbraně je 1 310 mm, ráže 14,5 mm a hmotnost 2 350 g. Válcová, v zadní části oktagonální hlaveň je opatřena vývrtem sedmi drážek. Mosazná mířidla jsou zdobena jednoduchou lineární rytinou. U dnového šroubu je hlaveň signována „STANISLAUS PACZELT“. Odklopný kryt křesadlového zámku je opatřen rytinou erbu šlechtického rodu Sporcků. Mosazné zámkové desky jsou zdobeny rytinou lineárního a rostlinného ornamentu a lovecké scény štvanice na jelena. Kulovnice je polopažbená, pažba z ořechového dřeva s lícnicí je zdobena řezaným ornamentem rozvilin. Mosazné kování je bohatě ryto rostlinným a figurálním ornamentem. Dřevěný nabíják je zakončen pěchovákem z rohoviny. Samotný systém vnitřního křesadlového zámku byl jedním z důsledku snah o zdokonalení ochrany spoušťového mechanismu palných zbraní před nepříznivými povětrnostními vlivy. Všeobecně je považován za český vynález a východočeský puškař Paczelt za jeho nejpravděpodobnějšího autora. Ten místo klasického kohoutu umístil do pouzdra za hlavní úderník – tyčku zakončenou čelistmi s křesacím kamenem. Odklopný kryt sloužil k nasypání střelného prachu do pánvičky a po sklopení krytu jeho spodní šikmá plocha plnila úlohu ocílky. Mechanismus se napínal pomocí táhla vyčnívajícího dolů do lučíku před spoušť. Po stisknutí spouště vymrštil tlak zpruhu táhlo s úderníkem vodorovně kupředu, kámen vykřesal jiskry z příklopné ocílky a ty zapálily prach na pánvičce. Zátravkou pak oheň prošel do hlavně, kde zapálil hlavní prachovou náplň. Paczeltův vynález představuje pravděpodobně vůbec nejstarší bezkohoutovou zbraň na světě. Kromě pušek – kulovnic i brokovnic – vyráběl Paczelt i pistole s vnitřním zámkem své konstrukce.

Naprostá většina Paczeltových výrobků je sice signována jménem, avšak bez bližšího určení místa působení. Existuje však puška původně s křesadlovým zámkem, později transformovaná na perkusní zámek, která je značena „STANISLAUS PACZELT MESTECZ“. Ve zbrojnici zámku Žleby je pak uložena další brokovnice s křesadlovým zámkem signovaná na zámkové desce „PACZELT A KUTTENBERG“. Starší čeští badatelé proto předpokládali, že Paczelt nejdříve působil v Heřmanově Městci a někdy po Sporckově

smrti v roce 1738 odešel na sousední panství knížat Auerspergů a usadil se v Kutné Hoře. Jeho vnitřní křesadlový zámek vyráběli i další čeští puškaři a i někteří zahraniční. Koncem 18. století jej nepatrně pozměnili a zdokonalili bratři Ferdinand a Václav Morávkové z Golčova Jeníkova. Z jeho současníků jej zhotovoval i Václav Pacholík, který se po vyučení ve Vídni usadil v Bratislavě. Ojedinele se vyskytují exempláře i od některých rakouských a německých puškařů.

Přestože se Paczeltových zbraní s vnitřním křesadlovým zámkem nedochoval velký počet, jejich pestrost v typech a provedení, stejně jako řada mistrů, kteří u nás i za hranicemi jeho vynález napodobili, však dosvědčuje novátorský význam této české konstrukce. I proto je nutné zdůraznit význam nákupu Sporckovy kulovnice, první svého druhu na světě, pro české muzejnictví. Jedná se o počin skutečně výjimečný a Vojenský historický ústav tak do svých sbírek zasadil jeden ze základních kamenů rozsáhlé mozaiky mapující bohatou historii českého puškařského řemesla.

Nejvýznamnější akvizicí v roce 2012 bylo v dělostřeleckém fondu získání dvou kusů automatických kanónů 2A42 ráže 30 mm z bojového vozidla pěchoty BVP-2, které byly nasazeny během mise v Afghánistánu v provincii Logar. Jde o dotýkané předměty českými vojáky během plnění jejich bojových úkolů. Po ukončení své činnosti v Afghánistánu v roce 2010 byly kanóny z důvodu oprav vyjmuty z bojových vozidel a převezeny na Základnu opravovaného materiálu ve Štěpánově. VHÚ Praha projevilo o tyto zbraně zájem a kanóny byly v roce 2012 převedeny do jeho sbírek. Výrobní čísla kanónů jsou A205 a A515. Nyní jsou kanóny uloženy v depozitáři v Lešanech.

Dalším významným přírůstkem roku 2012 je letoun Antonov An-26. Jedná se o sovětský transportní letoun pro střední vzdálenosti, navržený s důrazem na vojenské využití. Jeho konstrukce vycházela ze staršího typu An-24, dopravního a transportního stroje

podobných výkonů. Novější An-26 se ovšem lišil především mohutnou nákladní rampou v zadní části letounu, která umožňovala pohodlné nakládání a vykládání břemen, a dokonce i jejich vysazování za letu na padácích. Pomocí rampy bylo možné umístit do trupu i vozidla střední velikosti, čehož se využívalo hlavně při vojenských vzdušných výsadcích. Výroba těchto víceúčelových transportních strojů běžela v SSSR od počátku 70. let minulého století. Naše letectvo je používalo od roku 1982 až do slavnostního ukončení jejich provozu u nás dne 28. dubna 2011. Letouny plnily různé úkoly, včetně zahraničních misí a předvádění při srovnávacích soutěžích k plné spokojenosti všech zúčastněných. Od května 2012 je v expozici Leteckého muzea VHÚ vystaven stroj s trupovým číslem 2507, který přes standardní kamufláž nese výroční nátěr, připomínající 90. let provozu na kbelském letišti. Zbarvení bylo na letoun aplikováno podle návrhu našeho předního leteckého výtvarníka Pavla Holého. Kromě toho se na motorových gondolách připomíná výročí 10 let služby v NATO a také účast tohoto stroje na meetingu RAF na základně Waddington v roce 2008. Letoun byl vyroben v roce 1982 a po záletu předán čs. straně. Poslední let provedl 28. dubna 2011 a má k tomuto dni nalétáno 8 373 h při 10 595 startech.

5 PÉČE O SBÍRKY MUZEJNÍ POVAHY

5.1 SBÍRKOVÉ FONDY VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha spravuje v souladu se zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů sbírku evidovanou v CES MK ČR.

Sbírka VHÚ Praha je jako celek zapsána v Centrální evidenci sbírek (CES) vedené Ministerstvem kultury ČR.

Počty evidenčních záznamů zapsaných do CES dle sbírkových fondů VHÚ Praha ke dni 31.12. 2012:

I. Chladné zbraně a zbroj	3 544
II. Palné zbraně do roku 1870	2 409
III. Krátké palné zbraně po roce 1870	2 528

IV. Dlouhé palné zbraně po roce 1870	2 368
V. Automatické zbraně	2 695
VI. Dělostřelecký materiál a optika	2 715
VII. Střelivo	6 717
VIII. Stejnokroje a výstroj	15 561
IX. Bodáky	985
X. Archeologie	2 153
XI. Faleristika	13 831
XII. Malby a plastiky	8 124
XIII. Varia	40 409
XIV. Vexilologie	1 432
XV. Cínové figurky	11 472
XVI. Spojovací materiál	1 556
XVII. Letecký materiál	1 293
XVIII. Chemický materiál	543

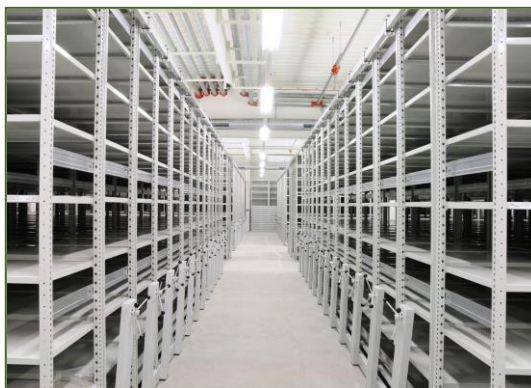
XIX. Fotografie a fotografické přístroje	0
XX. Těžká bojová a automobilní technika	983
XXI. Ženijní materiál	215
XXII. Týlový materiál	1 354
XXIII. Hudební nástroje a hudebniny	1 444
XXIV. Kosmonautika	84
XXV. Padáky	255
XXVI. Meteorologie	167
XXVII. Filmotéka a filmové technologie	17 944
XXVIII. Modely	1 078
XXIX. Grafika	38 204
XXX. Dary	938

5.2 ODDĚLENÍ SPRÁVY MUZEJNÍCH SBÍREK

Hlavním úkolem oddělení Správy muzejních sbírek je naplňovat opatření a úkoly vycházející z hlavního cíle VHÚ Praha, což je zabezpečit komplexní péči o kulturní odkaz v oblasti vojenské historie. Stěžejní činností oddělení v roce 2012 byla, tak jako v předchozích letech, péče o sbírky.

Nejvýznamnější událostí roku 2012 bylo dokončení výstavby nových depozitárních budov v areálu Vojenského technického muzea Lešany a přípravy na stěhování sbírek z Prahy do Lešan. Tři budovy budou po všech stránkách zabezpečovat uchovávání velké části sbírkových fondů a knihovního fondu VHÚ Praha pro budoucí generace. Depozitární komplex je postaven a vybaven tak, aby se zde minimalizovala prašnost prostředí, udržovala konstantní teplota, relativní vlhkost, minimalizovala světelnost a UV záření. Zároveň je komplex vybaven zabezpečovacím a kamerovým systémem. V neposlední řadě depozitáře disponují i velice moderním hasícím systémem.

Zatímco finišovaly práce na těchto budovách, připravoval se plán stěhování sbírek z depozitářů Armádního muzea Žižkov do Lešan. Toto plánování v sobě zahrnovalo především:

- stanovení priorit – jaké sbírkové fondy se budou stěhovat nejdříve,
- ujasnění přepravních kapacit – jaké množství sbírkových předmětů jsme schopni přepravit sami a jaké jsou možnosti vyžádání si dalších přepravních kapacit v rámci resortu MO nebo mimo něj,

- dohovor s Vojenskou policií – ta bude při samotném stěhování asistovat,
- ujasnění konkrétního průběhu stěhování – kolika lidmi a jakým způsobem bude plán naplňován,
- stanovení časového harmonogramu,
- analýza možných rizik,
- koordinace stěhování s dalšími aktivitami vyplývajícími z Plánu činnosti VHÚ na rok.

Kromě samotného plánování muselo být pořízeno nemalé množství obalového a balícího materiálu tak, aby byla zajištěna maximální ochrana sbírkových předmětů před poškozením. Konkrétně se jednalo o pořízení různých balících fólií, plastových přepravek, kartonových krabic, paletových boxů a dalšího materiálu. Po nákupu tohoto materiálu kurátoři jednotlivých sbírkových fondů zahájili samotné přípravy svěřených sbírek na stěhování.

Obrovskou pomocí bylo získání zařízení Multilift na podvozku nákladního vozidla Tatra 815, které slouží k nakládce, vykládce a přepravě kontejnerů. Současně s tímto vozidlem VHÚ získal dva kontejnery. Vozidlo, včetně kontejnerů, bylo získáno převodem v rámci resortu MO ČR a stalo se tak významnou posilou, se kterou se mohlo při plánování stěhování počítat.

V rámci oddělení Správy muzejních sbírek byly úspěšně provedeny všechny hlavní akce VHÚ Praha pro veřejnost. Do těchto akcí patří: Slavnostní zahájení sezóny v Leteckém muzeu Praha Kbely, Slavnostní zahájení sezóny ve Vojenském technickém muzeu Lešany ve znamení „60 let s Pragou V3S“, Muzejní noc v Armádním muzeu Žižkov a Leteckém muzeu Kbely, Tankový den ve Vojenském technickém muzeu Lešany, Dětský den ve Vojenském technickém muzeu Lešany, Den veteránů v Armádním muzeu na Žižkově apod.

5.3 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK

Odborné restaurátorské a konzervátorské práce sbírkových předmětů byly prováděny především na pracovištích VHÚ Praha a dále jen specializovanými firmami. Restaurátorské dílny VHÚ Praha se specializují oborově. Pracoviště v Armádním muzeu Žižkov se zabývá restaurováním či konzervací převážně ručních palných a chladných zbraní. V Leteckém muzeu Kbely restaurují a rekonstruují letecký materiál a na pracovišti Vojenského Technického muzea v Lešanech probíhají rekonstrukce a restaurování předmětů z fondů automobilní, tankové a dělostřelecké techniky. Na smluvním základě byly zrestaurovány mimo pracoviště VHÚ Praha, například dvě jezdecká orientální sedla, čtyři plastiky a proběhla konzervace 1 056 kusů grafických listů.

Počet předmětů zrestaurovaných a zkonzervovaných v roce 2012:

Počet zkonzervovaných sbírkových předmětů	1 121
smluvně	1 056
vlastní kapacitou	65
Počet zrestaurovaných sbírkových předmětů	102
smluvně	10
vlastní kapacitou	92

V prvé řadě konzervací a restaurováním prošly předměty s konkrétním určením pro nově budované expozice, případně výstavní projekty a zápůjčky jiným institucím. Dále se zpracovaly předměty pocházející z nových nákupů a také ty, kterým hrozila vzhledem k jejich špatnému stavu destrukce. Na konci roku 2012 již také začala příprava přesunu sbírkových předmětů do nového depozitáře ve Vojenském technickém muzeu Lešany. Konkrétně tím, že před zabalením musí být zbaveny ulpělých prachových částic.

Žižkovské pracoviště konzervace a restaurování sbírek, tak jako každý školní rok odborně proškolovalo žáky těchto institucí: Vyšší odborné školy restaurátorské v Písku, Střední uměleckoprůmyslové školy a Vyšší odborné školy v Turnově.

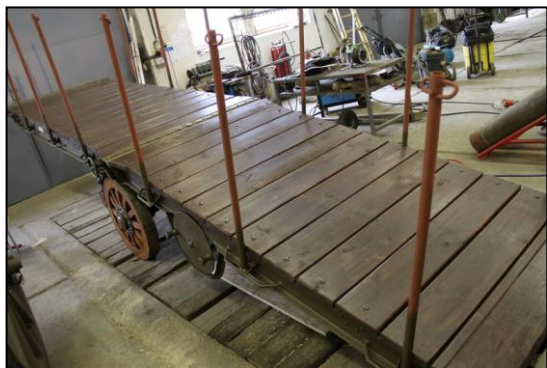
Jako příklad odborné péče o sbírkové předměty uvádíme dokončení celkové rekonstrukce mobilní plošiny pro vagonování. Mobilní plošiny určené pro nákladku a výkladku vagonů byly používány především v případech, kdy nebylo možné použít pevných nádražních ramp. Sloužily nejen k manipulaci se živým materiálem, ale vzhledem k pevnosti konstrukce i pro dělostřeleckou techniku.

Po odstranění odnímatelného zábradlí se sestavovaly vedle sebe. Tím se manipulační plocha značně rozšířila. Plošina, kterou popisujeme, se nejprve používala v období první Československé republiky a následně sloužila i německým branným složkám, jež pro manipulaci s ní zavedli služební předpis. Ve sbírkách VHÚ Praha je zařazena jako součást dělostřeleckého fondu. Nejprve stála v prostoru karlínské Invalidovny, zcela nechráněna před atmosférickými vlivy prostředí. Její technický stav byl žalostný. Pouze torzo rámu bez sebemenších zbytků dřevěné manipulační plochy leželo téměř přímo na středové nápravě, které ze dvou kol zbyly jen kovové středy se zbytky zetlelého dřeva a obruče. Celý rám ležel s různými částmi dělostřeleckých kolosen v zadní části nádvoří. V polovině 90. let 20. století probíhaly v budově postupné opravy střešní krytiny. Děla včetně kolosen a hlavních vozů se přemísťovala podle potřeb stavební firmy. Tehdy dokonce vznikl návrh, podle něhož měla rampa a ostatní rozpadlé části skončit jako železný šrot. Proti nesmyslnému požadavku se postavil tehdejší restaurátor dělostřelecké sbírky Pavel Sekanina. Nebezpečí její bezprostřední likvidace naplno pominulo až přestěhování celé sbírky do objektu depozitáře Vojenského technického muzea Lešany.

Vzhledem k tomu, že torzo rámu vlivem narůstající koroze dále chátralo, bylo rozhodnuto o celkovém zrestaurování. Ostatně v tomto stavu zachovalosti můžeme hovořit o postupné rekonstrukci. Samotné práce začaly průzkumem předmětu, fotodokumentací a složitým vyhledáváním srovnávacího materiálu. Později se ukázalo, že srovnávací materiál je téměř nulový. Dělený rám měl na povrchu silnou vrstvu koroze, která se odlupovala ve vrstvách. Hlavy nýtů, šroubů, madel a povrchu brzdícího systému v některých místech zcela ztratily svůj tvar. Ovládací zařízení náklonu plošiny na tom nebyl lépe. V jeho střední části s ozubeným převodem, též napadeným destruktivní korozí, se zcela rozpadl složitě tvarovaný kryt. Také zřejmě vlivem koroze scházela profilovaná nájezdová část s tažným okem i sloupky odnímatelného zábradlí včetně veškerých řetězů. Jak jsme se již zmínili, dřevěné komponenty zcela chyběly. Po fošnách z manipulační plochy se zachovaly pouze zkorodované šrouby, podle nichž bylo možné určit jejich rozměr. Největší problém, jako vždy u podobných zařízení, jsou loukoťová kola. Zetlelé zbytky téměř „na perník“ se zachovaly pouze v dělené části sešroubovaného středu.

Počátkem roku 2010 proběhla první etapa rekonstrukce, která především zabezpečila hlavní část sbírkového předmětu. Rám s veškerými zachovalými komponenty byl zbaven koroze mechanickým obroušením a nátěrem opakovaně stabilizován proti pokračující korozi. Postupně se doplnily veškeré chybějící části, především šrouby, a kompletně byl zrestaurován kryt ozubeného převodu. Největší práce proběhly na kolech, která jsou v podstatě zcela zrekonstruována z jasanového masivu podle částečně dochovaných, zetlelých zbytků. Dále se uskutečnila rekonstrukce kovových zaoblených hran obou zakončení dělené plošiny včetně rekonstrukce tažného oka a kompletní výroba odnímatelných sloupků s řetězy. Finální nástřik veškerých kovových prvků byl proveden polomatnou zelenou kamuflážní barvou z období první Československé republiky. V poslední

etapě rekonstrukce byla zcela nově vyrobena „pracovní“ plocha plošiny, jež je sestavena z modřínových fošen, příslušných rozměrů, napuštěná lazurovacím lakem, který evokuje staré dřevo. Veškeré restaurátorské a rekonstrukční práce provedli, a to ve vysoké profesní kvalitě, restaurátoři Stanislav Vilímek a Jaroslav Slováček. Po kompletní rekonstrukci je plošina součástí venkovní expozice Vojenského technického muzea Lešany.

6 KNIHOVNA VHÚ PRAHA

6.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha prošla za dobu své existence několika organizačními proměnami. Za její předchůdkyně se dají považovat tři instituce, které vznikly v prvním a druhém desetiletí 20. století.

První institucí byl Archiv národního osvobození, který byl zřízen v roce 1919 při Zemském archivu. V říjnu téhož roku byl založen ministerstvem obrany Památník odboje za účelem shromažďování materiálů a dokumentů, které s sebou přiváželi vracející se českoslovenští legionáři. Práce Archivu národního osvobození a Památníku odboje byla v podstatě shodná a duplikovala se, proto byl předložen návrh na rozdělení úloh jednotlivých institucí. V roce 1924 byl založen Vojenský archiv Republiky československé (RČS), který vznikl ze zrušeného archivu tehdejšího ministerstva obrany. Ve stejném roce bylo zřízeno Vojenské museum, jehož vybudování bylo již v roce 1920 svěřeno Vědeckému ústavu vojenskému.

V roce 1926 došlo k odloučení Vojenského musea od Vědeckého ústavu vojenského a následně k jeho přičlenění k Vojenskému archivu RČS. V roce 1926 tedy existovaly tři instituce s velmi podobným zaměřením a úkoly. Dne 28. října 1929 byly všechny tři sloučeny v jednu – v Památník osvobození, který byl umístěn na vrch Vítkov

a zahrnoval dvě budovy: na úpatí byla vystavěna účelová budova a na vrcholu budova Mauzolea a Pantheonu s monumentální sochou Jana Žižky z Trocnova (socha byla osazena až po 2. světové válce). V roce 1929 byly knihovna Archivu národního osvobození a Knihovna Památníku odboje sloučeny do jedné instituce, ale obě knihovny ještě pracovaly odděleně.

Dne 9. září 1939 byl Památník osvobození na rozkaz říšského protektora německou tajnou policií uzavřen a zapečetěn. O zaměstnance ústavu – vojáky i civilisty – se z větší části postaralo ministerstvo školství, které jim zajistilo nová působiště. V době protektorátu se ze sbírek knih Památníku osvobození a z dokumentů svezných sem ze zrušených českých útvarů a ústavů stala pražská pobočka berlínské Heeresbücherei.

S poválečnou obnovou ústavu bylo současně započato rovněž s rekonstrukcí obou knihoven. Práce spojená se shromažďováním rozptýlených sbírek včetně nábytku vyžadovala značnou námahu i čas, stejně tak jako zajišťování stavu a úplnosti navrácených fondů, které bylo značně ztíženo neúplností evidenčních záznamů. U Knihovny Vojenského historického musea byla práce navíc komplikována ztrátou přírůstkových seznamů. Ale již v roce 1946 začala knihovna plnit své základní úkoly.

V roce 1945 byl na základech Památníku osvobození založen Vojenský historický ústav, který převzal knihovní fondy do své správy a dále je rozšiřoval. V roce 1965 došlo ke sloučení Knihovny VHÚ a Knihovny Vojenského historického musea. V poválečném období směřovala do fondů vojenské muzejní knihovny také část dokumentů ze svazů ze zrušených zámeckých knihoven. V roce 1969 byla ke Knihovně VHÚ přidružena Knihovna Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda a po šesti letech došlo k jejich sloučení.

Po roce 1989 začala novodobá éra knihovny. Za zmínku stojí zejména zpřístupnění dosavadních tzv. prohibit (šlo především o literaturu legionářskou, o literaturu o prvním a druhém odboji a západním odboji) a doplňování fondů o literaturu zaměřenou na československé legie a západní odboj.

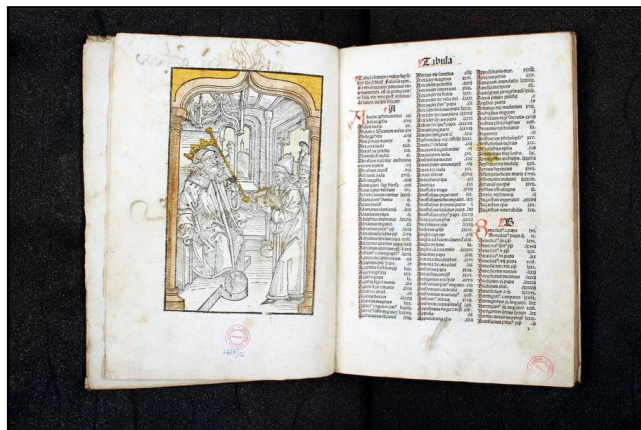
Fond i prostory Knihovny VHÚ Praha byly významně rozšířeny v roce 2008, kdy Vojenský historický ústav převzal po zrušení Agentury vojenských informací a služeb (AVIS) bývalou Ústřední odbornou knihovnu MO ČR, sídlící v budově někdejšího Vojenského zeměpisného ústavu v Praze-Bubenči. Fond této knihovny byl budován od 60. let minulého století pod hlavičkou tehdejšího Technického informačního střediska MNO a později Ústředního vědeckoinformačního střediska ČSLA (do r. 1991). Než přešla pod AVIS, spadala knihovna v 90. letech pod Ústav vojenských vědeckých informací (1991–1994) a Ústav obranných studií AČR (1995–1997).

Po začlenění výše zmíněné knihovny byly v rámci Knihovny VHÚ Praha vytvořeny dva samostatné referáty (Referát historických fondů a Referát speciálních fondů), které byly od 1. 10. 2012 sloučeny do jediné integrované knihovny se dvěma detašovanými pracovišti na Žižkově a v Rooseveltově ulici v Praze-Bubenči.

6.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha má ve svém fondu téměř 200 000 knihovních jednotek. Obsahově je fond zaměřen převážně na vojenskou historii 20. století (tuzemskou i zahraniční) a soudobou vojenskou problematiku. Výběrově jsou zde zastoupeny dokumenty z oblasti společenských a humanitních věd. Dále jsou ve fondu uchovávány staré tisky, rukopisy, periodika, topografické a vojenské mapy, videokazety a CD-ROMy týkající se historie i současnosti vojenství. Fond knihovny představuje ojedinělou sbírku, která má vysokou kulturní hodnotu celoevropského významu. Staré tisky

Sbírka starých tisků ze 16. až 18. století obsahuje přes 8000 titulů. K tomuto fondu jsou přidruženy dokonce také tři inkunábule z poslední čtvrtiny 15. století. Ve fondu jazykově převažují tituly německé a francouzské, ale zastoupeny jsou též dokumenty v italštině, latině, angličtině, španělštině a češtině. Obsahově fond pokrývá oblast od obecné historie až po speciální vojenské obory, od antiky až do 18. století.

Rukopisy

Fond rukopisů obsahuje především deníky, příručky a reglementa od 16. až do 20. století, kdy jádro tvoří dokumenty z 18. a 19. století. Obsahově pokrývá stejné oblasti jako fond starých tisků.

Vojensko-historické literatury 19. a počátku 20. století

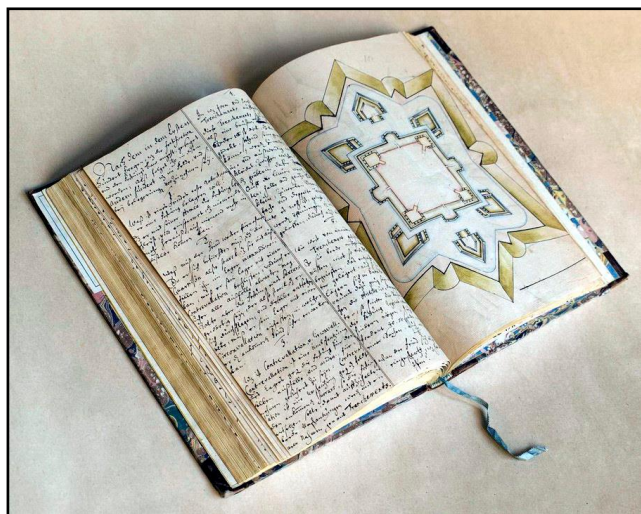
Fond zahrnuje dokumenty vydané mezi lety 1801 a 1920. V současnosti obsahuje necelých 15 500 svazků (původně fond čítal přibližně 36 000 svazků, ale po povodních v roce 2002 muselo být asi 20 000 svazků odepsáno).

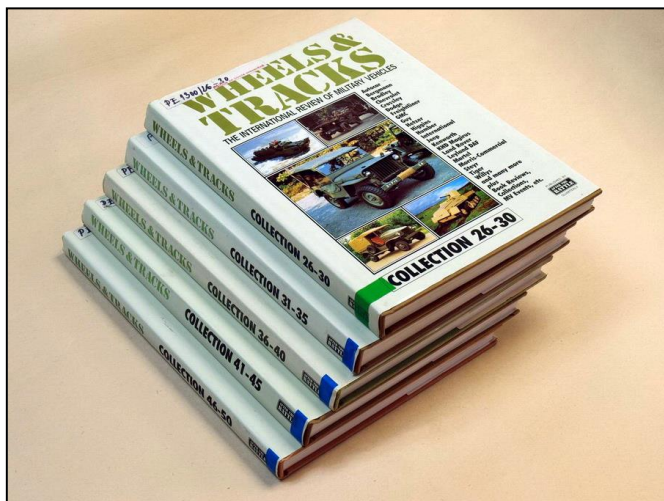
Nový fond – od roku 1921 do současnosti

Fond čítá asi 85 000 svazků a obsahuje jak dokumenty tuzemské, tak zahraniční provenience. Tento fond představuje jádro Knihovny VHÚ Praha. Téměř kompletně je zastoupena literatura o československých legiích v 1. světové válce a literatura o vývoji a vzniku československé, resp. české armády od jejího vzniku až do současnosti. Ve fondu se dále nacházejí dokumenty o vojenství, vojenské historii a organizaci, fortifikačních a zbraňových systémech. Výběrově je zde dostupná literatura všeobecně historických a společenských věd. Tento fond není uzavřen a je neustále doplňován.

Fond zaměřený na soudobé vojenství a obrannou politiku

Poslední knižní fond, který je dostupný na pracovišti v Rooseveltově ulici, má v současné době přes 30 000 svazků. Významně jsou zde zastoupeny rozsáhlé vojenské encyklopedie z mnoha zemí světa, vojenské ročenky, knižní produkce Ministerstva obrany ČR nebo specializované slovníky. Kromě současného

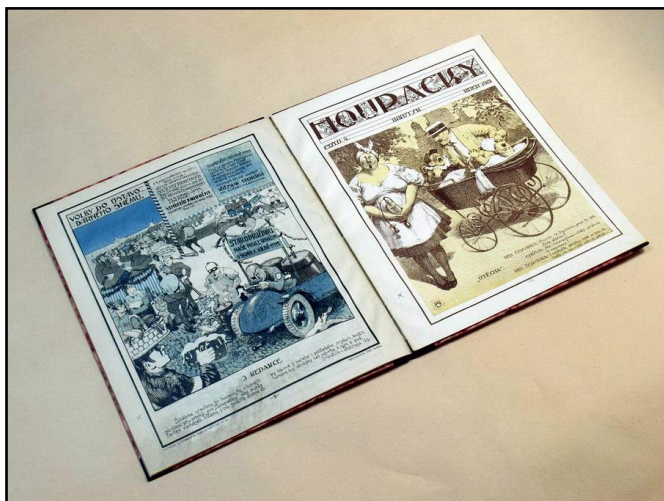
vojenství je fond tematicky zaměřený na mezinárodní vztahy, bezpečnostní problematiku a obsahuje také literaturu, jež se zabývá řízením lidských zdrojů či výpočetní technikou.

Periodika – vojenská historie

Fond periodik zabývajících se vojenskou historií čítá přes 2000 titulů, což představuje téměř 27 000 svazků. Nejstarší časopisy pocházejí z konce 18. století a jde zejména o rakousko-uherskou, německou a francouzskou produkci. Jádrem sbírky tvoří noviny a časopisy z 20. století, a to vojenské i nevojenské. Ve fondu se nacházejí i unikátní tisky dokumentující I. a II. československý odboj (domácí i zahraniční).

Periodika – soudobá vojenská problematika

Fond periodik dostupný v knihovně v Rooseveltově ulici čítá přibližně 240 titulů. Většinu z nich tvoří prestižní zahraniční časopisy ze Spojených států, Anglie, Německa či Francie. Často se jedná o tituly, které nelze sehnat v jiné tuzemské knihovně. Významně je však zastoupena i česká produkce, jejíž jádrem tvoří periodika vydávaná pod hlavičkou Ministerstva obrany ČR.

Topografické a vojenské mapy a plány

Fond map obsahuje asi 14 000 jednotek ve více než 2000 souborech, které časově pokrývají 17. až 20. století. V tomto fondu se nacházejí jak mapy (topografické, vojenské, obecné i speciální), tak atlasy a fortifikační plány.

Fond mikrofilmů a mikrofišů

Fond mikrofišů a mikrofilmů obsahuje 262 jednotek. Jsou na nich uložena především legionářská periodika a časopisy z období 2. světové války.

Fond dokumentů na CD-ROMech a videokazetách

Na kompaktních discích jsou uloženy některé digitalizované staré tisky a periodika z období 2. světové války. Dále jsou také zpřístupněny některé encyklopedie, slovníky a výukové programy.

6.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2012

V souladu se zákonem č. 257/2001 Sb., usnesením vlády ČR č. 679/2004 o Konceptu rozvoje knihoven v ČR na léta 2004 až 2010 a č. 28/2012 o Konceptu rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 až 2015 se Knihovna VHÚ Praha věnovala následujícím odborným činnostem.

1. Retrospektivní konverze a rekatalogizace

- V roce 2012 pokračovala Knihovna VHÚ Praha v intenzivní rekatalogizaci knihovních fondů K1 a K2 do elektronického systému.
- Knihovna pokračovala v rekatalogizaci starého fondu K2, zahrnující dokumenty z 19. a počátku 20. století.
- Knihovna VHÚ Praha pokračovala v sekundární evidenci mapového fondu, tedy v klasickém katalogizačním zpracování. Roční přírůstek mapového fondu činí pouhý 1 kus, takže celkový objem fondu je 15 017.
- V roce 2012 pokračovalo věcné zpracování fondů Knihovny VHÚ Praha dle standardu PHNK/LCSH (Předmětová hesla Národní knihovny/Library of Congress Subject Headings). Knihovna takto spolupracuje s Národní knihovnou ČR na tvorbě mezinárodního slovníku věcných autorit stále jako jediná specializovaná knihovna, a upevnila tak svoji pozici pilotní instituce na poli spolupráce univerzálních a specializovaných knihoven v ČR řešících problematiku propojení věcných slovníků dle mezinárodních angloamerických pravidel.
- Ke dni 31. 12. 2012 bylo převedeno do elektronické podoby 79 577 záznamů monografií, 8 698 starých tisků a rukopisů, (velké navýšení počtu záznamů monografií odpovídá zvýšenému nasazení počtu externích pracovníků a zintenzivnění prací s ohledem na blížké stěhování knihovny) 30 148 kapitol v knize – příspěvků ve sborníku a 84 417 článků z časopisů a 982 periodik. Roční přírůstek nosných záznamů za období leden – prosinec 2012 činí tedy plných 11 392 záznamů, tedy více než dvojnásobek přírůstků z předchozího roku. K tomu lze připočítat záznamy autorit věcné, jmenné, geografické, názvové, nakladatelské a korporativní, jež aktualizovaná verze systému KP-win SQL statisticky nevykazuje. Navýšení počtu zhotovených záznamů také odpovídá faktu, že se podařilo odstranit technické problémy s během automatizovaného systému, s výpadky serveru a elektřiny, čímž byly pracovní podmínky z hlediska IT optimalizovány. Za těchto okolností je možné konstatovat, že při udržení stejného tempa zpracování bude možné dokončit retrospektivní jmenné zpracování fondů v plánovaném termínu do konce roku 2014.
- Na pracovišti v Roosveltově ulici došlo v roce 2012 konečně také ke zprovoznění automatizovaného systému KP-win SQL a k převodu dat z původního zastaralého systému Winisis. Tato převedená data byla během roku 2012 postupně verifikována a systémový knihovník zahájil práci na slučování dílčích databází do jednoho knihovního katalogu. Tento proces verifikace dat a slučování databází bude pokračovat ještě v roce 2013.

2. Služby

- V roce 2012 pokračovala knihovna v poskytování služby MVS (meziknihovní výpůjční služby). Zároveň pro pracovníky Knihovny VHÚ Praha trvala spolupráce s Národní knihovnou Praha na službě MMVS (mezinárodní meziknihovní výpůjční služba).
- Knihovna VHÚ Praha pokračovala jednak v poskytování rešeršních a referenčních služeb (např. zpracovávání odborných rešerší), ale i ve zpracování tematických bibliografií. Knihovna jako aktivní člen projektu *Ptejte se knihovny* nadále poskytovala informační služby dle specifikací projektu. V projektu je zapojeno pouze 66 nejvýznamnějších knihoven v ČR. V roce 2012 došlo k mírnému poklesu rešeršních a referenčních služeb v rámci projektu *Ptejte se knihovny* (za rok 2012 evidováno 42 dotazů, oproti 57 z předchozího roku), nicméně počet dotazů mimo tento projekt naopak opět vzrostl (168 dotazů oproti 158). Za rok 2012 bylo také evidováno 1 599 poskytnutých informací. Tato statistika ukazuje, že se uživatelé služby naučili obracet na Knihovnu VHÚ přímo a nikoliv prostřednictvím projektu.
- Díky čtenářské stanici je nadále možno přistupovat k dalším dílčím on-line katalogům knihovny, respektive ke katalogu pracoviště Žižkov.
- Knihovna VHÚ Praha nadále poskytuje nadstandardní servis v rámci výpůjčního protokolu, jakož i vysoce fundované odpovědi na čtenářské dotazy a asistenční služby u katalogů.
- Nadále pokračovala meziknihovní výměnná služba, která zaznamenala v minulém roce značný nárůst. Počet stabilních partnerů k výměně publikací vzrostl z 10 na 17 tuzemských a z 19 na 21 zahraničních institucí.

3. Digitalizace a mikrofilmování

- V roce 2012 pokračovala Knihovna VHÚ Praha v digitalizaci a mikrofilmování periodik v projektu *Historie a vojenství v dobovém tisku* v rámci grantového podprogramu Kramerius, v programu VISK 7. Cílem projektu bylo ochranné reformátování vybraných titulů a jejich zpřístupnění v digitální formě pro laickou i odbornou veřejnost a archivace papírových nosičů. Projekt je sedmou fází digitalizace periodik knihovny VHÚ Praha - Referátu historických fondů (RHF). Výběr dokumentů pokrývá široké časové spektrum tak, aby byly alespoň v hrubých rysech pokryty zásadní kategorie z českých i světových dějin a uživatelům Krameria jsme tak mohli nabídnout široký přehled českého i světového tisku rozličných období. Projekt samotný je součástí plánu digitalizace vzácných a ohrožených fondů knihovny VHÚ Praha, který zahrnuje vedle ostatních stěžejních titulů periodik hlavně rukopisy a staré tisky a v neposlední řadě i kartografické dokumenty, plány a grafiky.

Ačkoliv se projekt oproti předchozímu roku výrazně zmenšil s ohledem na zkrácení dotací poskytovaných MK ČR, jednalo se přesto o třetí největší projekt v ČR podaný v rámci podprogramu VISK 7. Celkem bylo zdigitalizováno cca 70 000 (69 845) stran digitálních dokumentů a zhotoveno odpovídající množství čistých polí mikrofilmu. Do projektu byly zařazeny tyto tituly:

PERIODIKA

- *Věstník poddůstojníků z povolání*, 1919. a navazující *Hlas národní obrany*, 1919–1939.
- *Naše revoluce*, 1923–1938.
- *Zpravodaj bývalé československé italské domobrany*, 1929–1939.
- *Naše obrana*, 1935–1938.
- *Vojenský svět*, 1933–1938.
- *Věstník pluků Stráže Svobody*, 1936–1938.
- *Zprávy Vojenského archivu a musea RČS*, 1926–1929.
- *Moře Slovanům!*, 1925–1940.
- *Legionářské sjednocení*, 1930–1934.
- *Vojensko historický sborník*, 1932–1938.
- *Vojensko-technické zprávy*, 1924–1938.
- *Vojenské intendantní rozhledy*, 1928–1938.
- *Vojenské zdravotnické listy*, 1925–1939.
- *Vojenská výchova*, 1925–1939.
- *Hlas revoluce*, 1945–1955.
- *Československá armáda*, 1952–1957.
- *Národní osvobození*, 1937–1939, 1946–1948.
- *Obrana lidu*, 1952–1957.
- *Oesterreichische militärische Zeitschrift*, 1849.

MONOGRAFIE

- *Verlustlisten der österr. Süd- und Nordarmee im Feldzuge vom Jahre 1866* (2 sv. – 95, 257 s.)
- *Die Verluste der im Jahre 1878 mobilisirten K. K. Truppen* (72 s.)
- *Die Verluste der im Occupations-Gebiete und in Süd-Dalmatien befindlichen Truppen im Jahre 1882* (16 s.)

V případě titulů *Österreichische militärische Zeitschrift* a *Obrana lidu* se jedná o periodika, s jejichž pokračující digitalizací se počítá pro rok 2013 a dále.

- V roce 2012 pokračovala Knihovna VHÚ v digitalizaci rukopisů v projektu *Historie a vojenství v dobových písemnostech* v rámci grantového podprogramu Manuscriptorium, v programu VISK 6 (Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica pod patronací UNSECO). Cílem projektu bylo ochranné

reformátování vybraných titulů a jejich zpřístupnění v digitální formě pro laickou i odbornou veřejnost a archivace papírových nosičů. Projekt je součástí plánu digitalizace starého fondu knihovny VHÚ Praha, který zahrnuje rukopisy a staré tisky, fond monografií z 19. a přelomu 19./20. století, periodika z 18. - 20. století a v neposlední řadě i kartografické dokumenty, plány a grafiky. Získané finanční prostředky v rámci podprogramu Memoriae Mundi Series Bohemica umožnilo VHÚ Praha zachovat a digitálně zpřístupnit cenné a badatelsky poptávané rukopisy. Podařilo se tak úspěšně navázat na probíhající projekty digitalizace fondů knihovny v rámci vzácných sbírek rukopisů. Digitalizované dokumenty jsou badatelsky přístupné na čtenářské stanici Knihovny VHÚ Praha a on-line prostřednictvím digitální knihovny. Jejich on-line digitální zpřístupnění široké odborné i laické veřejnosti umožní jejich plné badatelské využití a zároveň zajistí bezpečné uložení a uchování těchto historicky cenných originálů pro budoucí generace.

Počet svazků se oproti předchozímu roku snížil na pouhých 9 svazků, mezi nimi se ale nacházely i 4 velkoformátové rukopisy s velkým množstvím rozkládacích map, jejichž zpracování bylo technicky zvláště náročné, což se výrazně projevilo na ceně. Celkem bylo zdigitalizováno 1 685 stran rukopisů. Do projektu byly zařazeny tyto dokumenty:

- *Jurnal du voyage et de la Campagne du Roi depuis le 18me de Janvier 1742 Jusqu' au 17me Juillet de la meme année ecrit en forme de lettres/ par un Officier Prussien á un de ses amis. [rukopis] [S.l., post 1742], 258 s.*
- *Schema der kais. kön. Regimenten und Corps. [rukopis] [S.l.], 1781–1789, 144 s.*
- *Rangliste der Gesammten k. k. Generalität und Staabsofficiers. [rukopis] [S.l., ante 1801], 214 s.*
- *BRASEY, Jean Nicole Moreau de. Journal von dem March, den Ihro Czaarische Maj. Anno 1711 mit dero Armée an dem Pruth, und wieder in dero Länder gethan, wie auch von derjenigen merckwürdigen Action, so an dem Pruth, zwischen der Rußischen und Türckischen Armée vorgefallen. [rukopis] [S.l., post 1711], 118 s.*
- *Campementen und Marchen kays. haubt Armée in Hungarn und Bossnien zwischen den Donaw, Teiss, Saw und Bossnien flus Anno 1697. [rukopis] [S.l., post 1697, ante 1723], 60 s.*
- [SACHSEN-TESCHEN, Albert von]. *Memoires sur les quatre dernières campagnes du Maréchal Comte de Daun, 1759. [rukopis] [S.l., post 1762, post 1794 ?], 154 s.*
- [SACHSEN-TESCHEN, Albert von]. *Mémoires sur les quatre dernières campagnes du Maréchal Comte de Daun, 1760. [rukopis] [S.l., post 1762, post 1794 ?], 438 s.*
- [SACHSEN-TESCHEN, Albert von]. *Memoires sur les quatre dernières campagnes du Maréchal Comte de Daun, 1761. [rukopis] [S.l., post 1762, post 1794 ?], 112 s.*
- [SACHSEN-TESCHEN, Albert von]. *Memoires sur les quatre dernières campagnes du Maréchal Comte de Daun, 1762. [rukopis] [S.l., post 1762, post 1794 ?], 258 s.*

- Výběr dokumentů zahrnuje vzácné raně novověké rukopisy z Knihovny VHÚ. Tematicky lze digitalizované tituly rozdělit do tří kategorií:
 - a) *rukopisy zabývající se pevnostní architekturou*
 - b) *další část sbírky vojenských deníků z fondů Knihovny VHÚ. (raritou jsou velkoformátové záznamy Alberta knížete Sasko Těšínského z doby sedmileté války)*
 - c) *výběr z rukopisných vojenských příruček a opisů vydaných vojenských předpisů.*
- V roce 2012 Knihovna VHÚ pokračovala v provozování vlastního digitalizačního pracoviště, na kterém bylo jedním externím zaměstnancem digitalizováno 63 svazků o počtu 13.531 stran a 97 GB dat. Dále bylo digitalizováno značné množství jednotlivin (fotografie, rytiny atd.) pro badatelské, muzejní a publikační účely pracovníků VHÚ, jejichž objem tvořil cca 3000 kusů a obnášel více než 200 GB dat. Pracovník digitalizačního zařízení také věnoval podstatnou část pracovní doby postprodukcí již hotových dat, tedy úpravám obrazů, OCR a reformátování do podoby zpřístupnitelné čtenářům.

4. Akvizice

- V roce 2012 pokračovala Knihovna VHÚ Praha v akviziční činnosti. Došlo k významnému nárůstu přidělených finančních prostředků, takže bylo možné zajistit odpovídající nákup odborné literatury a specializovaných periodik. Celkový přírůstek fondů periodik zůstal na zhruba stejné úrovni jako v předchozím roce a tvořilo jej 166 titulů. Z tohoto počtu se ale nákupem získává pouhých 15 titulů českých a podstatná část z 61 zahraničních titulů. Zbývající nadpoloviční většina celkového množství je získávána buď formou darů, nebo výměnou.
- Přírůstek knižních publikací zaznamenal díky lepšímu finančnímu zajištění opět nárůst, a činil 1227 svazků. Z tohoto počtu ale byla pouze cca polovina (627 kusů) publikací pořízena formou nákupu. Ostatní získala Knihovna VHÚ formou výměn, darů či odpisů z jiných knihoven.

5. Restaurování

- V roce 2012 proběhlo během listopadu zrestaurování 25 svazků starých tisků a rukopisů. Práce na přípravách restaurování byly zahájeny v březnu téhož roku.

6. Revize pracoviště Roosveltova

- V roce 2012 také proběhla řádná (zákonem daná) revize knihovny, která byla úspěšně ukončena. V návaznosti na tuto revizi byla také zahájena obsahová revize fondů, která ukázala velmi vysoké procento literatury, která neodpovídala tematickému profilu fondu, byla zastaralá, či multiplicitní.

- Z těchto důvodů bylo zahájeno masivní vyřazování této neprofilové literatury. Obsahová revize bude pokračovat i v roce 2013 a patří mezi prioritní úkoly Knihovny VHÚ Praha v rámci příprav na stěhování knihovních fondů do konzervačního depozitáře ve vojenském technickém muzeu Lešany.

7 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST

Vedle muzejní činnosti je nedílnou součástí aktivit Vojenského historického ústavu Praha také práce vědeckovýzkumná. Ta je principiálně zaměřena na historii českého a československého vojenství, rámcově také na oblast evropského a světového vojenství a historii obecně. Důležitým předmětem zkoumání je i problematika českého a československého I., II. a III. odboje ve 20. století a zpracovávání personálií předních vojenských osobností.

Výsledky výzkumu byly prezentovány formou studií v odborných časopisech a sbornících, v monografiích, aktivní účastí na tuzemských a zahraničních konferencích a seminářích, v přednáškové a expertní činnosti a také formou výstav. VHÚ Praha se výraznou měrou prezentoval ve sdělovacích prostředcích, ve vystoupeních zprostředkoval širší veřejnosti výsledky výzkumu vojenských dějin a přispíval tak k vytváření pozitivního obrazu AČR ve společnosti.

7.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY

Zaměření a specifikace výzkumných projektů pracovníků VHÚ Praha za rok 2012:

- *Historie československých legií a problematika válečných hrobů*
- *Československé legie v Rusku 1914–1918*
- *Historie československé armády (1918–1932)*
- *Československo-francouzské vztahy v oblasti vojenství mezi dvěma světovými válkami*
- *Československé vojenské zpravodajství mezi dvěma světovými válkami*
- *Výcvik a nasazení československých parašutistů v letech 1941–1945 a shozy zbraní*
- *Československá pozemní zahraniční armáda ve Velké Británii v letech 1940–1946 a osudy jejich příslušníků v poválečné době*
- *Československý hloubkový průzkum na východní frontě*
- *Problematika vojenských operací na československém území v roce 1945*
- *Československé partyzánské jednotky v Itálii (vládní vojsko) a Řecku (zběhové z TO)*
- *České národní povstání v Praze v květnu 1945*
- *Americká armáda v Československu 1945 (bílá místa)*

- *Padlí českoslovenští vojáci v období 2. světové války*
- *Organizační struktura československých ozbrojených sil po 2. světové válce)*
- *Československá zahraniční armáda ve Velké Británii za 2. světové války*
- *Druhý a třetí odboj a perzekuce příslušníků armády po roce 1948*
- *Boj o charakter československé armády na východní frontě (ilegální organizace KSČ, osvětoví důstojníci, OBZ, Podkarpatská Rus, důstojníci z Velké Británie)*
- *Vojenská pomoc Izraeli*
- *Vývoj zbrojního průmyslu v 50. a 60. letech v Československu*
- *Problematika velitelského sboru ČSLA v letech 1956 až 1968*
- *Velitelský sbor 1956 – 1968*
- *Oběti sovětské okupace 1968 - 1991*
- *Vývoj ČSLA v posledním dvacetiletí její existence*
- *Varšavská smlouva v posledním dvacetiletí její existence*
- *Dějiny vojenské správy*
- *Problematika účasti českých vojáků v mírových misích OSN (studium obsáhlého množství dokumentů z misí UNPROFOR a UNOMIL - Libérie)*
- *Využití fotografie jako historického pramene*
- *Historie vojenské techniky*
- *Dějiny železničního vojska*
- *Dějiny raketového vojska*
- *Dějiny cyklistického vojska*
- *Dějiny Vládního vojska*

7.2 SEMINÁŘ POŘÁDANÝ VE SPOLUPRÁCI S VHÚ PRAHA

Pro českou armádu i celou republiku mají vojenské mise, kterých se naši vojáci účastnili po roce 1989, obrovský význam. Na tom se shodli prakticky všichni účastníci jednodenního semináře „Historická zkušenost – cesta k odpovědnosti“, který byl věnován problematice nasazování českých a československých vojsk v zahraničí.

Seminář se konal v Senátu Parlamentu České republiky, pořádalo ho Ministerstvo obrany, Senát Parlamentu ČR a Vojenský historický ústav Praha pod záštitou senátora Jozefa Regece, předsedy Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost,

a senátora a ministra obrany ČR Alexandra Vondry. Jednání bylo rozděleno do čtyř panelů, v každém vystoupili tři až čtyři mluvčí, kteří mají s tematikou přímou profesní a osobní zkušenost.

Na úvod semináře hovořil ministr obrany Alexandr Vondra o obecném významu misí po roce 1989. Podle jeho slov byla už účast na válce při osvobození Kuvajtu v roce 1990 významným připojením se k západnímu světu, jeho hodnotám svobody a demokracie. „Díky dalším misím a členství v NATO je dnes Česká republika z hlediska bezpečnosti ukotvena možná nejlépe za poslední stovky let“, řekl Vondra a zároveň zdůraznil, že každé vyslání misí musí podporovat i český zájem.

Na Vondru navázal náčelník Generálního štábu AČR armádní generál Vlastimil Pícek. Podle něj nasazení vojáků ukázalo, jak se například v průběhu posledních dvaceti let změnila a zkvalitnila technika a vybavení české armády. Úvodní proslovy doplnil také Jan Hamáček, poslanec a vedoucí Stálé delegace Parlamentu ČR do Parlamentního shromáždění NATO.

Na úvod prvního panelu nazvaného „Odpovědnost politiků a diplomatů“ hovořil někdejší federální ministr obrany a poradce prezidenta Václava Havla Luboš Dobrovský. Vzpomínal na roky 1990-1992, kdy se Československo poprvé zapojilo do mezinárodních vojenských sil. Podle Dobrovského se někteří tehdejší poslanci bránili nasazení vojáků v prvních liniích ve válce s Irákem. Díky osobní odvaze velitele našich vojáků Jána Valo však československá protichemická jednotka působila v prvních liniích. „Vyslali jsme tehdy 169 dobrovolníků. Bylo v tom jistě mnoho improvizace, nevěděli jsme, zda skutečně vyhovíme všem nárokům moderního boje. Šlo koneckonců o první akci československé armády od konce 2. světové války,“ připomněl Dobrovský. „Ačkoli se armáda od roku 1990 do dnešních dnů zásadně změnila, nezměnil se bohužel přehmatelný přístup našich politiků k jejímu nasazování,“ uzavřel někdejší ministr a nyní poradce ministra A. Vondry.

Také bývalý ministr zahraničních věcí z let 1998-1999 Jaroslav Šedivý ve svém příspěvku popisoval osobní zkušenost, kdy coby ministr přesvědčoval poslance, aby souhlasili s razantnějším postupem České republiky proti Saddámovi Husajnovi a s nasazením českých vojáků v mezinárodních jednotkách.

Bývalý premiér České republiky Vladimír Špidla připomněl Clausewitzův výrok o tom, že válka je pokračováním politiky jinými prostředky a v této souvislosti poznamenal: „Každé nasazení vojáků ve válce musí mít jasné politické odůvodnění. Válka má neobyčejnou schopnost eskalace, má také drtivé konsekvence. Je to extrémní druh lidské činnosti.“ O současnou situaci soudí: „Naši bezpečnost můžeme zajišťovat jen v kontextu dalších aliancí a náš perimetr je velice široký.“ Zůstává však stále velký prostor pro vládu, zda a jakým způsobem se do jednotlivých akcí zapojíme.

Úvodní panel uzavřel první místopředseda Senátu Přemysl Sobotka. Hovořil o zahraničních misích pohledem senátora a připomněl, že Senát se v otázkách bezpečnostních a vojenskopolitických zatím vždy dokázal povznést nad úzkou stranickou a zohledňoval především státní zájmy. I proto zatím Senát ve všech více než čtyřicet hlasováních vyjádřil souhlas s vysláním jednotek do zahraničí.

Ve druhém panelu hovořili zástupci ozbrojených složek. Tato část patřila k velice přínosným, zmíněny byly přímé válečné zkušenosti. Z jednotlivých referátů jasně vyplynulo, že mise našim ozbrojeným složkám výrazně pomohly jak v začleňování do bezpečnostních struktur západního světa, tak zvyšovaly a stále zvyšují kvalitu českých vojáků.

Brigádní generál Karel Blahna, který byl prvním velitelem praporu mírových sil OSN v zemích bývalé Jugoslávie v letech 1992-1993, líčil i běžné provozní potíže, které mise zprvu provázely. Například transportéry OT-64 z hlediska praktického využití vyhovovaly, ale byly již zastaralé. Tehdejší uniformy zase nebyly využitelné pro letní balkánská vedra. Podle Blahny se museli vojáci na konci roku 1992 vyrovnávat i se ztrátou respektu u místních obyvatel kvůli chystanému dělení Československa. Po hladkém rozdělení, bez etnických problémů či válek, však tento problém odezněl. Podle Blahny se však ukázala i problematická role OSN: „OSN je poněkud zkosnatělá a dlouho trvá, než přijme nějaké rozhodnutí, různí lidé v ní mají různé zájmy. Mnohem efektivnější je v tomto směru NATO, kde mají také zásadní slovo vojenské složky.“

Generálmajor Miroslav Žižka, který působil ve složkách SFOR v Bosně a Hercegovině a v Chorvatsku, se zaměřil na otázku důležitosti vzniku brigády rychlého nasazení jako základního stavebního kamene pro složky IFOR a SFOR. „Respekt čeští vojáci získávali hlavně tím, že se chovali ke všem stranám v konfliktu spravedlivě, nikoho neupřednostňovali.“

Brigádní generál Aleš Opata, který velel od roku 2007 kontingentu AČR v misi ISAF v Afghánistánu, se mimo jiné soustředil i na specifika působení v zemích s výrazně odlišným prostředím a kulturou. „Naše práce v Afghánistánu je o síle a schopnostech malých jednotek, jde o jednotlivé vojáky a jejich velitele na nižších úrovních. Myslím, že díky afghánské zkušenosti došlo k výraznému nárůstu kvality těchto jednotek v rámci české armády. V Afghánistánu se vojáci musí rychle adaptovat na úplně nové situace a na civilizaci, která je v některých ohledech až o dvě století za západní.“

Ve třetím panelu „Pohled z historické perspektivy“ vystoupili vojenští historici. Ředitel Historického úřadu SHAPE Mons, Američan Gregory W. Pedlow, rekapituloval jednotlivé kroky, která vedly ke vstupu České republiky do NATO v roce 1999. Historik VHÚ Praha Jindřich Marek popisoval konkrétní zkušenosti československých vojáků především z první poloviny devadesátých let, kdy poprvé vyjeli do odlišných míst světa a byli konfrontováni s nečekanými faktory služby v zahraničí. Jeho kolega z VHÚ Eduard Stehlík při této příležitosti zmínil ve svém příspěvku i schopnost českých vojáků přizpůsobit se situaci v daném místě a citlivě vnímat také národnostní otázky.

Závěrečný panel nazvaný „Bez vize nelze pokračovat“ se týkal otázky budoucnosti nasazování českých vojáků mimo území republiky. Moderátor debaty „Jak dál v misích?“ Jan Jireš zdůraznil, že pokud bychom se již neúčastnili dalších misí, bylo by v tom pro českou pozici ve světě cosi znepokojujícího. Ester Lauferová z ministerstva zahraničí, která působí v oblasti střední Asie a Afghánistánu, hovořila o spolupráci mezi civilními složkami a vojenskými a zmínila i rozvoj provinčních rekonstrukčních týmů. „Určitě bych spolupráci civilních a vojenských sfér doporučila, ale je nutné přemýšlet, jak ji koncipovat, protože možností je víc.“

Její kolega z MZV Daniel Koštoval připomněl některé historické paralely týkající se začlenění českého státu do evropských, resp. světových struktur. „Kdykoli jsme se ocitli sami a navíc jsme ještě vykazovali znaky nesvornosti, vždy jsme na to doplatili.“ Nasazování českých vojáků v rámci NATO proto podle něj není nějakým luxusem, ale nutností.

František Šulc, šéf týmu poradců ministra obrany Alexandra Vondry, vyjádřil význam misí pro armádu takto: „Mise testují schopnosti armády na kvalitativně vyšší úrovni. Je ovšem nutné stále vysvětlovat, že strategické cíle jsou širší než jen prostá obrana republiky. Je také potřeba obnovovat vzájemnou důvěru v rámci spojenecké aliance, protože tato důvěra není samozřejmá a je vystavována měnící se politické a bezpečnostní situaci dnešního světa.“ Svůj příspěvek zakončil lapidárně: „Pro malou zemi má politický omyl v otázce bezpečnosti fatální následky.“

Aleš Knížek, ředitel Vojenského historického ústavu Praha, na závěr všem účastníkům semináře poděkoval za jejich příspěvky a připomněl, že problematika zahraničních misí českých vojáků dnes tvoří nedílnou součást výzkumné práce VHÚ. Právě mise budou pro vojenskou historii po roce 1989 zásadní, a pokud se bude mluvit o vojenských dějinách České republiky v uplynulém dvacetiletí, bude o nich automaticky řeč.

7.3 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST

Přehled aktivní účasti pracovníků VHÚ Praha na konferencích a přednášková činnost v roce 2012:

Tomáš JAKL

- České národní povstání v květnu 1945 v souvislostech závěru druhé světové války v Evropě. Konference České národní povstání 1945. Senát parlamentu ČR.
- Válečný rok 1942. Sympozium Válečný rok 1942 v okupované Evropě a v Protektorátu Čechy a Morava. Ústav pro studium totalitních režimů.
- Pomníky padlých první světové války na Slánsku. Konference Slaný a Slánsko ve 20. století. Zapomenuté osudy, zapomenuté události. Slaný.
- Přednáška k 70. výročí vystěhování Neveklovska. MěÚ a ZŠ Vrchotovy Janovice.
- Odborný komentář na leteckém dnu Aviatická pouť. Pardubice.
- Odborná spolupráce a komentář na akci Mise Velichovky 2012. Plzeň–Praha–Velichovky.
- Přednáška k Pražskému povstání. ZŠ Pražáčka.

Jaroslav LÁNÍK

- Přednáška na téma možnosti VHÚ při prevenci nežádoucích jevů.

Jindřich MAREK

- Zahraniční mise AČR. Konference Historická zkušenost – cesta k odpovědnosti. Senát Parlamentu ČR.
- Přednášky pro MO a ČsOL s tematikou historie československých jednotek na východní frontě v letech 2. světové války. 5 přednášek v prostorách MO na Valech a u 42. mechanizovaného praporu v Táboře.
- Přednášky na téma Tragické období heydrichiády. 2 přednášky pro MěÚ Praha 8 a KVV Tábor.

ZDENĚK MUNZAR

- Referát na téma Představení mapového fondu a fortifikační literatury ve sbírkách Knihovny VHÚ Praha a Výukové rukopisné plány pevností a obléhání z počátku 19. století z knížecího rodu Thurn-Taxisů, 11. specializované konferenci stavebně historického průzkumu: "Opevnění", Josefov.

- Referát na téma Spor domu Habsburského, aneb od dlouhé turecké války ke vpádu Pasovských, konference XIV pražských mučedníků a závěr vlády Rudolfa II., pořádané Provincií bratří františkánů a KTF
- Cyklus přednášek připravených v rámci představení Knihovny VHU Praha širším skupinám návštěvníků (skupiny studentů PF UK, genealogické společnosti, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, návštěva z ÖS-Kriegsarchiv atd.)

Ivo PEJČOCH

- Přednáška k politické persekuci příslušníků Československé armády. Projekt Mene Tekel. Praha.
- Přednáška k československým nosičům taktické jaderné výzbroje. Postupim.
- Přednáška k výzbroji československé obrněné brigády u Dunkerque. Tábor.
- Přednáška k obrněným automobilům ČKD. Národní technické muzeum Praha.
- Přednáška k vojenským osobám v roli kurýrů západních zpravodajských služeb. Policejní muzeum Praha.

Daniel POVOLNÝ

- Koreferáty k bloku Hospodářské a sociální dějiny. Konference České, slovenské a československé dějiny VII. Hradec Králové.
- Referát Národní lidová armáda NDR a invaze do ČSSR v srpnu 1968. Konference o vztazích mezi NLA NDR a ČSLA. Postupim.
- Specializační přednáška o vojenském řešení Pražského jara. Ústavu hospodářských a sociálních dějin FFUK Praha, a na FF UHK v Hradci Králové.

Karel STRAKA

- Okupace českých zemí a vojenské aspekty 2. světové války. Konference Ohlédnutí (historický vývoj vojenského výcvikového prostoru na Benešovsku v období 2. světové války). Senát Parlamentu České republiky.
- Podíl na výuce v Kurzu pro vyšší důstojníky na katedře celoživotního vzdělávání Univerzity obrany Brno. Téma přednášek:
 - Vojenská situace Československé republiky v meziválečném období s akcentem na rok 1938
 - Edvard Beneš a obrana státu z přednáškového cyklu podíl významných osobností na výstavbě čs. armády z let 1918–1939
- Obrana národa pro příslušníky 4. brigády rychlého nasazení. Žatec.

Prokop TOMEK

- Referát na téma Únosy československých občanů z Rakouska. Konference Činnost československých zpravodajských služeb v Rakousku. Raabs an der Thaya.

- Referát na téma společná cvičení NLA NDR a ČSLA ČSSR. Workshop ve spolupráci s Militärisches Forschungsamt Potsdam.
- Referát na téma Vojáci v zahraničních zpravodajských strukturách. Seminář na téma kurýři na západní hranici. Muzeum Policie ČR.
- Referát a téma únosy z území Rakouska. Seminář na téma Československo-rakouská hranice v době tzv. studené války. Univerzita Liberec.
- Přednáška na téma Recepce vysílání Rádía Svobodná Evropa v Československu a reakce komunistického režimu. Katedra obecné lingvistiky FF UP Olomouc.
- Přednáška na téma Amnesty International v Československu před rokem 1989. Prague College.
- Doprovodná přednáška v cyklu „Jeden svět na školách“, Gymnázium Botičská Praha.

8 PREZentační činnost

8.1 KALENDÁRIUM

Březen

- výstava Historie a současnost VHÚ Praha, Generální štáb AČR

Duben

- výstava k 20. výročí účasti příslušníků AČR v misích OSN, Generální štáb AČR
- zahájení sezóny Leteckého muzea Kbely
- výstava Válka v malém, radnice MČ Praha 3

Květen

- výstava Atentát na Reinharda Heydricha – Velvyslanectví ČR, Washington, USA – ve spolupráci s MZV a Velvyslanectvím ČR v USA
- výstava Protektorát: odboj a kolaborace – ve spolupráci s Národním muzeem, Národní památník na Vítkově
- zahájení sezóny Vojenského technického muzea Lešany „60 let s PRAGOU V3S“
- výstava Atentát na Reinharda Heydricha – ve spolupráci se Senátem PČR a ÚSTR, Senát PČR
- výstava Atentát na Reinharda Heydricha, Generální štáb AČR
- vzpomínka na 70. výročí atentátu na Heydricha – ve spolupráci s Městskou částí Praha 8, Praha-Thomayerovy sady
- vzpomínka na 70. výročí atentátu na Heydricha – ve spolupráci s Magistrátem hl. m. Prahy a agenturou CI5, Praha – Václavské náměstí
- výstava Atentát na Reinharda Heydricha – smrt architekta holocaustu – Knesset, Jeruzalém, Izrael – ve spolupráci s MZV a Velvyslanectvím ČR v Izraeli

Červen

- Pražská muzejní noc – účast Leteckého muzea Kbely a Armádního muzea Žižkov
- výstava Pod křídly Sokola – výstava ke 150. výročí založení Sokola – ve spolupráci s ÚSTR, Armádní muzeum Žižkov

Červenec

- výstava Historie a současnost Generálního štábu AČR
- výstava k 95. výročí bitvy u Zborova, Generální štáb AČR

Srpen

- výstava Atentát na Reinharda Heydricha – smrt architekta holocaustu – ve spolupráci s MZV a Velvyslanectvím ČR v Izraeli - Tel Aviv, Dvora Fischer Gallery ZOA

Září

- Tankový den ve Vojenském technickém muzeu Lešany
- výstava Umění ve službách národa (1914-1918), Galerie moderního umění v Hradci Králové
- Dětský den ve Vojenském technickém muzeu Lešany
- výstava k 95. výročí vzniku spojitých vojsk, Generální štáb AČR

Listopad

- výstava Československo-Alžírské vztahy – ve spolupráci s MZV a Velvyslanectvím ČR v Alžíru, Centrální armádní muzeum Alžír
- výstava Atentát na Reinharda Heydricha – smrt architekta holocaustu – ve spolupráci s MZV a Velvyslanectvím ČR v Izraeli – Menachem Begin Center, Jeruzalém, Izrael
- Den veteránů v Armádním muzeu Žižkov

Prosinec

- výstava Pocta Václavu Havlovi, Armádní muzeum Žižkov
- příprava výstavy Historie česko-srbské vojenské spolupráce – ve spolupráci se SOPS, MZV a Velvyslanectvím ČR v Srbsku – Bělehrad, Srbsko

Průběžně

- příprava výstavy Kámen a oheň – ve spolupráci s Městem Terezín
- příprava výstavy Rodný dům Jana Kubiše – ve spolupráci s Obecním úřadem Dolní Vilémovice

8.2 NÁVŠTĚVNOST

Celková návštěvnost v roce 2012

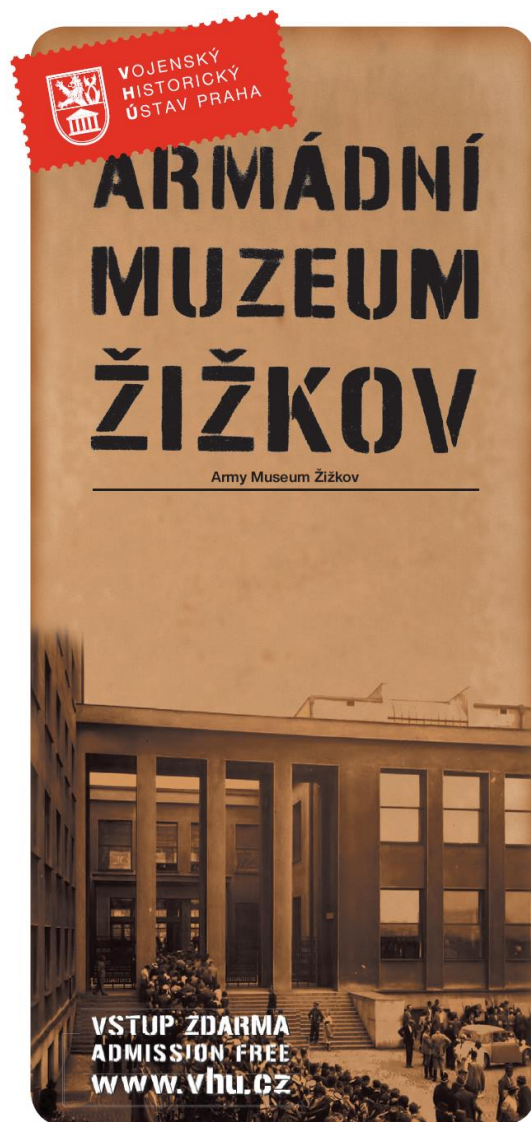
Armádní muzeum Žižkov	71 000
Letecké muzeum Kbely	89 000
Vojenské technické muzeum Lešany	151 000

Speciálně doprovodné programy ke stálým expozicím VHÚ Praha

Speciálně doprovodných programů pořádaných v muzeích VHÚ Praha se zúčastnilo celkem 5 980 osob ve 197 skupinách, z toho:

Pro děti a mládež	155
Pro vojáky z povolání	22
Pro seniory	11
Pro zdravotně handicapované	9

8.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Armádní muzeum je umístěno v Praze na Žižkově v historických budovách Památníku osvobození. Expozice muzea je rozčleněna do pěti základních celků.

8.3.1 Historie

V budově patřící do komplexu původního Památníku osvobození na úpatí Vítkova je nyní situováno Armádní muzeum Žižkov. Ve své sedmdesátileté historii prošlo podobnými dějinnými peripetemi jako celý stát. V současnosti jeho expozice prezentuje ve třech sálech historii čs. armády a odboje od počátku 1. světové války až do padesátých let 20. století.

Expozice v žižkovském muzeu byla v meziválečném období dělena do pěti časových úseků:

- od léta 1914 do konce roku 1915
- 1916 a zima 1916/1917
- od jara 1917 do jara 1918
- od jara 1918 do vzniku Československa, resp. do uzavření příměří
- od vzniku státu do roku 1920, do návratu posledních transportů čs. legionářů

Za nacistické okupace, v září 1939, zabralo celý areál Památníku osvobození gestapo a vzniklo zde oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag), a to v rámci tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungsstelle. Ta spravovala muzejní, archivní i knihovní záležitosti.

Muzejní exponáty ze Žižkova a Karlína přestěhovali Němci do Schwarzenberského paláce na Hradčanech, kde bylo od roku 1940 budováno německé Vojenské muzeum. Na sklonku války byly muzejní sbírky zčásti vyvezeny za hranice. Většinu se naštěstí podařilo získat zpět, některé exponáty však byly rozkradeny či zničeny.

Po válce bylo zřízeno Muzeum Památníku osvobození. Toto muzeum se zaměřilo na

I. i II. odboj a bylo rozděleno na dvě základní části:

- období 1914–1918
- období 1939–1945

Po změně režimu v únoru 1948 byly stávající expozice Památníku osvobození v rozporu s komunistickou ideologií a jejím pohledem na legionářskou tradici. Proto se již záhy nové vedení ústavu, s novým náčelníkem VHÚ brig. gen. Čeňkem Hruškou (budoucím náčelníkem Hlavní politické správy čs. armády), rozhodlo muzeum uzavřít a zásadně přestavět „nevyhovující“ expozice Muzea Památníku osvobození. V roce 1951 se uskutečnila výstava „30 let Komunistické strany Československa“. Po této výstavě se muzeum pro veřejnost opět uzavřelo a svůj další provoz obnovilo až v roce 1954 pod novým názvem Muzeum československé armády. Nově instalované expozice zachycovaly novodobou historii čs. armády a ČSLA (Československé lidové armády).

Po pádu komunistické moci v listopadu 1989 se muzeum na Žižkově mění na Muzeum odboje a České armády, nyní nese název Armádní muzeum Žižkov.

8.3.2 Stálá expozice

Stálá expozice Armádního muzea Žižkov je umístěna ve třech rozsáhlých sálech a v horním foyer muzea. Čtvrtý sál Armádního muzea je vyčleněn pro pořádání příležitostných výstav. Z těch nejúspěšnějších jmenujme alespoň „Naši dělostřelci včera a dnes“, „Západní paravýsadky a domácí odboj“, „Bitva u Sokolova 1943“, „Invaze 1944“, „Military Radio“, „Atentát, Operace ANTHROPOID 1941–1942“, „Dokumenty 2. světové války“, „Mobilizace“, „1945 - konec války v Čechách“ či „Pod křídly Sokola“. Součástí Armádního muzea je rovněž „Muzejní kino Vítkov“, které promítá dobové dokumenty, filmové týdeníky, atd.

Stálá expozice Armádního muzea Žižkov je členěna následujícím způsobem:

Sál 1914–1918

Je věnován období 1. světové války a I. čs. vojenskému odboji. Výsledkem války, která výrazně změnila politickou mapu Evropy, bylo i zřízení samostatného československého státu, jedné z tzv. nástupnických zemí po rozpadu rakousko-uherské monarchie.

Kromě vývoje na domácí politické scéně a účasti českých a slovenských vojáků pod prapory habsburské monarchie je největší část této expozice věnována především úsilí čs. domácího a zahraničního odboje o zřízení vlastního státního útvaru. Vzhledem k charakteru muzea je akcentována především historie zahraničních ozbrojených útvarů, čs. legií. V tomto vojsku ještě neexistujícího státu bojovalo proti ústředním mocnostem v Srbsku, Rusku, Itálii a Francii více než 110 000 Čechů a Slováků, kteří tak zásadní měrou přispěli k dosažení čs. státní suverenity.

Kromě celé řady unikátních dobových stejnokrojů, chladných, lehkých a těžkých palných zbraní, praporů, řádů a vyznamenání a dalších sbírkových předmětů zde návštěvník nalezne např. výtvarná díla předních českých umělců Jana Štursy, Františka Kupky, Vincence Makovského, Otty Gutfreunda a Vojtěcha Preissiga. Součástí expozice jsou rovněž osobní památky na významné osobnosti z řad legionářů i politiků bojujících za samostatný stát. Unikátní předměty zde mimo jiné připomínají životní osudy Edvarda Beneše, Milana Rastislava Štefánika či gen. Rudolfa Medka, pozdějšího ředitele Památníku osvobození.

Sál 1918–1939

Soustřeďuje se na muzejní zmapování historického vývoje armády meziválečného Československa. V tomto období ČSR patřila sice k menším, ale politicky, ekonomicky a kulturně nejvyspělejším státům tehdejší Evropy. Jeho pozici na mezinárodní scéně však ztěžovala nejen geograficky exponovaná poloha v centru Evropy, ale i jeho národnostní struktura. Obě tyto okolnosti poznamenaly dvacetiletou existenci ČSR. Hned po svém vzniku musel nový stát čelit odstředivým snahám některých významných národnostních menšin, odvolávajících se na právo na sebeurčení. V roce 1919 se dokonce dostal i do ozbrojeného konfliktu se sousedním Polskem a především s Maďarskem, usilujícími o revizi státních hranic. V následujících letech však čs. stát osvědčil svou vitalitu a prosperitu, která trvala až do počátku 30. let, kdy jej naplno

zasáhla světová hospodářská krize. Sál je zakončen exponáty z let 1938 a 1939, kdy došlo k narušení státní integrity a posléze k postupnému zániku čs. státnosti.

Všechny tyto události dvaceti meziválečných let jsou bohatě dokumentovány velkým množstvím palných zbraní domácí i zahraniční konstrukce, stejnokrojů a dalších sbírkových předmětů. Za pozornost jistě stojí i osobní památky na náčelníky francouzské vojenské mise v ČSR, gen. Maurice Pellého a gen. Louise Fauchera, na významné čs. generály Stanislava Čečka, Aloise Eliáše, Rudolfa Medka a další osobnosti. Ke zcela unikátním patří i kolekce nejceněnějších exponátů z muzejních sbírek VHÚ Praha, totiž nejvyšších zahraničních řádů udělených hlavám čs. státu, prezidentům T. G. Masarykovi a E. Benešovi, jakož i kompletní sbírka všech stupňů a skupin nejvyššího čs. Řádu Bílého lva.

Sál 1939–1945

Je věnován 2. světové válce a II. čs. vojenskému odboji. Návštěvníci se detailně seznámí s účastí Čechů a Slováků ve vojenských operacích na všech frontách tohoto dosud nejkrvavějšího válečného konfliktu, v domácím odboji a v dalších akcích, které měly za cíl obnovení čs. státní samostatnosti. Úvod sálu je věnován odchodům čs. vojáků do zahraničí a jejich zapojení do prvních budovaných vojenských jednotek, závěr pak Českému národnímu povstání a osvobození Československa.

I tento sál velmi bohatě dokumentuje sledované období velkým množstvím exponátů, od palných zbraní přes vojenské prapory, stejnokroje různé provenience až k řádům a vyznamenáním a dalším památkám. Nechybí ani velké množství modelů tehdejší vojenské techniky.

Z raritních vojenských stejnokrojů jmenujme alespoň generálskou uniformu významného legionáře a pozdějšího předsedy protektorátní vlády Aloise Eliáše, popraveného nacisty za spolupráci s odbojem, ale i vojenské stejnokroje prezidenta čs. exilové vlády Edvarda Beneše a ministra zahraničí Jana Masaryka.

Další unikátní „dotýkané“ předměty představují stejnokroje npor. Adolfa Opálky, velitele „pražských“ parašutistů, kteří uskutečnili zdařilý atentát na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha; dále velitele 3ll. čs. bombardovací perutě RAF gen. Vladimíra Nedvěda, velitele čs. vojenské jednotky na Středním východě a pozdějšího gen. Karla Klapálka, velitele čs. vojenské jednotky v SSSR a pozdějšího prezidenta ČSSR gen. Ludvíka Svobody, hrdiny bitvy u Sokolova npor. Otakara Jaroše či kpt. Jána Nálepky, který přešel od slovenské Zajišťovací divize k sovětským partyzánům, v jejichž řadách později padl.

Mezi nejcennější vystavované předměty patří i osobní památky na Jana Kubiše, Josefa Gabčíka a další parašutisty, stejně jako na gen. Heliadora Píku, letce škpt. Aloise Vašátka, jednoho z nejvýznamnějších členů odbojové organizace Obrana národa škpt. Václava Morávka, hrdinu SSSR npor. Antonína Sochora a řadu dalších osobností II. čs. odboje.

K ilustrování průběhu 2. světové války a současně k pochopení začlenění čs. odboje do dobových vojenských a politických souvislostí slouží přehledy stěžejních událostí tohoto šestiletého období a zdařilá dioramata znázorňující klíčové vojenské operace v letech 1939–1945.

Horní foyer muzea

Čtvrtá část expozice je věnována perzekuci příslušníků čs. armády po únorovém státním převratu v roce 1948 a III. protikomunistickému odboji.

8.3.3 Výstavy

Pod křídly Sokola

Výstava mapující 150 let historie tělovýchovné i společenské organizace Sokol byla v pondělí 18. června zahájena v Armádním muzeu Žižkov. Ukazuje i historicky první československou zlatou olympijskou medaili.

V době krátce po 2. světové válce čítala Česká obec sokolská na milión členů. I to svědčí o významu této organizace, která jako jedna z mála přežila prakticky všechny režimy, které se v českém prostoru za poslední století a půl vystřídaly. Dokazuje to i sílu základní sokolské myšlenky: pěstovat kulturu těla a ducha, přispívat k rozvoji harmonické osobnosti.

Minulost Sokola ožila na reprezentativní výstavě, kterou uspořádal společně s Vojenským historickým ústavem Praha Ústav pro studium totalitních režimů; exponáty přispěly také Národní muzeum a Česká obec sokolská. Expozice nazvaná „Pod křídly Sokola“ ukazuje, čím vším Sokol od roku 1862 prošel a jaké významné milníky tvořily jeho historii. Výstavu slavnostně zahájil krátce po poledni 18. června tehdejší ministr obrany Alexandr Vondra, za účasti starostky České obce sokolské Hany Moučkové. Přítomni byli i 1. místopředseda Senátu Parlamentu České republiky Přemysl Sobotka, generálmajor František Malenínský a další hosté.

Jedním z prvních – a velmi vzácných – návštěvníků výstavy byl také armádní generál Tomáš Sedláček, který i přes devadesát čtyři let svého věku v sobě nezapřel pravého sokolského ducha a pozorně poslouchal úvodní výklad, kterým hosty provázel po expozici její hlavní autor, plukovník Michal Burian z VHÚ. Ten ve své zahajovací řeči mimo jiné vzdal hold i všem těm členům Sokola, kteří v minulosti položili své životy za svobodu vlasti.

Výstava ukazuje vedle tělocvičné historie Sokola významnou měrou i jeho vojenskou linii. O propojení Sokola s historií československých a českých ozbrojených sil také v úvodním slově hovořil ministr obrany Alexandr Vondra: „Bez Sokola by nebylo legií, bez legií by nebylo Československo,“ citoval známý výrok prezidenta T. G. Masaryka.

Během vernisáže se velkému zájmu těšily například ty předměty, které jsou spojeny s konkrétními osobnostmi, členy Sokola. Zájem vyvolávala například třicetikilová činka, se kterou cvičil Miroslav Tyrš. Vzhledem ke své váze vypadá překvapivě malá... Velikostí nevelká je i zlatá medaile z Olympijských her 1924, kterou vybojoval Sokol-gymnasta Bedřich Šupčík. Ovšem její význam je značný, vždyť šlo o první zlatou, kterou získalo Československo. Zájem vyvolal i filmový záznam cvičení Aloise Hudce na kruzích, za něž v roce 1936 získal na OH v Berlíně rovněž zlato.

Mnohým z oficiálních hostů výstava evokovala vzpomínky na mládí. Někteří ze starších si ještě pamatovali, jak svobodně cvičili pod hlavičkou Sokola ve 40. letech. Pro jiné šlo v pozdějších letech o „cvičení v Sokole“, ovšem vtěleného do ČSTV a nuceně zrušeného. Sokolský duch v této době žil dále jak díky krajanům v zahraničí, tak i díky aktivitě bývalých členů, kteří v sobě sokolské demokratické myšlení a sportovního ducha nemohli zapřít. Nebylo ostatně ani možné zlikvidovat ty tisíce sokoloven, které bychom našli v lecjaké obci a snad v každém městě. I dnes slouží

svému původnímu účelu, poskytují prostor pro cvičení a zároveň jsou živým místem pro setkávání občanů.

Jádro výstavy tvoří sekce zobrazující meziválečnou éru, kde jsou k vidění jak olympijské medaile, tak třeba i velké repliky sokolských bran ze sletů. Svůj prostor má i současnost – dnes je v Sokole organizováno přes 170 000 členů, kteří se věnují tělesné aktivitě. Jde přitom ve značné míře o děti a mládež, což je o to cennější.

Výstava bude pro návštěvníky Armádního muzea Žižkov k vidění do konce roku 2013.

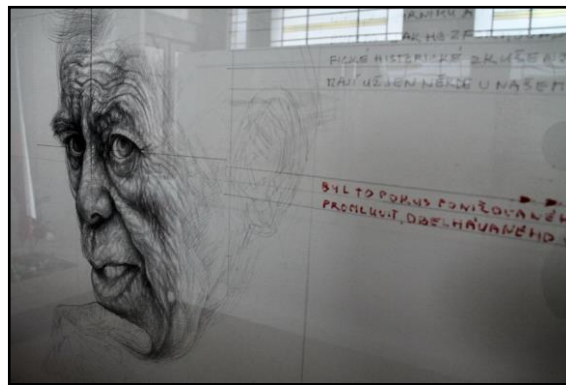
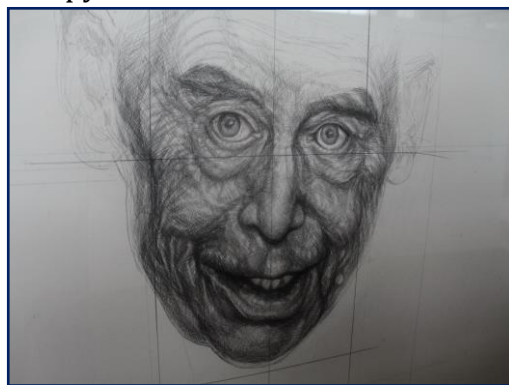
Pocta Václavu Havlovi

K prvnímu výročí úmrtí bývalého prezidenta Václava Havla byla ve slavnostním foyer Armádního muzea Žižkov zahájena výstava výtvarných děl věnovaná této významné osobnosti českých moderních dějin.

Výstava pořádaná Vojenským historickým ústavem Praha, občanským sdružením Symposion a Knihovnou Václava Havla nabídla díla akademického malíře Jiřího Sozanského z cyklu Odcházení. Představena byla také busta Václava Havla od akademického sochaře Lubomíra Janečky, jejíž bronzová podoba je umístěna v sídle Rady Evropy ve Štrasburku. Výstava potrvá do konce února 2013.

Výstavu zahájil krátkým proslovem ředitel Martin Palouš z Knihovny Václava Havla. Hovořil i publicista Karel Hvížd'ala, který společně s Havlem napsal dvě knihy rozhovorů; úryvek z knihy Dálkový výslech přečetl šéf činohry Národního divadla Michal Dočekal.

Sozanského soubor a Janečkova busta jsou vůbec poprvé představeny české veřejnosti. Bustu Václava Havla vytvořil Lubomír Janečka pro sídlo Rady Evropy, kde byla také v říjnu 2012 slavnostně odhalena. Projekt měl záštitu ministra zahraničí Karla Schwarzenberga, na organizaci výstavy se podílelo MZV ČR a občanské sdružení Symposion. Bustu financovala Knihovna Václava Havla. Havlova busta vznikla na základě impulsu generálního tajemníka Rady Evropy Thorbjorna Jaglanda. Umělecké předměty v sídle Rady Evropy jsou tradičně dary členských států a busta V. Havla tak byla prvním darem České republiky Radě Evropy.

Jiří Sozanský k svému havlovskému cyklu Odcházení říká: „Cyklus kreseb s autentickými texty Václava Havla byl iniciován mým posledním setkáním s prezidentem na počátku listopadu 2011. S Václavem Havlem jsem se znal od roku 1984. Vždy mně zajímaly jeho texty, které měly něco mnoho společného s mojí výtvarnou tvorbou, ve které se od studijních let věnuji problematice „člověka v mezní situaci“, jak v totalitě nacistické, tak i komunistické.

Václav Havel, jak jsem ho v průběhu let od disidenta po prezidenta sledoval, měl velké charisma a podržel si do pozdní dospělosti vnější podobu rozpačitého chlapce, která byla příčinou toho, že pro mě, jako výtvarníka, nebyla jeho tvář inspirativní. To se změnilo a při našem posledním setkání jsem viděl tvář člověka, který již nebyl zcela přítomen v tomto světě a všechno, čím prošel a procházel, měl vepsáno v obličeji, ve svém výrazu. Masky chlapeckých rozpaků zmizela, byla setřena tíhou života, nemocemi a tlakem okolností, kterým Václav Havel na sklonku života musel čelit po té, co se vrátil k dramatické tvorbě. Ve výrazu jeho tváře se objevila zvláštní směsice utrpení, laskavosti a smíření.

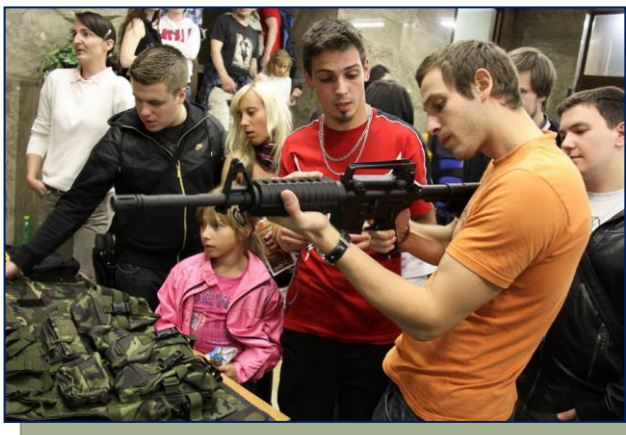
Setkání jsem si jako silný zážitek rychle zpracoval a věděl jsem, že se pokusím o jeho výtvarnou reflexi. Toto rozhodnutí umocnil fakt, že krátce po té Václav Havel odešel z tohoto světa. Titul jeho poslední hry „Odcházení“ se tak stal symbolickou tečkou za jeho životem.

Nikdy jsem neměl v plánu pracovat na portrétech Václava Havla prezidenta. Cyklus deseti portrétů není oficiální verzí politika a prezidenta, ale člověka v závěru své životní pouti, kdy byl pevný rozměr jeho osobnosti v kontrastu s křehkostí jeho fyzické schránky. Portréty jsou mojí poctou člověku, se kterým jsem někdy nesouhlasil, ale kterého jsem si nikdy nepřestal vážit.“

Akademický malíř Jiří Sozanský (*1946 v Praze) studoval v letech 1967-1973 malbu v ateliéru prof. Františka Jiroudka na Akademii výtvarných umění (byl zde i spolužákem Lubomíra Janečky ve stejném ročníku). Od roku 1973 se věnuje malbě, kresbě, grafice, plastice, instalacím, environmentům a filmovým dokumentům.

Autor busty V. Havla, akademický sochař Lubomír Janečka (*1948 ve Zlíně), studoval v letech 1967-1976 sochařství u profesora Karla Lidického na Akademii výtvarných umění, v roce 1984 emigroval do Rakouska a od roku 1985 žije s rodinou ve Spojených státech. Podle historika umění doc. PhDr. Jiřího Šetlíka, CSc. se Janečka v případě Havlovy busty zhostil úkolu šťastně. "K předpokladům splnit převzatý úkol svědčí netoliko vysoká úroveň sochařova umění, kterou osvědčuje svou tvorbou. Jsou jimi rovněž jeho názory a postoje, pro které po absolutoriu pražské AVU nucen opustit rodnou zemi a emigrovat do svobodného světa. Hlavu Václava Havla pojal ve střízlivé věčnosti, především se mu však podařilo vystihnout vnitřní svět portrétovaného, sdělit v modelaci tváře a rozvrhu hlavy sílu jeho myšlení i vůli k činu."

8.3.4 Akce pro veřejnost

Pražská muzejní noc

V sobotu 9. června se uskutečnil již osmý ročník Pražské muzejní noci ve více než šesti desítkách muzejních a výstavních prostorách v Praze. Do Armádního muzea Žižkov dorazilo téměř pět tisíc diváků, z nichž mnozí se zajímali především o ruční zbraně. Ty si mohli přímo osahat ve foyer muzea, kde byly na stolech k dispozici historické samopaly, pušky atd. Expozicemi muzea pak stále korzovaly stovky lidí, na nádvoří si především děti mohly vyzkoušet střelbu ze vzduchovky. Trefit kovové panáčky rozhodně nebylo snadné, podařilo se to jen malému počtu zájemců. Armádní muzeum Žižkov v rámci této akce navštívilo téměř 5 000 osob.

Den válečných veteránů

V Armádním muzeu Žižkov si v neděli při oslavách Dne válečných veteránů 11. listopadu přišly na své především děti. A skoro žádné z nich neodcházelo s prázdnou. Dospělé zase ohřál pravý vojenský guláš.

Dětská soutěž v kreslení vlčích máků, symbolu Dne válečných veteránů, patřila k těm, kde se uplatnily především dívky. Kluci se zase zajímali hlavně o zbraně, ty byly k vidění - i potěškání přímo v ruce - uvnitř muzea. Tady probíhal i vědomostní test a také kreslení omalovánek s vojenskou tematikou.

Prakticky každý soutěžící si posléze odnášel domů nějaký malý dárek. Každou celou hodinu probíhalo oceňování účastníků soutěží, vyhlašování vždy oznámil výstřel z malého historického děla. Ovšem i toto „dětské“ dělo, které kdysi sloužilo jako šlechtická atrakce, víc než přesvědčivě dokládalo pravdivost

tvrzení „rána jako z děla“. Návštěvníci byli předem upozorňováni, aby si raději zacpali uši.

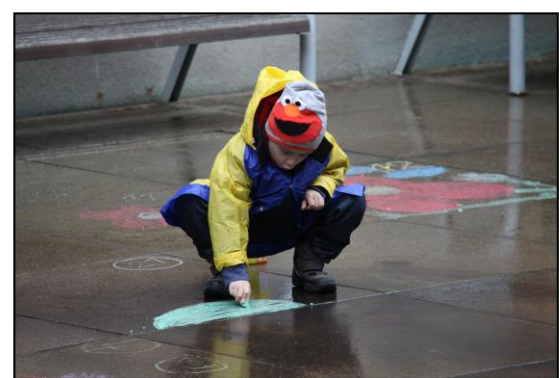
Dospělí návštěvníci určitě ocenili překvapení: guláš podávaný přímo z polní vojenské kuchyně, se kterou sem přijela 4. brigáda rychlého nasazení. Chutnal výborně a porci si dal i ministr obrany Alexandr Vondra, který v poledních hodinách na Den válečných veteránů zavítal. Jídlo pak bylo možné zapít teplým vojenským čajem.

Vojenská kuchyně stála před muzeem na parkovišti, tady našly své místo velké exponáty předváděné ve statických ukázkách. Většina dětí si chtěla vyzkoušet, jak se sedí na modrobílých motorkách BMW, které patří Hradní stráži. Dva její příslušníci všem dětem vyhověli a trpělivě ukazovali, k čemu slouží početná „hejblátka“ u řídítek. Čtyři vystavené stroje přitom reprezentovaly minulost i současnost strojového parku Hradní stráže. Vedle nich se přímo na schodech u muzea prezentovaly dva automobily ve vojenské bojové úpravě – dnes již muzejní Toyota Hilux a Land Rover Kajman, který je stále ve službě a který přivezli příslušníci 43. výsadkového mechanizovaného praporu Chrudim.

Muže v uniformách, těch současných, ale také historických, bylo ostatně možné potkat během celého dne ve všech prostorách muzea. V horním patře našli své působiště hudebníci z Hradní stráže. Dechové kvinteto hrálo jak skladby vojenské, tak i některé upravené skladby Beatles. Mramorový sál muzea se ukázal být z hlediska akustiky výtečným – stačilo otevřít zdejší široká okna a hudba byla dobře slyšet v celém areálu.

Den válečných veteránů se slaví již od roku 1919, v České republice je připomínám především v posledních letech. Přitom jde o jeden z významných a důležitých svátků – je připomínkou těch, kteří bojovali či padli ve válečných konfliktech, kterých se ve 20. století na evropském kontinentu, ale také v dalších blízkých i vzdálených místech, odehrálo opravdu hodně. A je to svátek nejen těch československých hrdinů, kteří ve druhé světové válce bojovali za národní svobodu, ale také svátek více než 20 000 příslušníků Armády České republiky, kteří za posledních dvacet let prošli nejrůznějšími misemi na Balkáně, v Iráku, Afghánistánu a jinde.

8.3.5 Edukativní program - Operace Historikon

V Armádním muzeu Žižkov již dva roky probíhá vzdělávací program určený žákům a studentům nazvaný „Operace Historikon“. Mezi hlavní pilíře edukativního programu patří komentované prohlídky expozic Armádního muzea Žižkov, které provádějí erudovaní zaměstnanci VHÚ Praha. Školám jsou také nabízeny pracovní listy, které byly vytvořeny ke všem výstavním sálům pro různé věkové kategorie. Další podstatnou součástí programu jsou přednášky k expozicím Armádního muzea Žižkov. Každá škola si může před svou návštěvou vybrat z třinácti nabízených tematických okruhů týkajících se historického období 1914 – 1945. Mimo to je nabízena i přednáška vztahující se k historii armády ČR.

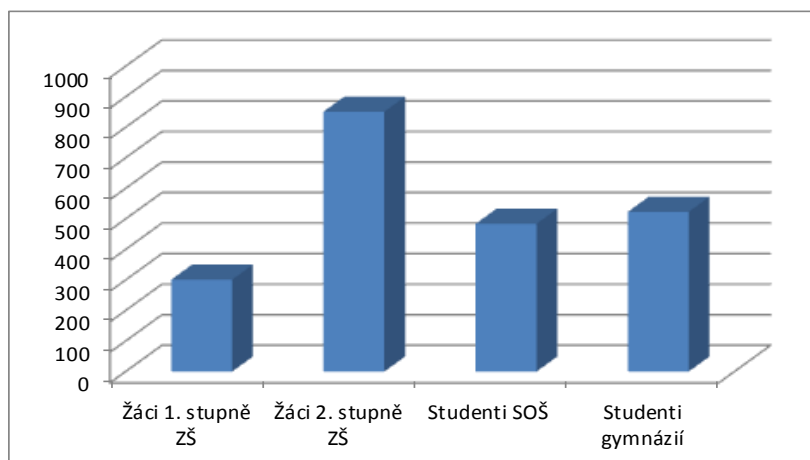
Zájem o edukativní program se v roce 2012 zvýšil. Programu Operace Historikon se v jeho premiérovém roce 2011 zúčastnilo celkem 2 014 žáků základních škol, studentů gymnázií a středních odborných škol. V roce 2012 se tento počet zvýšil na celkových 2 341. Jde tedy o nárůst v počtu 327 studentů a žáků.

Při bližším pohledu na strukturu účastníků programu se ukazuje, že velký zájem je ze strany žáků a učitelů na druhém stupni ZŠ, tedy z šestých až devátých tříd. Z této skupiny v obou letech navštívilo Armádního muzeum Žižkov téměř tisíc žáků, aby se zde dozvěděli něco o české a československé historii v první polovině 20. století. Žáků z prvního stupně ZŠ přišlo v obou letech okolo tří stovek. Velmi vysoká je i účast studentů ze středních škol, v roce 2012 dokonce překročila tisícovku. V roce 2012 to bylo 789 studentů středních odborných škol a 343 studentů gymnázií.

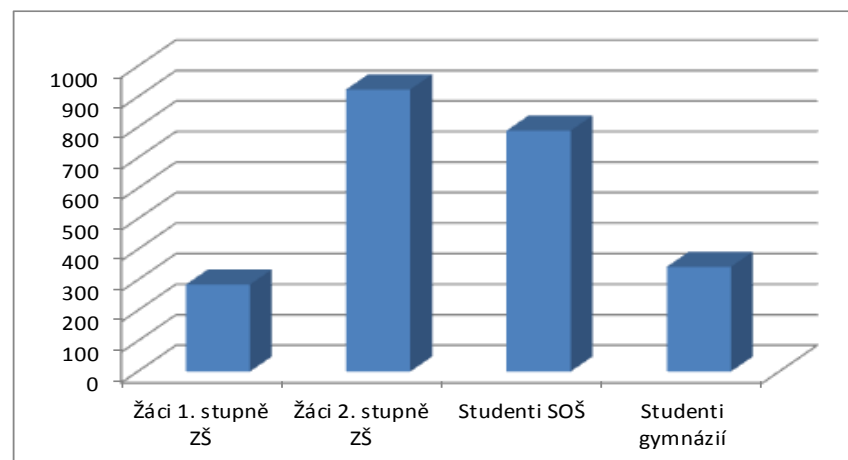
Největší nárůst oproti roku 2011 byl přitom zaznamenán u studentů středních odborných škol. V roce 2012 počet této cílové skupiny vzrostl o celých 305 osob. Jednalo se především o studenty obchodních akademií a středních průmyslových škol. Vzhledem ke specifickým zaměřením středních odborných škol není ve vzdělávání studentů věnován velký prostor výuce historie, o to je zvýšení návštěvnosti této skupiny cennější.

Ve sloupcových grafech uvedených níže jsou započítáni jen ti žáci a studenti, jejichž pedagogové projevíli zájem o program „Operace Historikon“, tedy komentované prohlídky expozic muzea, pracovní listy, a exkurzi si dopředu objednali. Další tisíce žáků a studentů přicházejí do muzea se svými učiteli bez potřeby komentovaných prohlídek, expozice si prohlíží sami.

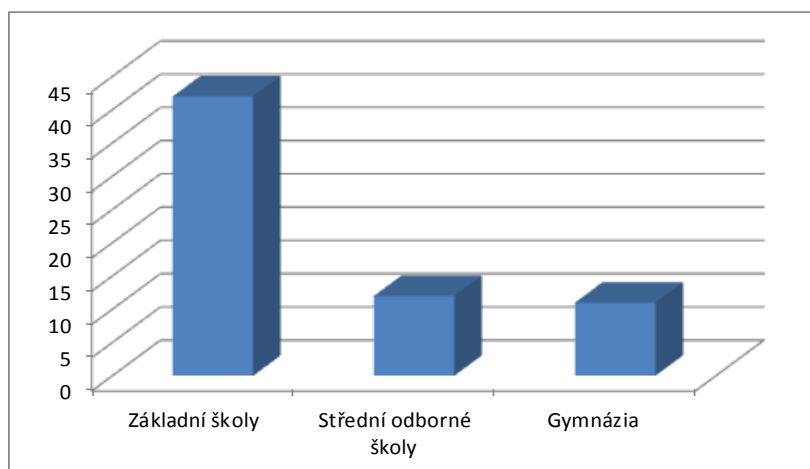
EXKURZE 2011 DLE POČTU ŽÁKŮ A STUDENTŮ

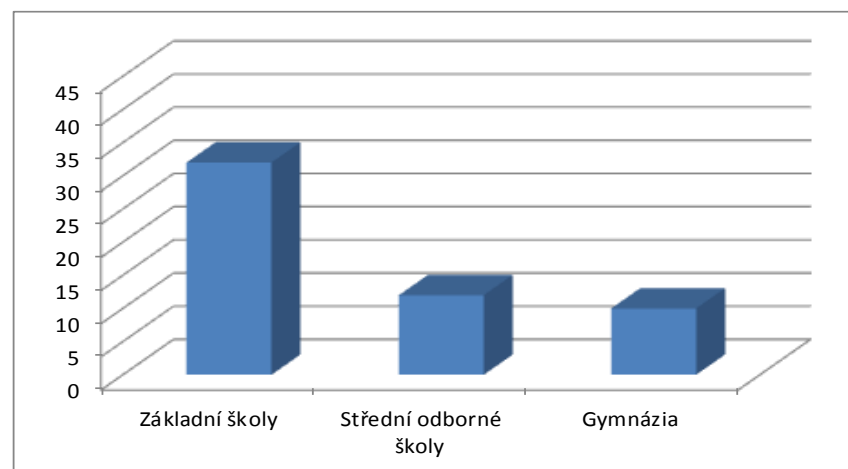
EXKURZE 2012 DLE POČTU ŽÁKŮ A STUDENTŮ

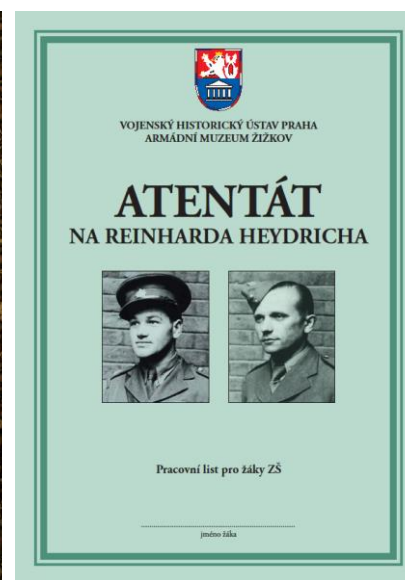
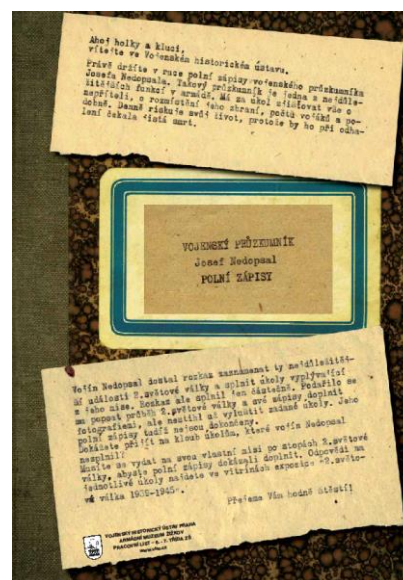
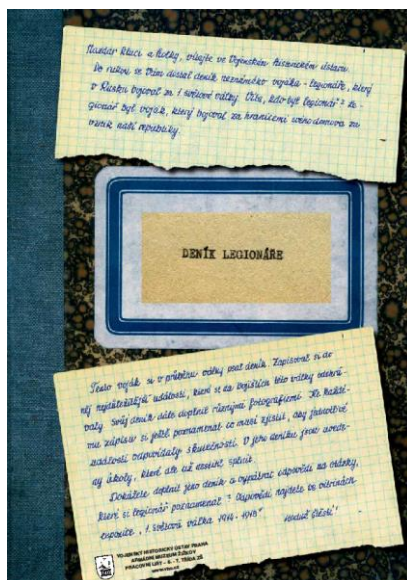
EXKURZE 2011 DLE TYPU ŠKOL

EXKURZE 2012 DLE TYPU ŠKOL

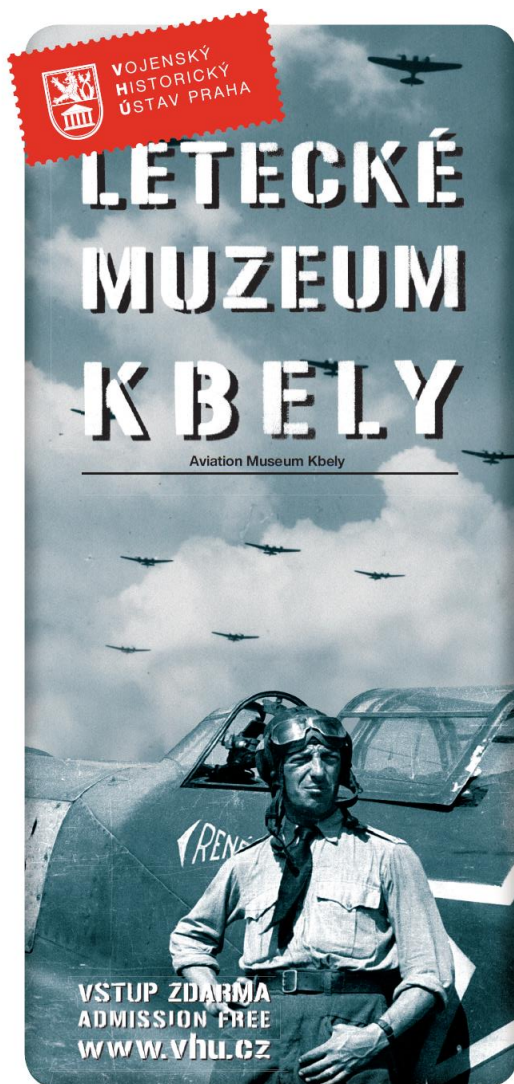

Z výsledku vyplývá, že počet škol v roce 2011 je sice vyšší, ale zároveň získaná data poukazují na velice důležitý fakt. Jelikož do celkových počtů škol nebyly dvakrát započítány školy, jejichž žáci či studenti ve sledovaném roce již absolvovali edukativní program „Operace Historikon“, nižší počet škol a vyšší počet osob v roce 2012 ukazuje na to, že ty školy, které již Armádní muzeum Žižkov navštívily se do něj tentýž rok opět vrátily (buď s jinou třídou, nebo se stejnou třídou na jiný program). Z výše uvedených výsledků vyplývá, že rok 2012 byl pro edukativní projekt VHÚ Praha z hlediska návštěvnosti úspěšnější, než rok předchozí.

Titulní strany vybraných pracovních listů

8.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY

Muzeum bylo založeno v roce 1968 v areálu historického vojenského letiště Praha-Kbely, které bylo první leteckou základnou vybudovanou po vzniku Československa v roce 1918. Početností a kvalitou sbírek patří k největším leteckým muzeím v Evropě. V současnosti má ve sbírkách 275 letadel, z nichž 85 je vystaveno ve čtyřech krytých halách, 25 v nekrytých expozičních prostorech, 155 je uloženo v depozitářích a 10 letuschopných je provozováno. Řada letounů patří ke světovým unikátům. Expozice muzea se vztahuje bezprostředně k historii československého a českého letectví, zvláště vojenského. Pro srovnání jsou zde vystaveny také vybrané typy světově významných letadel a kromě toho i množství leteckých motorů, součásti draků letounů, výbroj, výstroj, stejnokroje, prapory, vyznamenání a další památky, které se vztahují k historii československého a českého letectví.

8.4.1 Historie

V polovině 60. let se rozpoutala mezi odbornou leteckou veřejností živá diskuse o nutnosti zřídit specializované letecké muzeum, které by mapovalo vývoj československého letectví. Dosavadní letecké sbírky soustřeďovaly pouze Národní technické muzeum v Praze a Technické muzeum v Brně, zde ale nešlo o jejich jedinou náplň sbírkotvorné činnosti a funkci leteckého muzea vlastně pouze suplovala. Prostor tomuto tématu dal také časopis Letectví a kosmonautika, kde byla v roce 1965 uveřejněna celá řada úvah a výzev, mimo jiné i k záchraně letadel-veteránů, která se tehdy nacházela na různých místech naší vlasti, vesměs ve špatném technickém stavu.

Jako reakce na toto hnutí vznikla při NTM Letecká historická společnost, která si dala za cíl systematický sběr leteckých památek, jejich zpracování a renovaci trojrozměrných exponátů. Dalším mohutným impulzem byla anketa k letecké historii, kterou pořádal časopis Letectví a kosmonautika v roce 1966. V ní se k otázce vzniku leteckého muzea

vyjadřovaly zainteresované osobnosti, mimo jiné i tehdejší náčelník Vojenského muzea VHÚ podplukovník J. Šáda. Postupně uzrála myšlenka zřídit leteckou expozici při Vojenském muzeu VHÚ pod vedením tehdy majora Ing. Jaroslava Janečky, který se o uvedenou problematiku již delší dobu intenzivně zajímal. Díky pochopení velení vojenského letectva, konkrétně jeho velitele generála Josefa Vosáhla, byli ze stavu Vojenského výzkumného ústavu VÚ 031 vyčleněni pracovníci pro leteckou skupinu Vojenského muzea.

Zrod ve Kbelích

Palčivý problém prostoru, kde by měly být sbírky soustřeďovány, se podařilo přes některé návrhy (jako třeba Bruselský pavilón na Výstavišti) vyřešit přidělením části hangáru č. 40 na letišti ve Kbelích. Jde o hangár, ve kterém je dnes instalována největší část expozice. Zde se počaly soustavně soustřeďovat trojrozměrné exponáty pocházející od vojenského letectva, různých muzeí a aeroklubů a již v září 1967 byla otevřena první improvizovaná výstava letadel. S vidinou blížícího se výročí vzniku československého státu v roce 1968, zainteresoval Ing. Jaroslav Janečka nejširší leteckou veřejnost, aby bylo možno vybudovat opravdu důstojnou leteckou výstavu. Na té se měly podílet letecké výrobní podniky, ČSA, ČsLA, aerokluby a v neposlední řadě vojenské opravárenské závody.

Byl zřízen koordinační výstavní výbor, který měl zároveň uspořádat na letišti ve Kbelích velký letecký den. Mezitím již byl pro výstavu k dispozici celý hangár č. 40. Do tohoto úspěšně se rozvíjejícího úsilí vpadly jako blesk z čistého nebe události po 21. srpnu 1968, kdy naši republiku obsadila vojska států Varšavské smlouvy. Samo letiště ve Kbelích cizím letectvem obsazeno nebylo, neboť právě v té době probíhaly stavební práce na vzletové a přistávací dráze. Okupační vojska jej však obsadila po zemi a expoziční hangár byl dokonce několik dní strážěn tanky.

Tyto skutečnosti se pochopitelně negativně promítly i do budování letecké výstavy. Byl například zcela zrušen dlouho připravovaný letecký den a termín zahájení výstavy posunut. I přes všechna negativa byla výstava slavnostně otevřena 11. října 1968 a zaznamenala obrovský úspěch. Bylo vystaveno 62 letadel, z nichž dvě třetiny již byly ve sbírkách Vojenského muzea. Uzavření expozice bylo vynuceno 15. prosince 1968 blížící se zimou. Od následujícího roku byla výstava otevřena již jako stálá sezonní expozice Vojenského muzea VHÚ a dala tak základ dnešním rozsáhlým sbírkám Leteckého muzea VHÚ.

V éře normalizace

V 70. letech probíhala postupná konsolidace situace v muzeu, přibývaly sbírky, intenzivně probíhaly opravy získaných exponátů, rostl počet pracovníků. Od poloviny 70. let se rovněž zrodila tradice představovat veřejnosti při slavnostním otevření a u příležitosti Dne letectva nové přírůstky do Leteckého muzea a jiné zajímavé exponáty včetně ukázek jejich funkce. Tato tradice je pokud možno dodržována dodnes.

Na konci 70. let byl vypracován odvážný projekt rozšíření Leteckého muzea, který by z něj udělal multifunkční středisko letectví v Československu. Byly vypracovány rozsáhlé studie a plány, opět z iniciativy plk. Jaroslava Janečky, které byly

nadřízenými orgány schváleny, ale k jejich realizaci nikdy nedošlo. Tento projekt se však projednával až do počátku 80. let. Na jeho základě prosadil plk. Ing. Janečka velkorysou reinstalaci pro rok 1988. V tomto jubilejním roce dokázal přesvědčit nejvyšší místa o nutnosti rozšířit stávající prostory Leteckého muzea o další hangáry a hlavně celou přestavbu zafinancovat. Podařilo se získat tři starší hangáry vesměs velké historické hodnoty, ale ve velice špatném stavu.

Soustředěným úsilím jednotlivých správ FMNO se podařilo opravit hangár č. 18 z 1. světové války a hangár č. 17 z první republiky a uvést je do stavu vhodného pro expozice. Zároveň byly zbudovány i venkovní prostory pro rozměrnější exponáty. V té době Letecké muzeum vystavovalo kromě letadel také těžkou bojovou techniku a prostředky protivzdušné obrany státu. Nová podoba expozice byla veřejnosti představena 8. září 1988 zároveň s velkým leteckým dnem na letišti ve Kbělicích.

V demokratických poměrech

V březnu roku 1990 odešel plk. Jaroslav Janečka do zaslouženého důchodu a jeho místo zaujal plk. gšt. Vladimír Remek. Shodou okolností došlo krátce potom k prudkému nárůstu sbírkových předmětů, hlavně těžké bojové techniky. Tento stav zcela paralyzoval činnost muzea, protože velká část z přibližně 550 kusů techniky rušených útvarů byla umístěna v prostorách Leteckého muzea.

Naštěstí se v roce 1992 podařilo získat nové depozitáře v rušeném vojenském výcvikovém prostoru Lešany. Tam se začala těžká bojová technika pomalu odvážet. Problémy s chodem muzea vyvrcholily na podzim roku 1994 propuštěním nebo přemístěním většiny z 12 stálých zaměstnanců Leteckého muzea. Dokonce se uvažovalo o stálém uzavření muzea a o nastolení v podstatě depozitního režimu. Nastalou krizi pomohl vyřešit Ing. J. Janečka, který se dočasně ujal vedení muzea a vypracoval novou koncepci pro další sezony.

Letecké muzeum bylo v roce 1995 zcela oproštěno od těžké bojové techniky a většiny protiletadlových prostředků, tyto exponáty byly přesunuty do nově vznikajícího Vojenského technického muzea v Lešanech. Letecké muzeum nově vzniklé prostory zcela využilo pro prezentaci československého letectví. V létě 1995 byla dokonce otevřena nová expoziční hala H-220, která byla převážně věnována historii ČSA. Nicméně velice vážná personální a prostorová situace přetrvávala. Přibývalo rozměrných exponátů a ubývalo pracovníků, kteří by je měli ošetřovat. Došlo také k vážnému poškození střešní krytiny hangáru H-18, takže musel být uzavřen a většina letadel byla vystěhována.

Rozvoj a nové hangáry

Zásadním zlomem v situaci Leteckého muzea byl nástup nového ředitele VHÚ pplk. Aleše Knížka v září 2002. Na všechna muzea VHÚ se přestalo nahlížet jako na obtížný přívěsek, ale naopak začala být chápána jako základní kámen smyslu činnosti této instituce. To se projevilo v okamžitém přílivu financí do nových projektů muzeí a hlavně ve zvýšeném důrazu na kvalitu sbírek a jejich evidenci.

Tak mohla být ve Kbelích již v říjnu 2003 otevřena zcela nová expozice v bývalém kinosále H-88. Tento hangár je vůbec jedním z prvních, který byl do Kbel přenesen z Chebu již v roce 1919. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru spatřit letouny, které v něm stály již ve dvacátých letech minulého století, ve zcela nově pojaté expozici.

Hned na jaře příštího roku byl obdobným způsobem zrekonstruován historický hangár H-18. V něm expozice plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až po rok 1938. Interiéry obou hangárů kladou důraz na celkový dojem a atmosféru doby, zároveň umožňují prohlídku vystavených exponátů bez rušivých momentů, což byla hlavní vada původních expozic. Dalším krokem byla v roce 2009 renovace obdobného historického hangáru H-87, kde je v současné době umístěna expozice 2. světové války. Nicméně stále přetrvávají problémy s umístěním exponátů, velká část je vystavena pod širým nebem a velice trpí povětrnostními vlivy. Leteckému muzeu stále chybí několik hangárů, aby mohlo důstojně prezentovat své sbírky.

V současné době má Letecké muzeum Kbely 2 251 sbírkových předmětů, které se váží k letectví, kosmonautice, parašutismu a meteorologii. Z těchto předmětů je však vystaveno v expozicích pouhých 298 kusů. V evidenci Leteckého muzea se nachází 278 letadel všech druhů, vystaveno je 124 strojů, a to nejen ve Kbelích. V expozici naleznete i oba typy prvních proudových stíhaček nasazených ve 2. světové válce, Me-262 Schwalbe, jako v jediném muzeu na světě! Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje 12 letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu.

8.4.2 Stálá expozice

Expozice Leteckého muzea se z původního jediného hangáru v roce 1968 postupně rozrostla na stávajících pět hangárů se stálými expozicemi, sál pro příležitostné výstavy a na rozsáhlé venkovní výstavní prostory. V současnosti je v jednotlivých hangárech a na venkovních plochách vystaveno celkem 128 letadel, téměř 50 motorů a desítky dalších částí letadel, jako jsou vrtule, přístrojové vybavení, letecká výzbroj a další komponenty. Kryté expozice jsou doplněny figurínami v dobové výstroji pro létající i pozemní personál, automobily a dalším vybavením nezbytným pro zabezpečení letového provozu.

Československé letectvo 1918–1924

Hangár zakladatele Leteckého muzea Kbely plukovníka Jaroslava Janečky

Hangár typu Hart je vůbec jeden z prvních postavených ve Kbelích, kam byl převezen z Chebu již v roce 1919. Během 2. světové války jej německá armáda přebudovala na kinosál a pro tyto účely se používal až do počátku 80. let minulého století. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru ve zcela nově pojaté expozici spatřit letouny, které v něm stály již ve 20. letech minulého století.

Hangár byl při slavnostním otevření pojmenován po zakladateli muzea plukovníku Ing. Jaroslavu Janečkovi. Ve druhém ročníku Národní soutěže muzeí získal Vojenský historický ústav za záchranu a zpřístupnění této památky cenu Gloria musaealis v kategorii Muzejní počin roku 2003.

K nejvýznamnějším exponátům patří francouzský stíhací letoun SPAD VII z období 1. světové války a první vojenský letoun československé konstrukce Letov Š-2. Expozice je doplněna ukázkou letecké dílny včetně dobového vybavení a součástí letadel.

Československé letectvo 1925–1938

Hangár spoluzakladatele Leteckého muzea Kbely Jana Sýkory

Historický hangár rakouské konstrukce typu Wagner, jeden z prvních, který byl postaven na kbelském letišti po vzniku Československa. Pro expoziční účely byl poprvé zprovozněn v roce 1988. Další opravy a vybudování nové expozice proběhly v roce 2004.

Při znovuootevření v roce 2004 byl hangár pojmenován po spoluzakladateli a dlouholetém restaurátorovi Leteckého muzea panu Janu Sýkorovi, díky jehož dovednosti a péči dnes můžeme obdivovat mnohé vystavené historické letouny.

Expozice v tomto objektu plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až do roku 1938. Ke strojům symbolizujícím vývoj a úspěchy našeho letectví patří především standardní československá stíhačka našeho letectva před 2. světovou válkou – Avia B-534, dále první dopravní letoun československé konstrukce Aero A-10, vítězný letoun II. ročníku rychlostních závodů o cenu prezidenta republiky – Aero A-18C dosahující maximální rychlosti 275 km/h, ale i další význačné typy domácí konstrukce a výroby.

Letectví 2. světové války

Hangár generála Karla Janouška

Jde o druhý hangár typu Wagner využívaný Leteckým muzeem a zároveň jeden ze tří hangárů tohoto typu dochovaných na letišti ve Kbelích. V průběhu let 2007 a 2008 utrpěl hangár devastující škody náparem větrných smrští Kyrill a Emma. Ve druhé polovině roku 2008 prošel generální opravou, po jejímž dokončení v něm byla vybudována nová stálá expozice 2. světové války.

Při příležitosti slavnostního otevření v červnu 2009 byl pojmenován po generálu Karlu Janouškovi, který v letech 1940–1945 působil ve funkci generálního inspektora československého letectva ve Velké Británii.

Expozice prezentuje zejména letouny a další předměty vztahující se k činnosti československých letců. Jde zejména o sovětské letouny – bitevní Iljušin Il-2m3 a stíhací Lavočkin La-7, dále britské cvičné stroje De Havilland DH-82 Tiger Moth a Norduyn Harvard Mk.II. či francouzský cvičný Morane Saulnier MS-230. Cennými exponáty jsou také německý proudový letoun Messerschmitt Me 262B a německá řízená puma Fritz X.

Proudové letouny 1. generace

Hangár č. 17 typu Pícha byl standardním hangárem československé konstrukce ve 30. letech minulého století. Na kbelském letišti se dodnes dochovalo několik hangárů tohoto typu. Hangár byl pro výstavní účely poprvé zprovozněn v roce 1988 a až do roku 2008 zde byly vystaveny letouny a další předměty z období 2. světové války.

Po opravě hangáru č. 87 v něm našly svoje místo stroje reprezentující proudové letouny 1. generace, z nichž některé vznikly již v letech 2. světové války a zbývající záhy po jejím skončení. V současné době jsou zde umístěny letouny Avia S-92 (v Československu sestavený Messerschmitt Me 262A), britské stíhačky Gloster Meteor F Mk.8 a De Havilland Vampire FB Mk.6, sovětský stíhací Jakovlev Jak-17 a americký cvičný Lockheed T-33.

Československé letectvo po roce 1945

Tento dosud největší expoziční hangár byl postaven po skončení 2. světové války na místě čtyřech bombardováním zničených hangárů typu Pícha. Od založení muzea až do roku 1988 byl jediným expozičním hangárem muzea.

Ve vstupním prostoru hangáru je instalována výstava Letadla a létání ve Kbelích, která připomíná slavné okamžiky našeho letectva v letech 1918–1938, období okupace i poválečný vývoj vojenského letectva s přihlédnutím k historii letiště a současnosti základny. V závěrečné části je shrnuta historie Leteckého muzea a pohled na jeho možný vývoj v budoucnosti.

V hangáru samotném se nachází téměř 60 letounů a množství dalších sbírkových předmětů, dokumentujících vývoj československého vojenského, dopravního a sportovního letectví po roce 1945. Období budování vojenského letectva po 2. světové válce zastupují stíhací letouny Avia S a CS 199, dopravní Aero C-3A, bitevní Avia B-33 a některé další stroje. Mladší historii představují Jak-23, řada migů počínaje MiGem 15 a 17 přes MiG-19 až po MiG-21 a MiG-23. V expozici nechybějí ani proslulé československé konstrukce Aero Ae-45, Let L-200 Morava, československé vrtulníky, známé stroje Zlin a vrchol československého leteckého průmyslu Aero L-29 Delfín a L-39 Albatros.

Z prostorových důvodů jsou v tomto objektu připomenuty i meziválečné tradice československého letectví. Toto období zde reprezentuje akrobatický stroj Avia Ba-122 “krále vzduchu” Františka Nováka a jediný obojživelný letoun ČSA – Saunders Roe Cloud. Závěr je věnován podílu Československa na kosmickém výzkumu. Vystavena je návratová kabina kosmické lodi Sojuz 28 spolu se skafandrem jediného československého kosmonauta Vladimíra Remka.

Venkovní expoziční prostor

Již od počátku existence muzea byly některé letouny, zejména pro jejich rozměry, vystaveny pod širým nebem. Také tato expozice prošla řadou proměn, naposledy v roce 2007. Nyní je rozdělena na několik částí.

V jedné jsou vystaveny dopravní a transportní letadla a vrtulníky. Vystavené stroje doplňují výstavu Letadla a létání ve Kbelích a zároveň dokumentují historii dopravního letectva Armády České republiky a zdejší 24. základny dopravního letectva. Dalším významným exponátem umístěným na ploše je první proudový letoun používaný ČSA – Tupolev Tu-104. Zároveň jde o nejrozměrnější stroj ve sbírkách muzea. Mezi další letouny vystavené venku patří stroje významných typů západní konstrukce, vystavené pro srovnání s technikou používanou naším letectvem. Závěrečná část je pak věnována bojovým letounům řady Mikojan-Gurjevič a Suchoj používaných československým a českým vojenským letectvem od počátků 50. let 20. století až do doby zcela nedávné.

Létající exponáty

Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje několik letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu. Mezi nejznámější patří dvouplošník Aero C-104S, aerotaxi L-200 Morava, Zlín Z-126 a akrobatický Z-226. V akci je můžete spatřit například při zahájení sezony v Leteckém muzeu či během Tankového dne ve Vojenském technickém muzeu Lešany. Bývají však i ozdobou dalších leteckých dnů.

8.4.3 Akce pro veřejnost

Zahájení muzejní sezóny

Letecké muzeum Kbely otevřelo v sobotu 28. dubna opět své brány do nové sezóny. Návštěvníky pro otevírací den zlákal nejen výtečné, téměř letní počasí, ale i možnost prohlédnout si nové přírůstky a také se podívat do kabin některých letadel či vrtulníku.

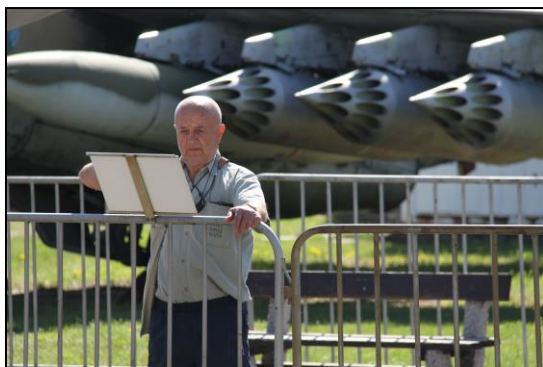
Hlavním novým exponátem pro rok 2012 je americký stíhací bombardér F-84 Thunderjet. Podařilo se ho získat loni na podzim ze Slovinska, kam výměnou putoval jeden ze sovětských MiGů, kterých má Vojenský historický ústav Praha několik. F-84 dotváří kbelskou kolekci proudových letadel první generace.

Ředitel Vojenského historického ústavu Praha plukovník Aleš Knížek k tomu řekl: „Snažíme se naše sbírky budovat komplexně, aby představily v ucelených řadách jednotlivé etapy vývoje vojenské techniky. I proto jsme rádi, že můžeme Thunderjet ukázat. První poválečná proudová letadla jsou cenná proto, že položila základ prakticky celému modernímu letectvu. První bojové „tryskáče“ razily cestu, kterou už dnes bereme jako samozřejmost a po které kráčí nejen vojenské letectví, ale i celá osobní letecká doprava.“

Společně s ředitelem VHÚ Praha si F-84 prohlédli i hosté otevíracího dne: první náměstek ministra obrany Jiří Šedivý, zástupce náčelníka Generálního štábu – inspektor AČR, generálmajor František Malenínský a také ředitel sekce rozvoje druhů sil – operační sekce MO, brigádní generál Bohuslav Dvořák.

Mezi návštěvníky otevíracího dne bychom našli jak početné rodiny s dětmi, tak nadšence vojenské techniky. Jan Svoboda přišel i se svými dvěma dětmi a k návštěvě řekl: „Už loni jsme plánovali podívat se do Kbel, dostali jsme se sem až letos. Pro kluky je to ideální, nemůžou se vynadávat a o každém letadle chtějí něco vědět. Budeme sem muset určitě ještě zajít.“

Pražská muzejní noc

Pražská muzejní noc se v Leteckém muzeu Kbely setkala v sobotu 9. června s nebývalým zájmem veřejnosti. Ve Kbelích se odehrálo výjimečné představení, při kterém návštěvníci viděli efektní parašutistické výkony a dočkali se nočního startu bojových letadel. Stovky zaparkovaných aut lemujících hlavní kbelskou komunikaci naznačovaly, že letošní Pražská muzejní noc bude patřit z hlediska zájmu diváků k těm nejúspěšnějším. Do Leteckého muzea Kbely jich nakonec přišlo přes 17 000.

Kbelský program začal krátce po sedmé večerní startem sportovních letadel, která pak prolétávala nad hlavami diváků stojících na letištní ploše. Celou letku pěti strojů vedl na rozjezdovou dráhu dvoumotorový letoun československé výroby L-200 Morava z přelomu 50. a 60. let, který pak kroužil vysoko nad celým areálem. Za ním se do oblak vydala dnes už historická letadla - dvouplošník Aero C-104 a tři jednoplošníky Zlín Z-126, Z-226 a Z-326.

Na letištní plochu, kam veřejnost nemá za normálních okolností přístup, návštěvníky přilákaly především stojící vojenská letadla. Největšímu zájmu se pochopitelně těšil nadzvukový JAS-39 Gripen, který navíc ukázal i sklopená přední stabilizační křídélka, na kterých jsou nakreslené velké oči šelmy. Diváky zajímal i bitevník L-159 Alca, vedle něho stál transportní letoun CASA C-295. Z druhé strany jednoho z kbelských hangárů zase

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA

parkoval velký Airbus A-319. Vidět tato letadla z takové blízkosti není běžná záležitost. Zdejší 24. základna dopravního letectva tak významně přispěla k mimořádně úspěšnému průběhu akce a spokojenosti diváků.

Z letištní plochy byl také nejlepší pohled na seskok parašutistů, který se odehrál krátce před osmou večerní. Seskok v záři pomalu zapadajícího slunce se uskutečnil jako připomínka 70. výročí atentátu na Reinharda Heydricha, který provedli 27. května 1942 českoslovenští parašutisté Josef Gabčík a Jan Kubiš. Celkem pětici současných příslušníků Armády České republiky z 43. výsadkového praporu "Československých parašutistů" z Chrudimi vynesl vrtulník Mi-17 do výšky zhruba tisíc metrů, odkud pak vojáci skočili za silného větru dolů.

Právě kvůli větru museli parašutisté opustit myšlenku, že by skákali na kulatých padácích, které připomínají ty historické, na kterých se snesli Gabčík s Valčíkem na konci roku 1941 na území protektorátu. Pětice musela použít padáky typu křídlo, které je možné řídit a bezpečně navést i ve větru na požadovaný cíl seskoku.

Seskok na plochu kbelského letiště tak, aby ho mohli diváci dobře vidět, přitom rozhodně nepatřil ke standardním a jednoduchým. „Je docela náročné trefit se mezi ta stojící letadla, stožáry a hangáry,“ komentoval úspěšný doskok na zem jeden z pěti parašutistů, podplukovník Petr Štěpán, vedoucí referátu záchranné a výsadkové služby. „Větr foukal skutečně silně, tak jsme museli dávat pozor.“ Všem parašutistům se podařilo postupně seskočit do malého okruhu od označeného místa, diváci je za jejich výkony odměňovali dlouhým potleskem.

Stejný potlesk si vysloužily ale i ukázky práce služebních psů, který předváděli psovodi z 24. základny dopravního letectva. Tento bod muzejní noci ve Kbelských se odehrával přímo mezi stojícími historickými exponáty, vrtulníky z 50. - 70 let. Jedním z úkolů, který měli psi splnit, bylo i vyhledání „pachatele“ přímo v útrobách jednoho ze strojů. Pes neváhal a na schůdky vrtulníku bez potíží vyšplhal a osobu zajistil. Všeobecné veselí i vzrušení vyvolala i ukázka „dopadení sexuálního zvrhlíka“. Figurantka simulovala vycházku mladé ženy do parku, kde ji přepadl násilník, kterého ovšem služební pes radikálně zneškodnil.

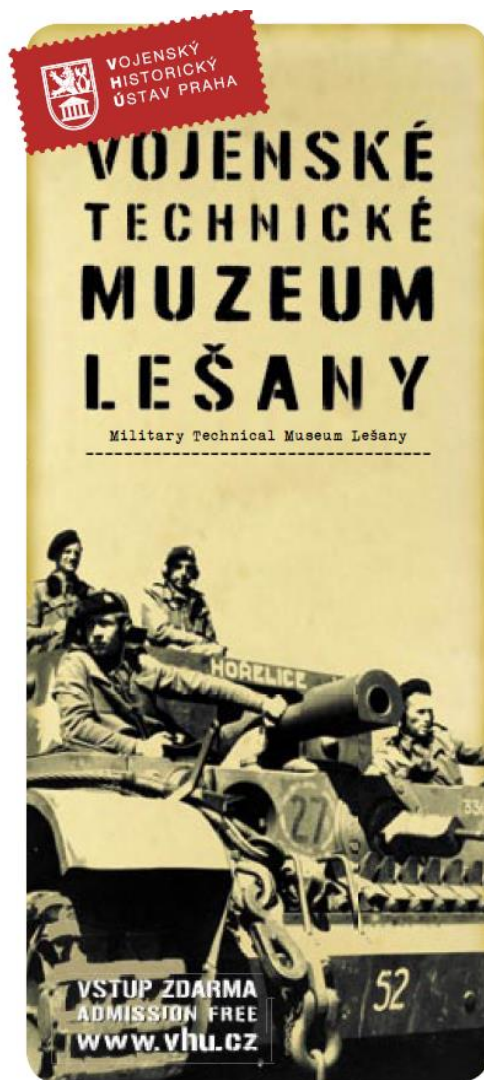
Před desátou večerní se diváci opět shromáždili na letištní ploše, aby se podívali na odlet bojových letadel alca a gripen na domovskou základnu v Čáslavi. V tu chvíli se už pomalu stmívalo, letiště se do večerní tmy rozsvítilo a dráha tak byla připravena

na start. Jako první odletěl bitevník L-159 Alca, jen pár minut po něm JAS-39 Gripen. Typický burácivý hluk nadzvukového motoru gripenu vyvolával především v dětských návštěvnicích upřímné nadšení – něco takového opravdu není možné slyšet každý den. Efektní záře od motoru, která svítila na tmavé obloze při startu, celkový dojem ještě umocnila. Diváci se pak přesunuli ještě do všech pěti hal Leteckého muzea Kbely, kde si až do zavírací hodiny v jednu v noci prohlíželi vystavené exponáty. Procházeli i četnými stroji, které byly pro tuto příležitost na venkovní ploše otevřeny. Had diváků se vinul hlavně u transportního letadla An-26, do jehož útrobu se vstupovalo pohodlně přes zadní rampu.

Pražská muzejní noc 2012 v muzeích Vojenského historického ústavu Praha byla mimořádně úspěšná. Seskok, Gripen i Alca a také velmi příjemné počasí se podepsalo na masivní účasti, která patří k jedněm z vůbec největších v historii všech devíti ročníků Pražské muzejní noci.

8.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Mezi obcemi Krhanice a Lešany u Týnce nad Sázavou, v prostoru bývalých dělostřeleckých kasáren, se od roku 1996 nachází expozice Vojenského technického muzea. V současné době ji tvoří více než 700 historických tanků, kanonů, motocyklů, obrněných, nákladních a osobních vojenských vozidel, raketová technika, spojovací a ženijní prostředky a logistický materiál pocházející z období od roku 1890 až do současnosti.

8.5.1 Historie

Vojenské technické muzeum Lešany je nejmladší součástí Vojenského historického ústavu Praha. Nachází se asi 40 km jižně od Prahy na levém břehu řeky Sázavy, poblíž malé vesnice Lešany, nedaleko Týnce nad Sázavou. Objekt, ve kterém sídlí muzeum, má zajímavou historii.

V letech 1943–1945 zde byla vybudována pobočka koncentračního tábora Flossenbürg. Barákový tábor se stal součástí rozsáhlého německého výcvikového prostoru zbraní SS („SS-Truppenübungsplatz Beneschau/Böhmen“). Němci byl využíván jako kárný tábor pro provinilé příslušníky zbraní SS a také pro potřeby SS-Panzergranadier Schule Kienschlag, neboli školy pro tzv. pancéřové granátníky, jejíž velitelství bylo umístěno v plicním sanatoriu v nedaleké Prosečnici.

Po ukončení války fungovaly Lešany po dobu několika měsíců jako zajatecký tábor pro příslušníky wehrmachtu a zbraní SS. V polovině června 1945 zde bylo internováno na 15 000 německých zajatců. V rámci poválečného odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva byl na podzim 1945 v Lešanech zřízen internační tábor, který sloužil k soustředění internovaných Němců před jejich odsunem do Německa.

Po roce 1948 i 1989

Po únorovém převratu, kdy nový komunistický režim začal tvrdě nakládat se všemi svými odpůrci, bylo na podzim 1948 rozhodnuto o zřízení tábora nucených prací v lešanském středisku. Tento tábor plnil svou funkci od ledna do léta 1949. Objekt následně krátce

sloužil v rámci tzv. „řecké akce“. Byly zde ubytovány řecké děti, které se nacházely na našem území v průběhu řecké občanské války. Do dubna 1950 táborem prošlo celkem 4 000 osob.

V květnu 1950 tábor znovu převzalo ministerstvo sociální péče a obnovilo činnost tábora nucených prací. Již v listopadu ale objekty převzala československá armáda, čímž začala éra vojenské posádky Lešany. Zpočátku zde byla dislokována 33. protitanková brigáda, po jejím zrušení v roce 1968 zůstal jen 217. protitankový pluk a do uvolněných kasáren byl přemístěn 362. dělostřelecký a 9. protiletadlový pluk z posádky Písek. Ten byl vystřídán v polovině 80. let 103. praporem chemické obrany z Liberce.

Kasárenské objekty byly přiděleny Historickému ústavu Armády České republiky v únoru 1995. Tomu předcházela jednání mezi vedením ústavu a Generálním štábem AČR o využití celého objektu, v němž již tou dobou byla, po redislokaci 217. protitankového pluku a 103. praporu chemické obrany na Slovensko v roce 1992, uložena část historické techniky. Po zrušení posledního lešanského útvaru (9. dělostřeleckého pluku) byly zahájeny práce na využití celého rozsáhlého areálu. Tři bývalé autoparky a několik desítek správních budov a skladů se záhy proměnily na depozitáře pro uložení sbírkových předmětů jednotlivých fondů spravovaných Historickým ústavem AČR.

Dalším krokem bylo využití autoparku zrušeného 9. dělostřeleckého pluku a přilehlého prostoru k prezentaci bohatých sbírek pozemní techniky široké veřejnosti. Touto fází úprav byla zahájena výstavba lešanského muzea. Umístění muzea mimo Prahu s sebou přineslo dostatek prostoru pro vystavení více než šesti stovek exponátů, od motocyklů, velitelských a nákladních vozidel, tanků, obrněných transportérů přes dělostřeleckou, protiletadlovou raketovou techniku až po spojovací a ženijní prostředky, logistický a další materiál, který sloužil pro potřebu pozemních vojsk.

Od první expozice k současnosti

Již v roce 1996 byla v Lešanech otevřena muzejní expozice, zatím pouze formou instalovaného depozitáře. Po roce 1999 se začal obraz muzea podstatně měnit. K základům expozice, které se vytvářely v letech 1996 až 1999, se postupně budovala v jednotlivých halách rozměrná dioramata, která přibližují návštěvníkům muzea jednotlivé etapy ve vývoji československé armády od roku 1918 a v chronologické zkratce také zachycují nejdůležitější historické události v našich dějinách, zatím do roku 1962.

Kromě toho muzeum staví na tradicích a snaží se ukázat také technický um několika generací československých konstruktérů minulého století. V současné době jsou návštěvníkům sbírky prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky, ale také na volném prostranství.

Mezi nejceněnější exponáty muzea patří zejména sbírka československých vojenských dopravních prostředků z let 1918–1939, unikátní kolekce děl systému ŠKODA a motocyklů JAWA. Z období studené války patří mezi zajímavé exponáty raketová technika a také tanky z výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy a armád NATO.

Každým rokem jsou sbírky muzea doplňovány o nové přírůstky, velká péče je věnována jejich restaurování do zcela původního stavu. Většina vozidel, tanků, obrněných transportérů a motocyklů je pojízdná a často se využívá v programu dynamických ukázek. Tradičními akcemi se stalo jarní zahájení návštěvnické sezony a Tankové dny pořádané na konci letních prázdnin. Expozičním pojetím se muzeum hlásí k nejmodernějším trendům prezentace sbírek technického charakteru. Vzorem jsou od samého počátku britská muzea, která v současné době udávají tón ve vývoji světového muzejnictví v této oblasti.

8.5.2 Stálá expozice

Sbírky jsou široké veřejnosti prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky a na volném prostranství. Rozsahem a složením svých sbírek, v nichž je zastoupen nejeden světový unikát, se toto muzeum řadí mezi nejvýznamnější evropské instituce svého druhu.

Hala č. 1: období let 1918–1938

Hala původně sloužila pro garážování 122mm raketometů vz. 70 "GRAD", kterými byl vyzbrojen dělostřelecký pluk. Do současné podoby byla expozice přepracována v letech 1999–2000 a pro veřejnost zpřístupněna 27. května 2000. Po vstupu do haly se návštěvníci ocitnou na nádvoří bývalých kasáren rakousko-uherské armády, na kterém mohou vidět například 50cm minomet soustavy STOREK. Je to největší konstrukce brněnské Storkovy strojírny. Jediný vyrobený kus byl v letech 1917–1918 zkoušen rakousko-uherskou i německou armádou, do výzbroje však zaveden nebyl.

Dalšími zajímavými sbírkovými předměty v této části expozice jsou námořní a dělostřelecké miny. Dělostřelecká výzbroj východní fronty 1. světové války je prezentována ruským 107mm polním kanonem vyrobeným v Japonsku. Výzbroj československých legií bojujících v letech 1. světové války v Rusku je prezentována ruským 7,62cm horským kanonem vz. 09 z Putilovské zbrojovky. V další části expozice návštěvník prochází kolem dobové autodílny, spojovací ústředny a celé řady předválečných velitelských a nákladních automobilů a motocyklů, které jsou, včetně figurín ve stejnokrojích, zasazeny do věrného prostředí první republiky. Mezi nejcennější exponáty patří hasičský automobil PRAGA L, jehož podvozek byl vyroben v roce 1926.

Unikátní je především kolekce třínápravových vozidel PRAGA AV, ŠKODA 903 a TATRA 26/52, kterou nelze spatřit v žádném jiném muzeu. Dalším zajímavým exponátem je zásahový automobil PRAGA AN, který sloužil v roce 1938 u jednotek Stráže obrany státu. Po okupaci byl zabaven a používán gestapem. Předválečné střední vojenské nákladní automobily reprezentuje zejména PRAGA RV, která byla československou armádou objednána v roce 1935. Toto vozidlo mělo na svou dobu ojedinělé jízdní vlastnosti a jako jeden z nejmodernějších typů naší armády se stalo synonymem krizového období předmnichovského Československa.

Příznivci motocyklů zde najdou celou řadu různých předválečných značek, kterými byla vybavena československá armáda. Velmi zajímavý je např. robustní motocykl PRAGA BD 500 konstruktéra J. F. Kocha. Do výzbroje převzala československá armáda celkem 79 motocyklů tohoto typu. Vývoj československé tankové techniky ze začátku 30. let 20. století představuje tančík MU-4 ze Škody Plzeň, který byl projektován a vyroben pro „útočnou vozbu“ v roce 1933. Do výzbroje československé armády nebyl zařazen z důvodu zavedení konkurenčního tančíku vz. 33 z ČKD Praha. Posledním přírůstkem této haly je dokonale zrenovovaný tančík PRAGA Stvr m/37, dodávaný do Švédska.

Hala č. 2: období let 1939–1943

Tato hala, podobně jako následující, původně sloužila pro garážování 152mm samohybných kanonových houfnic vz. 77 „DANA“, které byly ve výzbroji dělostřeleckých oddílů 9. dělostřeleckého pluku od začátku 80. let až do roku 1994. Do své současné podoby byla hala reinstalována v roce 2001. Tematicky je zde expozice rozčleněna do třech prostorů. V první části návštěvník prochází bunkrem, který symbolizuje obranná opatření Československa proti útoku ze strany Německa ve druhé polovině 30. let. Nejdůležitější částí těchto opatření byl právě pevnostní systém, který se budoval od roku 1935.

Práce na výstavbě opevnění v Československu byly ukončeny předčasně počátkem října 1938, poté co československá vláda na nátlak svých politických spojenců přijala tzv. „Mnichovskou dohodu“. „Lešanský bunker“ je vybaven plynovými a dýmovými filtry, které byly vyrobeny firmou CHEMA v roce 1938. Výzbroj tvoří 7,92mm těžký kulomet ZB vz. 37. V roce 2009 byla tato část expozice doplněna o předválečný československý tank LT vz. 35. Po službě u Pluku útočné vozby 2 ve Vyškově (v období okupace v německé armádě pod označením PzKpfw 35(t)) se po ukončení války dostal jako součást válečné kořisti do USA (Aberdeen) a do své vlasti se vrátil až v říjnu 2008. Je důkazem vynikající úrovně československého předválečného průmyslu.

Druhá část haly je věnována období Protektorátu Čechy a Morava. Vystavené exponáty jsou včleněny do jednotlivých dioramat. Návštěvník zde najde kromě německých prostředků především protektorátní produkci největších českých zbrojovek a automobilek pro německou armádu. Prezentován je další příklad produkce tankové techniky od firmy ČKD (BMM – Böhmisch-Mährisch Maschinenfabrik). Její lehký tank LT vz. 38 byl zaveden do výzbroje československé armády a po okupaci byl vyráběn pod označením PzKpfw 38(t) pro německý wehrmacht.

Od roku 1944 zahájila BMM výrobu stíhače tanku pod označením Jagdpanzer 38(t) „Hetzer“. Vystavený stíhač se dostal zpět do expozice v roce 2006, po téměř ročním restaurování. Následující část expozice je věnována vozidlům z protektorátní produkce Škody Mladá Boleslav a Tatra Kopřivnice. V garáži návštěvník uvidí dřevěnou kabinu těžkého nákladního automobilu TATRA-111, která se pro potřeby německé armády vyráběla už v roce 1942. Velmi cenným exponátem je ŠKODA typ 956. Toto vozidlo s pohonem 4×4 i přes nesporné kvality nebylo sériově vyráběno.

Poslední část expozice připomíná účast českých a slovenských dobrovolníků v bojích v severní Africe. Československé jednotky (Čs. pěší prapor 11. – Východní, později reorganizovaný na Čs. 200. lehký protiletadlový pluk – Východní) proslul hlavně svým statečným bojem v obleženém libyjském Tobrúku. Vystavený automobil BEDFORD MWC 15-cwt je jednou z několika málo

dochovaných tzv. „water tanks“, které sloužily na severoafrickém bojišti. Jednotky německého Afrika-Korpsu představuje vozidlo HORCH 108 s lafetovaným protiletadlovým kanonem vz. 38. Německého spojence, italskou armádu, připomíná dělostřelecký tahač SPA TL 37 automobilky FIAT. Automobil byl pro použití v poušti poměrně komplikovaný a trpěl častými poruchami.

Hala č. 3: období let 1944–1945

Poprvé mohli návštěvníci zhlédnout halu v této podobě na konci května 2002. Tematicky je expozice rozdělena do dvou částí. V první, která má bílý podklad, jsou instalována dioramata, symbolizující boje v zimních podmínkách na východní frontě. Návštěvník zde najde celou řadu exponátů z výzbroje německé armády, jako například unikátní 10,5cm bezzákluzový kanon L.G. 42, který byl v malém počtu vyráběn především pro německé výsadkové jednotky a pro útvary Luftwaffe.

Vedle je německý 15cm raketomet NEBELWERFER, který používal rotační rakety zajímavé konstrukce – přední část byla tvořena raketovým motorem uzavřeným tryskovým dnem s 26 šikmými tryskami, v zadní části byla umístěna bojová hlavice. Před ním stojí kolopásový motocykl NSU-HK 101, který byl schopen jízdy i ve velmi těžkém terénu. Sovětské samohybné dělostřelectvo je zastoupené samohybným kanonem SU-76 a 152mm kanonovou houfnicí ISU-152, která se na frontě objevila až v závěru 2. světové války.

Návštěvník zde také může vidět jednu z nejobávanějších zbraní – raketomet „Kaťuša“ s označením BM-13 umístěný na podvozku amerického vozidla STUDEBAKER US-6. Mezi nejcennější exponáty této haly patří technika, která byla ve výzbroji 1. čs. armádního sboru v SSSR, jehož základ byl formován v roce 1942 v sovětském Buzuluku. Obrněný automobil BA-64B pochází z výzbroje tankového praporu 1. čs. samostatné brigády. Z celkového počtu 10 kusů se do osvobozené vlasti vrátilo celkem 6 vozidel.

Ve druhé části expozice se návštěvník ocitne na plzeňském náměstí, které je 6. května 1945 zaplněno americkou válečnou technikou. Velké dioráma připomíná návštěvníkům postup 3. americké armády generála Pattona do Čech a osvobození území západně od demarkační čáry Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Návštěvníci mají možnost spatřit kromě jiného i americký střední tank SHERMAN M 4A1, který je vyzbrojen 76,2mm kanonem, a třinápravový nákladní automobil s náhonem na všechna kola GMC 353. Zajímavá je i vojenská verze amerického motocyklu HARLEY-DAVIDSON WLA. Poslední novinkou této haly je americký stíhač tanků M-36 JACKSON.

Hala č. 4: období let 1945–1950

Technika a vybudovaná dioramata v této hale představují složité období Československa od ukončení války do konce 50. let. Základ expozice tvoří dvě kolony vozidel. V první koloně, ve směru prohlídky, je seřazena britská technika, která představuje příjezd Čs. samostatné obrněné brigády z Francie na naše území a její začlenění do výzbroje poválečné československé armády. Bohužel ve druhé polovině 50. let byla z ideových důvodů tato „západní“ technika ničena. Z původní výzbroje brigády se ve

sbírce muzea dochoval pouze kolový obrněný automobil HUMBER, který je zde vystaven, a vrak tanku CROMWELL, který se nachází v depozitáři muzea. Další vystavená britská válečná technika byla přivezena v posledních několika letech z Velké Británie a výrazně doplňuje celou expozici.

Dioramata ve druhé části haly svou symbolikou červené oblohy a zatýkaných osob ukazují konec demokratického systému v Československu a nastolení nového komunistického režimu. Toto období reprezentuje zejména TATRA 600 "Tatraplán". První sériový vůz byl vyroben v červnu 1948 a pro své kvality byl exportován do 17 zemí světa. Je zde také k vidění motocykl JAWA 250 „Pérák“. Tento název získal díky na svou dobu pokrokovému odpružení obou kol. Jeho výroba byla zahájena v roce 1946 a svou moderní koncepcí předstihl ostatní světové typy s dvoudobým motorem. Prvním poválečným vozidlem vyráběným mladoboleslavskou Škodou byla ŠKODA 1101 Tudor. Pro službu v ozbrojených silách byl určen vůz se speciální pohotovostní karosérií.

Hala č. 5: období let 1950–1962

Reinstalace této haly skončila v roce 2004. Celá expozice přibližuje návštěvníkům období 50. let, které bylo hlavně ovlivněno studenou válkou mezi „východem“ a „západem“. První část haly symbolizuje budování socialismu v Československu a představuje naši armádu, která byla od roku 1955 členem Varšavské smlouvy. Na začátku haly je postavena replika bunkru. Po komunistickém převratu začala armáda opět udržovat pevnostní objekty na naší západní a jižní hranici. 85mm pevnostní kanon vz. 44/59, který je vystaven v „palebné poloze“, byl původně namontován v pevnostním objektu nedaleko moravské obce Šatov.

Na tvrdou unifikaci československé armády na sovětskou výzbroj a techniku doplatily kromě jiných projektů také prototypy terénních vozů ze Škody Mladá Boleslav. Zde stojí vedle sebe Škoda 998, obojživelník verze 972, radiovůz a velitelská verze 973 „Babeta“. Tento velitelský vůz považují odborníci za jeden z nejlepších terénních vozů své doby. Výroby se ale bohužel nedočkal. Z dalších zajímavostí lze v této hale vidět Tatra 805 Komando, což je speciální úprava klasické Tatry 805, která byla pro potřeby výsadkových jednotek československé armády přepravována v nákladních kluzácích.

Těsně před „železnou oponou“ stojí známý polopásový obrněný transportér OT-810, který vznikl rekonstrukcí německého válečného transportéru a vyráběl se na přelomu 50. a 60. let na Slovensku v PPS Detva. Po překonání „hraničního pásma“ se návštěvník dostane na „západ“, kde najde příklady vojenské techniky z výzbroje některých armád členských států NATO. Německý Bundeswehr představuje lehký nákladní automobil UNIMOG S 404 se spojovací nástavbou. Britský zbrojní průmysl je zde zastoupen dvěma kolovými obrněnými vozidly FERRET a SARACEN a také letounem AUSTER v kamufláži belgického letectva.

Českého návštěvníka určitě překvapí umístění československých motocyklů do této „kapitalistické části“. Jde o soubor motocyklů JAWA, které byly od roku 1957 dodávány finské a švédské armádě. Pro jízdu na sněhu byly vybaveny lyžemi.

Hala č. 6: Ostravská operace – „tanková bitva“ (březen–duben 1945)

Tato hala původně sloužila 9. dělostřeleckému pluku. Byla zde garážována spojovací, velitelská a průzkumná vozidla velitelské baterie. Od září 2002 do února 2003 se hala stavebně upravovala a následně byly zahájeny práce na dioramatech. Pro veřejnost byla tato první interaktivní expozice v lešanském muzeu zpřístupněna v srpnu 2003. Expozice je věnována Ostravské operaci, která patřila mezi nejtěžší operace závěru 2. světové války.

Sovětská a československá vojska musela překonat nejen složitý horský a zalesněný terén, ale i zdolat celý obranný systém vybudovaný na přístupech k Ostravě v období předmnichovské republiky. Návštěvník prochází zákopem ve směru postupu sovětských a československých jednotek, na bojišti po obou stranách je umístěna celá řada bojové techniky. V polovině expozice návštěvník podchází sovětský střední tank T-34/85, nouzový východ tanku je otevřen a osvětlen, takže je možné vidět praktický celý řidičský a bojový prostor včetně jeho obsluhy.

V závěru expozice se návštěvník dostává do obranných pozic německé armády, vpravo je v palebné pozici německý střední tank Pz.Kpfw. IV a vlevo k palbě připravený německý protitankový kanon PaK 40 ráže 75 mm. Nakonec návštěvník vstoupí do pevnostního objektu, který je příkladem použití československého pevnostního systému německou armádou na konci 2. světové války. Kromě věrného prostředí je hala také ozvučena několika zvukovými okruhy, od dělostřelecké a raketometní palby před vstupem do haly přes řev tankových motorů až po střelbu pěchotních zbraní ze střílen bunkru.

Hala č. 7: Protiletadlové dělostřelectvo

Hala původně sloužila, spolu s vedlejší halou č. 8, jako sklad vojenského materiálu, který byl určen pro mobilizačně vytvářené jednotky 217. protitankového pluku. Dnes jsou zde instalovány protiletadlové kanony a různé přístroje pro řízení palby, které byly určeny k zjišťování základních údajů pro vedení protiletadlové palby. Kromě protiletadlových kanonů vyrobených v závodech Škoda v meziválečném období je zde umístěna také celá řada kanonů vyrobených především v Německu, ale i ve Francii a Velké Británii. Mezi nejcennější exponáty patří zejména výrobky již zmiňovaných Škodových závodů. Vystaven je zde např. 7,65cm protiletadlový kanon 8/700. Jde o zbraň, která byla konstruována pro zahraničního zákazníka koncem 20. let dvacátého století a měla sloužit jak proti vzdušným, tak i pozemním cílům.

Největší prostor je věnován protiletadlovým kanonům, které byly používány v průběhu 2. světové války. Návštěvník zde najde známý německý protiletadlový 88mm kanon vz. 37 i jeho modernizovanou verzi vz. 41. Ta byla určena k palbě na těžké spojenecké bombardéry operující ve velkých výškách. Boje našich vojáků na Středním východě a v severní Africe symbolizuje 40mm protiletadlový kanon Bofors. Tento legendární kanon byl jednou z nejúspěšnějších zbraní svého druhu. Během 2. světové války ho používaly prakticky všechny zúčastněné armády. Francouzský zbrojní průmysl je zde zastoupen 25mm PLK Hotchkiss, který byl také používán československými vojenskými jednotkami ve Francii na začátku války. Z dalších zajímavostí lze vidět německý ústřední zaměřovač vz. 40. Toto zařízení sloužilo k výpočtu prvků střelby, které byly přenášeny elektrickým

zařazením na kanony. Po roce 1945 tyto zaměřovače sloužily také v československé armádě u protiletadlových baterií, které byly vyzbrojeny 88mm PLK vz. 37 a 105mm PLK vz. 38.

Velkou raritou je plně automatizovaný československý 100mm kanon PLK čs-R-11, který byl vyvrcholením vývojové řady protiletadlových zbraní konstruovaných ve Škodových závodech na počátku 50. let dvacátého století. Technické parametry tohoto kanonu znamenaly ve světovém měřítku absolutní špičku. V tomto období ale již éra těžkého protiletadlového dělostřelectva končila a úkoly protivzdušné obrany ve středních a velkých výškách přebíraly protiletadlové rakety. Sériová výroba těchto kanonů tak nebyla povolena.

Hala č. 8: Děla systému ŠKODA (1890–1935)

Pro muzejní účely byla hala v současné podobě zpřístupněna v roce 1999. Její celý prostor je věnován různým dělostřeleckým prostředkům, které byly vyrobeny ve Škodových závodech pro potřeby rakousko-uherské armády, později československé armády, ale také pro export v letech 1890–1935. V současné době se zde nachází nejkompletnější sbírka produkce jedné z největších předválečných zbrojovek v Evropě.

V roce 1890 vzniklo v plzeňské Škodovce zbrojní oddělení s původním programem výroby lodních děl, které mělo za cíl oprostit tehdy budované válečné loďstvo monarchie od závislosti na dodávkách z ciziny. Kromě toho obrátilo svůj zájem také k vývoji polních děl. Díky zkušenostem s lodními děly se podnik dostal brzy mezi špičku světových zbrojařských závodů. Škoda průkopnický usilovala o konstrukci polních a horských děl s brzdovratným zařízením a v konkurenčním souboji s vídeňským Arsenalem o používání hlavně oceli. Špičkovou světovou kvalitu představovala také těžká pozemní děla, z nichž se bohužel žádné na našem území nedochovalo.

Uvnitř osmé haly je instalováno přes 40 kusů polních a horských kanonů, houfnic a minometů. Exponáty jsou umístěny chronologicky, návštěvník tedy může postupně sledovat vývoj v konstrukci děl systému ŠKODA. Před vstupem do hlavní části je možné vidět také dělostřeleckou munici různých ráží. Mezi nejceněnější exponáty patří 7,5cm polní kanon z roku 1890 se zákluzem hlavně, který byl určen pro tovární zkoušky. Tento kanon se stal základním typem pro všechna další děla Škodových závodů. Kromě polních kanonů je zde možné vidět i 10,5cm polní houfnice vz. 13 a 14, které umožnily Škodovce prosadit se na zahraničních trzích.

Velké úspěchy podnik slavil také svými horskými děly. Jde o speciální druh děla, které mělo umožnit bojovou činnost v těžce přístupném horském terénu, a návštěvník zde najde hned několik různých typů. Příkladem je vystavená 10cm horská houfnice vz. 16/19 se zákluzem hlavně. Dělo mělo velmi dobré vlastnosti a bylo zavedeno nejen do výzbroje československé armády, ale také exportováno do zahraničí. Jedním z netypických horských děl je vystavená 15cm horská houfnice vz. 18. Svou masivní konstrukcí a mohutnou ráží byla ve světě horského dělostřelectva zcela ojedinělá. Ve Škodových závodech byla houfnice vyvíjena v průběhu 1. světové války, vyroben byl však pouze jediný kus.

Vedle dioramatu konstrukční kanceláře Škody stojí 10cm lehká houfnice vz. 14/19. Jde o nejcennější exponát celé dělostřelecké sbírky VHÚ. Houfnice byla na začátku 20. let dvacátého století zmodernizována z původního vz. 14 a zavedena do výzbroje československé armády. Až do roku 1939 byla nejrozšířenějším dělem v její výzbroji. Vystavená houfnice doprovázela na poslední cestě dva prezidenty – T. G. Masaryka v roce 1937 a Václava Havla v roce 2011.

Hala č. 9: Expozice spojovacího vojska

Hala věnovaná spojovacímu vojsku byla otevřena 30. září 2007 u příležitosti 90. výročí vzniku spojovacího vojska. Za den jeho vzniku bylo stanoveno datum založení telegrafní rotý československých legií v Rusku, což bylo právě 30. září 1917. Expozice je umístěna v jednom z nejstarších objektů Vojenského technického muzea Lešany, který pochází ještě z období 2. světové války. Od počátku 50. let do poloviny 80. let dvacátého století tento objekt sloužil jako opravárenské dílny kolové techniky. Následně, až do roku 2007, byl značně zchátralý využíván Vojenskou správou budov jako sklad nepotřebného materiálu.

První část expozice představuje chronologický přehled vývoje československého spojovacího vojska, ztvárněný několika dioramaty, například interiérem vagonu telegrafní rotý československých legií v Rusku. Zde je možné vidět kupříkladu francouzský telefonní přepojovač C 1918 nebo ruský polní telegrafní přístroj konstrukce Siemens.

Spojovací prostředky československé předválečné armády prezentují zejména telefonní přepojovač Standart Electric a rádiový přijímač RP 20, vyrobený ve Vojenských telegrafních dílnách Kbely.

Vitrína před „zemljankou“ je věnována agenturním stanicím domácí i zahraniční výroby. Po dobu okupace českých zemí byly stanice využívány různými odbojovými organizacemi pro vedení zpravodajské války proti Německu. Vystavený rádiový přijímač PENTO například používalo Zemské velitelství Obrany národa v Praze.

Přímo v „zemljance“ je pak umístěn spojovací materiál, který byl používán československými jednotkami v SSSR. Vystavena je sovětská rádiová stanice RBM, ale i americký telefonní přístroj EE-8, dodávaný v průběhu 2. světové války do SSSR.

Druhá část expozice prezentuje přehled historického vývoje spojovacích prostředků. Exponáty jsou umístěny ve vitrínách a důraz je kladen zejména na prezentaci předválečných spojovacích přístrojů z produkce Vojenských telegrafních dílen Kbely. Velmi zajímavá je i unikátní kolekce československých přístrojů z let 1945 až 1955.

Hala č. 10: Expozice raketového vojska

V roce 2009 vznikla úpravou bývalé nedokončené mycí linky vojenské techniky zatím poslední výstavní hala – tzv. „raketová“. Hlavní část výstavního prostoru je věnována odpalovacím zařízením taktických a operačně-taktických raketových kompletů sovětské výroby, které byly ve výzbroji raketového vojska ČSLA od počátku 60. let do poloviny 90. let dvacátého století. Představovaly symboly studené války mezi „Východem“ a „Západem“.

Návštěvníci si zde mohou prohlédnout odpalovací zařízení 2P16 s raketou 3R8 (FROG-3), 9P113 s raketou 9M21 (FROG-7), 9P129 s raketou 9M79 (SS-21 SCARAB), 9P19 a 9P117 s raketami 8K14 (SCUD-B) a 9P71 s raketou 9M714 (SS-23 SPIDER). Pro

srovnání konstrukce sovětských poválečných a německých válečných kapalných raketových motorů je vystavena část spalovací komory rakety V-2 a motor 9D21 rakety SCUD-B. Příznivci raketové techniky se mohou detailně seznámit s konstrukcí operačně-taktické rakety 8K14 (SCUD-B) nebo porovnat raketový motor na kapalné pohonné hmoty s motorem na tuhé palivo. K tomuto účelu je v přístavku haly vystavena maketa a výukový řez rakety SCUD-B a řez taktické rakety 9M21 (FROG-7). Prostor je věnován i dalšímu druhu raketové techniky – protitankovým řízeným střelám. Ty jsou prezentovány všemi druhy protitankových řízených střel několika generací, které sloužily v bývalé ČSLA v 60. až 80. letech minulého století, ale i typy řízených střel používaných současnou Armádou ČR.

Unikátem je odpalovací zařízení na podvozku GAZ-69, nesoucí protitankové řízené střely první generace 3M6 ŠMEL zavedené do výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy na konci 50. let dvacátého století.

Přístřešky a volné prostranství

Kromě výstavních hal je celá řada exponátů, pocházejících zejména z období studené války, umístěna pod přístřešky a na volném prostranství. Návštěvník si zde může porovnat konstrukce tanků z výzbroje bývalé Varšavské smlouvy, například IS-3, PT-76, T-34/85, T-54/55, T-72, s tanky západní provenience, jako jsou britský CENTURION Mk.9, americké tanky M47, M48A5, M60 a také první poválečný německý tank LEOPARD 1.

Největším lákadlem pro příznivce tankové techniky je ale určitě mohutný izraelský tank Merkava Mk.1 s motorem umístěným v přední části. Při jeho konstrukci bylo vše podřízeno hledisku přežití osádky.

Hojně je zde zastoupeno samohybné a reaktivní dělostřelectvo. K vidění je např. SU-100, 122mm samohybná houfnice 2S1 „GVOZDIKA“, 203,2mm samohybný kanon 2S7 „PION“, 240mm samohybný minomet 2S4 „TULPAN“, ale také 152mm ShKH vz. 77 „DANA“ a 122mm raketometem vz. 70 „GRAD“, kterými byl vyzbrojen bývalý lešanský dělostřelecký pluk.

Zájemcům o protiletadlovou techniku jsou zde prezentovány prakticky všechny protiletadlové raketové komplety, které byly ve výzbroji útvarů protivzdušné obrany státu (PVOS) i protiletadlových útvarů pozemního vojska bývalé ČSLA.

Expozice železničního vojska

Od roku 2009 se součástí lešanského muzea stala také venkovní expozice železničního vojska. Základ tvoří 170 metrů dlouhé kolejové pole postavené na dřevěných pražcích a dvě výhybky. Na kolejích zatím stojí 6 různých železničních vagonů, které sloužily pro vojenské účely. Nejstarším z nich je krytý vagon vyrobený ve francouzském Lunéville v roce 1909, který byl v průběhu 2. světové války součástí radarového vlaku německé Luftwaffe (radar Würzburg Riese). Velmi zajímavý je také velitelský vůz německého válečného obrněného vlaku BP 42 a především dva vagony sloužící k transportu a laboraci munice pro německé 800mm kanony Dora a Gustav.

Poválečné období je zastoupeno například dieselmechanickou lokomotivou T-211.0 s motorem Tatra 111A z roku 1958. Lokomotiva po dlouhá léta sloužila ve vojenských skladech Mikulovice u Jeseníku.

Od roku 2012 dominuje vstupu do muzea německý radar Würzburg-Riese. V současné době probíhají další úpravy expozice, která se v budoucnu rozroste o další zajímavé exponáty.

8.5.3 Akce pro veřejnost

Zahájení muzejní sezóny

Den nazvaný „60 let s Pragou V3S“ odstartoval v sobotu 19. května novou sezónu Vojenského technického muzea Lešany. Diváci od rána stáli před branou areálu a naštěstí se nemuseli jako v minulých dnech vybavovat teplým oblečením. Příjemné počasí nahrávalo všem, kteří se přišli podívat na dynamické i statické ukázky vojenské techniky – především té, kterou má ve svých sbírkách Vojenský historický ústav Praha.

Do arény začaly po zahájení v 10.30 postupně vjíždět nejrůznější stroje, které byly připraveny na den připomínající šedesát let od zrodu prototypu Prahy V3S. Jako první vjela do arény „holá“ verze pragovky, ovšem ozvláštněná o vlající velkou českou vlajku. Pak už následovaly jednotlivé verze legendárního automobilu, ať už to byla klasická valníková, jeřábová, s raketometem anebo unikátní verze s protiletadlovým dvojkanónem.

Vozy ještě doplnily další automobily, které pragovce předcházely anebo ji následovaly (ale většinou nebyly vyráběny). Především prototyp Avia S-430, který byl vyvinut už v 60. letech, působí dodnes neobyčejně elegantním a moderním dojmem. Design vozu se povedl a je zcela nadčasový. Naopak šedivou éru normalizace po roce 1968 do určité míry ztělesňoval další

zajímavý prototyp, automobil Děvín. Byl vyvíjen v 80. letech, ale ani on tehdy už letitou vejtrasku nenahradil. Děvín překvapí tím, že vypadá spíše jako ze 70. než 80. let.

Různé verze vejtrasky předváděly své schopnosti i v těžším terénu. Především vyjížděly na vyvýšený kopec uprostřed arény. Stoupání v úhlu 45 stupňů zvládaly bezproblémově. Vejtrasky tak opět potvrzovaly, že schopnost projíždět jakýmkoli terénem a zvládat i ty nejtěžší překážky byla vždycky jejich nejsilnější zbraň. Pragy V3S ostatně dodnes brázdí, i přes svých šedesát let, české silnice a rozhodně to nevypadá, že by měly brzy skončit ve šrotu.

Slunečné počasí a předchozí suché dny přinesly i velkou prašnost drah v aréně, kde auta jezdila. Za projíždějícími vozidly se zvedala hustá oblaka prachu. Naštěstí vítr vál směrem od hlavních tribun, většina diváků tedy nebyla prachem zasažena. I tak ale vjížděl do arény hasičský vůz z letiště Kbely, který kropil hlavní dráhy. Mnohým návštěvníkům vybaveným fotoaparáty však přinášel prach i možnost nasnímat atraktivní záběry. Některé z nich tak mohou připomínat situace spíš kdesi v poušti a ne v jarně zelených středních Čechách.

Pouštní boje kdesi v Afghánistánu připomněla i hraná akční scéna, ve které mohli diváci sledovat záchranu našich vojáků po útoku afghánských povstalců. Předvedli ji příslušníci aktivních záloh KVV Praha. Hlavní roli zde hrálo vozidlo z opačného časového pólu než klasické pragovky. Divákům se poprvé předvedla speciální zdravotnická verze moderního obrněného transportéru Pandur. Tisíce přihlížejících mohli sledovat, s jakou lehkostí i rychlostí se toto dvacetitunové vozidlo pohybuje a jak by mohlo vypadat jeho skutečné nasazení při záchraně životů vojáků.

Zdravotnická verze Panduru vyvolávala zájem i ve statických ukázkách. Návštěvníci lešanského zahajovacího dne se mohli podívat do vnitřku vozu, kam se vejdou čtyři ležící pacienti, případně dva ležící a čtyři

sedící. Vedle Panduru patřily do kolekce předváděných novodobých vozidel ještě Land Rover Cowboy, ale také Toyota Hilux nebo slavný Hummer, který se ve sbírkách Vojenského historického ústavu Praha objevil v loňském roce. O předvedení některých jmenovaných vozidel se postarali příslušníci 4. brigády rychlého nasazení.

Jen kousek od arény ukazovali své schopnosti i vojenští služební psi z veterinární základny Grabštejn. Když návštěvníci brouzdali celým areálem lešanského muzea, setkávali se i s desítkami vozidel především z doby 2. světové války, které sem přivezli všichni, kteří patří mezi vyznavače vojenské historie i techniky. Mnozí diváci se zastavovali také u železniční sekce muzea, kde byl nově vystaven německý přepravník vagónů určený na jízdu po silnici. Vyhledávanou novinkou byl i radar Würzburg-Riese, který byl do Lešan získán z ondřejovské hvězdárny a poprvé se představil v původní vojenské podobě z 2. světové války.

Ve spodní části areálu byly vystaveny historické autobusy z 50. a 60. let, které se sem sjely. K vidění byla i početná řada kdysi velmi „důležitých“ automobilů Tatra 603 a Tatra 613. Některé z exponátů byly dokonale udržované, jakoby je někdo právě přivezl z časů socialismu. Chyběl jen nějaký ten papaláš sedící na zadním sedadle... Jeden z majitelů šestsettřináctky tedy alespoň umístil do vozu Příručku agitátora z roku 1985.

Na závěr vydařeného úvodního dne sezóny se mohli výherci dětské soutěže svést v aréně v některých bojových vozidlech. Na kvízové otázky týkající se historie Prahy V3S odpovědělo správně přes třicet dětí, což je docela slušný počet.

Tankový den

Jubilejní 10. Tankový den pořádaný 1. září poctilo svou návštěvou téměř 27 000 diváků, kteří tleskali třicítce těžkotonážních strojů. Úspěch akce je to o příjemnější, že počasí zprvu nevěstilo nic dobrého.

Páteční celodenní přívaly deště proměnily travnatý terén v aréně Vojenského technického muzea Lešany v měkkou podestýlku, kterou pásy tanků, bojových vozidel či samohybných houfnic rozrývaly s neuvěřitelnou lehkostí. Pokud se ale diváci báli, že by i v sobotu mohlo vydatně pršet, pak se jejich obavy ukázaly jako liché. Mraky se nad posázavským údolím honily, ale nakonec kromě pár minutových deštíků nespadlo nic. Nebesa asi sama byla zvědavá, co všechno se bude dít, takže na spuštění lijáku úplně zapomněla...

Jako vždy se už dlouho před půl desátou shromažďovaly davy diváků, kteří nedočkavě postávali před hlavní bránou areálu Vojenského technického muzea Lešany. Přesně v 9.30 začali proudit dovnitř a obsazovali atraktivní místa v aréně. Krátce po 10.30 zakroužil nad areálem vrtulník Mi-17 z 24. základny dopravního letectva v Kbelích, aby pak zhruba pět minut předváděl různé atraktivní letové prvky. To vše za příznačných zvuků Jízdy Valkýr od Richarda Wagnera, kterou mnozí určitě znají z vrtulníkové scény filmu Apokalypsa.

Pak už přišlo slavnostní zahájení, při kterém promluvil 1. místopředseda Senátu Parlamentu České republiky Přemysl Sobotka. Ve svém projevu připomněl nedávno zesnulého generála Tomáše Sedláčka, přičemž zdůraznil jeho významný morální odkaz. Když zároveň požádal všechny přítomné diváky o vzdání pocty generálu Sedláčkovi, byl to dlouhý a zcela upřímný potlesk. Na generálovu počest také třikrát vystřelila 25-ti liberní houfnice z 2. světové války.

Následoval křest knihy Československé tankové síly 1945-1992 historika Vladimíra Franceva, někdejšího zaměstnance Vojenského historického ústavu Praha. Knihu křtili s autorem Přemysl Sobotka, ředitel VHÚ Praha Aleš Knížek a Radomír Matulík z nakladatelství Grada, které knihu za spolupráce VHÚ a Vojenského ústředního archivu vydává. Symbolicky byla kniha pokřtěna nikoli šampaňským, ale tankovým olejem.

Do arény pak vyrazily první tanky. Tedy přesněji: jako jeden z prvních byl do arény vnesen „plátěný“ tank z předválečné doby, tedy maketa malého tanku, která sloužila jako pomůcka při výcviku. Na pahorku uprostřed arény se odehrála scénka dobývání kulometného stanoviště.

Pak už vjížděly před diváky jeden za druhým jednotlivé tanky a další bojová vozidla, která vždy třikrát obkroužila arénu. Diváci mohli dobře sledovat vývoj, jakým technika od 30. let 20. století až po dnešek prošla. Zatímco druhoválečné tanky jevíly přece jen jistou těžkopádnost, moderní stroje jako izraelská Merkava či tank T72 M4CZ se i po blátivém terénu pohybovaly s naprostou lehkostí. Bláto nicméně žádnému stroji nečinilo problémy, v některých okamžicích předváděli řidiči efektní otočky, při nichž hlína stříkala na všechny strany.

Každý tank i vozidlo bylo skutečně jiné, jiný byl zvuk motoru i dým, který z výfukových trubic proudil. Některé tanky zahalil i efektní hustý bílý dým, který v boji slouží i ke krytí vozidla. Nešlo přitom přehlédnout, že modernější vozidla produkují v porovnání se staršími, především těžkými sovětskými, podstatně méně viditelných zplodin.

Téměř dvě hodiny zabrala přehlídka všech strojů. Jmenovat ty, které vynikaly, nelze – všechny měly svoji přitažlivost, každý reprezentoval určitou dobu i konstruktérskou školu, technickou dovednost té které země. Nakonec se téměř všechny tanky představily v závěrečném defilé, kdy projížděly arénou dokola za sebou. Prakticky ve stejný okamžik, kdy z arény odjížděl poslední tank, se spustil malý déšť – přesně v tu chvíli, kdy to divákům už nevadilo.

Druhou část programu obstarala ukázka přepadení mírové mise teroristy a osvobození zajatých rukojmí jednotkou Armády České republiky. Ukázka prezentovaná členy několika jednotek aktivní zálohy, především ze středních Čech, působila velice věrohodně a rozhodně nebylo co závidět některým dívkám, které představovaly zajaté členky mise – teroristé s nimi nezacházeli vůbec v rukavičkách. Nicméně úprk teroristů přes rozbahněné plochy arény před útočícími vojáky taky nebyl žádný med: když byl někdo „zasazen“, musel prostě padnout obličejem do bahna.

Po třetí hodině odpolední se program 10. Tankového dne chýlil ke konci, zbývalo jen vyhlásit výherce soutěží. Návštěvníci ovšem nadále procházeli areálem a zastavovali se u jednotlivých stánků, ať už s prodejem vojenského materiálu, vojenských modelů či knih. Velká fronta se tvořila i u vojenské historické pekárny z Technického muzea v Brně, kde se pekla chleba. Mnoho návštěvníků si chtělo domů odnést bochník, který svým nezvyklým tvarem i chutí představuje zcela ojedinělý kulinářský výrobek.

„Jsem nadšen,“ komentoval 10. Tankový den jeden z návštěvníků, Richard Mácha z Prahy. „Nepršelo, nebylo vedro ani zima a tanků bylo snad nejvíc, co jsem kdy mohl vidět pohromadě. Bezva akce!“

Dětský den

Dětský den uspořádaný na konec muzejní sezóny ve Vojenském technickém muzeu Lešany ukázal, že současná i historická technika a různé soutěže s tematikou military se těší velké oblibě.

Zamlžené podzimní ráno ve chvíli, kdy se v sobotu 27. září otevíraly brány Vojenského technického muzea Lešany, mohlo vyvolat dojem, že Dětský den v Lešanech nebude mít tak dobrou atmosféru jako jarní akce konané na začátek sezóny či velmi oblíbené letní Tankové dny. Ale jak se později ukázalo, Dětský den přinesl nečekaně příjemnou náladu i stovky spokojených dětských návštěvníků a diváků.

Jednotlivá stanoviště se soutěžemi, která tvořila hlavní náplň Dětského dne, se postupně rozrůstala o stále větší počet dětských zájemců. Mezi nejoblíbenější patřila zkouška sportovní dovednosti na šplhací síti a lanové lávce – někteří dokázali na síť vyšplhat v krátkém limitu pár sekund a dolů se doslova svalili, takže s časem na splnění úkolu neměli potíže. Stejně tak se děti hrnuly na soutěž ve střelbě vzduchovkou či na paintballovou střelbu. V případě předškolních dětí mnohdy pomáhali se správným mířením i držením rodiče.

Původně zamýšlená soutěž ve skládání a rozebírání samopalu vz. 58 se v reálu proměnila jen na rozborku zbraně, a to především z časových důvodů: soutěžících bylo tolik, že by nestihli projít všechny soutěže. Celkem prošlo všemi sedmi soutěžními stanovišti více než tři sta dětí. Jednotlivé soutěže byly hodnoceny podle věku, kategorie byly celkem čtyři: předškolní děti, první stupeň (1.-5. třída), druhý stupeň (6.-9. třída) a kategorie „veteránů“ – tedy dívek a chlapců ve věku

16-17 let. Ačkoli převažovaly děti kategorie 2 a 3, našlo se i veliké množství mladíků ve věku skoro dospělém, kteří neskrývali svoji fascinaci vojenstvím a soutěžili se stejným nasazením jako malí špunti.

Za každou disciplínu dostával soutěžící určitý počet bodů podle svého výkonu. Pokud dosáhlo dítě výsledku nad 100 bodů, šlo o skutečně velmi dobrý výkon. Průměr se pohyboval okolo šedesáti bodů. Podle celkového počtu si pak soutěžící mohli vybrat odměnu: například jízda izraelským tankem Mekrava měla hodnotu 80 bodů, dosáhli na ni tedy jen ti nejlepší. Jízda transportérem byla za 70 bodů.

Pokud jste však za odměnu nechtěli jezdit ve vojenské technice v lešanské aréně, mohli jste si vybrat některou z věcných cen. Ať to byly knihy s vojenskou tematikou, případně obrázky, anebo trička s logem Vojenského historického ústavu. Děti nejčastěji volily obrázkové kartičky s vyobrazením vojenské techniky. Vzhledem k tomu, že některé věcné ceny měly hodnotu pouhých 15 bodů, dostalo se skutečně na všechny a každý soutěžící tedy odcházel odměněn.

Kdo nesoutěžil, rozhodně se nenudil. Mohl se zúčastnit vojenské módní přehlídky stejnokrojů československé armády z let 1918-1992. Skupinu „modelů“, kteří uniformy předváděli, tvořili příznivci vojenské historie z celé republiky. Těžko říct, zda šlo o záměr, ale v čele přehlídky byl voják vskutku příznačný: v prvoválečné uniformě jakoby dobrému vojáku Švejkovi z oka vypadl.

Přehlídka se uskutečnila na jednom z betonových mol, které slouží coby terasa tribuny lešanské arény. V ní bylo také hodně k vidění: předváděla se současná technika v podobě transportéru Pandur či vozidla Land Rover Kajman, dostalo se i na ukázkou

válečných soubojů. O kus dál se zase mohli diváci podívat na ukázkou výcviku služebních psů z veterinární základny Chotyně. Psi dokázali spolehlivě vyhledat výbušninu skrytou v autě či malém batohu, zrovna tak ale dokázali zneškodnit potenciálního narušitele střeženého prostoru. U stanoviště Vojenské policie si mohli děti vyzkoušet, kolik váží ochranná neprůstřelná vesta a samopal k tomu, u hasičského stanoviště stříkaly stříkačkou na cíl, který představovala plastová láhev s minerálkou.

Krátce po obědě došlo na zmíněné jízdy výherců v bojové technice. Jezdilo se nejen v tanku Merkava, ale také v historickém transportéru Haki z 2. světové války, v transportéru SKOT (OT-64), ale i v menších vozidlech Kajman či Humvee. Pro mnohé z dětí šlo o mimořádný zážitek. Jízda tankem Merkava ale některým možná přinesla překvapení: v tanku a jeho uzavřeném prostoru to rozhodně není bůhvíjak příjemné. Zatímco do zadních dveří tanku vstupovaly děti s natěšeným a zářícím výrazem, po dvou objížďkách arény s terénními vlnami vylézaly mírně pobledlé. Jak vidno, chytit mořskou nemoc se dá i na pevnině... To široká a balónová kola vozidla Humvee svezla výherce soutěží mnohem příjemněji. Člověk by ani nevěřil, že jedete po rozježděném terénu.

Autorem koncepce Dětského dne byl Jan Mareš z Vojenského historického ústavu Praha, při vymýšlení jednotlivých soutěží vycházel ze svých zkušeností organizátora dětských bunkrologických táborů. Celou akci hodnotí: „Děti si prostě chtějí hrát, soutěžit. Myslím, že v Lešanech vládla pohoda a snad všechny děti si odnášejí dobré zážitky.“ Jeho slova na konto „nultého“ ročníku Dětského dne pak doplňuje i ředitel odboru muzeí VHÚ plukovník Michal Burian: „Nápad s dětským dnem se osvědčil, takže do budoucna něco podobného určitě zase uspořádáme. Třeba se z toho stane stejně hezká tradice, jako je už dnes Tankový den.“

8.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA

Vedle tří hlavních muzejních složek – Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a Vojenského technického muzea Lešany - nabízí VHÚ Praha návštěvníkům ještě další výstavní místa se stálými expozicemi. Jedná se o následující expozice uvedené v této kapitole.

Národní památník hrdinů heydrichiády

Mezi další stále expozice VHÚ Praha patří i výstava instalovaná v Národním památníku hrdinů Heydrichiády, která prošla v roce 2010 rozsáhlou proměnou. Návštěvníky čeká moderně pojatá expozice věnovaná jedné z nejvýznamnějších kapitol našich dějin 20. století. V úvodu se seznámí s historií vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora v září 1941 a nastolení krvavého teroru na našem území. Další část expozice líčí okolnosti příprav atentátu na Heydricha a průběh operace ANTHROPOID až do jejího vyvrcholení dne 27. května 1942, kdy se atentát uskutečnil. Závěrečná část je věnována tragickým osudům parašutistů i jejich spolupracovníků z řad domácího odboje, bez jejichž pomoci by se atentát nemohl nikdy uskutečnit.

Zvláštní pozornost je věnována jak sokolskému odbojovému hnutí tak posledním okamžikům života parašutistů. V posledních týdnech života se jich, s vědomím, že riskují životy své i svých blízkých, ujali představitelé české pravoslavné církve, kteří jim poskytli útočiště v kryptě kostela Sv. Cyrila a Metoděje. Zradou parašutisty Karla Čurdy bylo místo úkrytu prozrazeno a dne 18. června 1942 zde po boji padlo hrdinnou smrtí všech sedm ukrývaných parašutistů.

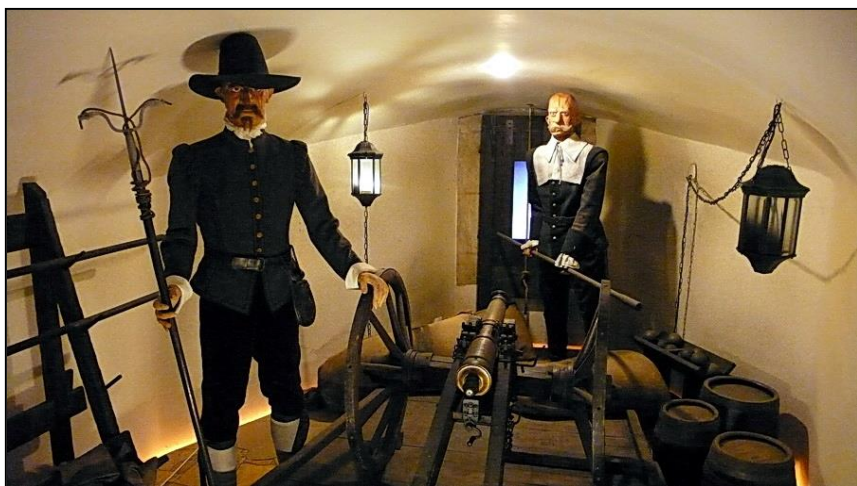
Vlastní krypta pravoslavného chrámu Sv. Cyrila a Metoděje získala v rámci expozice zcela novou pietní podobu. V jejím prostoru jsou umístěny pouze bronzové busty parašutistů, kteří zde padli spolu s jejich životopisy.

Muzeum Hradní Stráže

Expozice byla otevřena na konci roku 2008, u příležitosti 90. výročí vzniku Hradní stráže. Stálou expozici Hradní stráže společně připravily Vojenský historický ústav Praha, Správa Pražského hradu a Hradní stráž. Většina exponátů byla zapůjčena ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha, část byla poskytnuta přímo Hradní stráží a některé exponáty byly věnovány soukromými sběrateli.

Tato výstava mapuje nejen devadesátiletou historii Hradní stráže jako takové, ale jak sám název napovídá, nabízí pohled do starší historie vojenství, spojené s obranou a vojenským střežením Pražského hradu. Výstava mimo jiné nabízí ke zhlédnutí dva filmové dokumenty o Hradní stráži, a to z roku 1996 a 2008. Návštěvník výstavy navíc uvidí i ojedinělou ukázkou pozdně gotické fortifikace, kterou samotná Prašná věž, někdy zvaná též Mihulka spolu s přilehlými hradbami bezesporu je.

V prostoru Prašné věže, určeném původně právě pro vojenské účely, byla po několik let expozice starého vojenství VHÚ Praha. Nyní je zde nová expozice, která důstojně nahradila tu původní, a stala se stálou součástí expozic Pražského hradu.

Císařská zbrojnice

Tato stálá expozice VHÚ Praha je umístěna ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech. Jde o jedinečný soubor zbraní, zbroje a dalších předmětů ze sbírek VHÚ z období od 15. století do poloviny 19. století. Vstup do expozice je přes stálou sbírku barokního umění Národní galerie. Expozice je umístěna v podkroví paláce a má díky masivnímu trámoví, kamenné podlaze

i užšímu profilu neobyčejnou atmosféru. Tu ještě umocňuje moderně řešené uspořádání sbírkových předmětů, které jsou rozmístěny volně i ve skleněných vitrínách. Decentní osvětlení respektuje ducha celého místa.

Expozice obsahuje přes 550 předmětů, které pocházejí především z období, kdy České země patřily k habsburskému císařskému trůnu – odtud také název Císařská zbrojnice. Výběr exponátů byl podmíněn především výjimečností uměleckořemeslného provedení, zvláštností technické konstrukce, ale i významem osobností jejich tvůrců nebo majitelů. Zbroj a zbraně byly v minulosti nejen užitkovými předměty potřebnými k boji či lovu, ale musely reprezentovat i svého majitele a svědčit o jeho moci a bohatství. Zejména v renesanční a barokní době byla výzdoba mnohem dražší než cena zbraně samotné.

Návštěvníkům je představen početný soubor chladných zbraní – vzorové šavle, palaše, kordy, tesáky atd. Kolekce zbraní nabíjených zezadu sahá od 16. století do současnosti a zahrnuje zadovky s kolečkovými, křesadlovými a perkusními zámky. Představen je i vývoj loveckých zbraní. Důležitou součástí instalace je umístění přibližně padesáti obrazů a grafik s vojenskou tematikou, které přispívají k pestrosti celé expozice. Tato „obrazárna“ představuje hodnotná díla z období 17. až 19. století, zahrnující portréty významných vojevůdců a rozměrná plátna bitevních scén.

Z konkrétních exponátů vztahujících se k českým dějinám jmenujme například čepele ceremoniálních mečů, které byly ukovány při příležitosti korunovace Leopolda II. českým králem. Je zde i celá vitrína věnovaná české šlechtické gardě. Ta byla v počtu 38 mužů vybírána pouze z českých šlechtických rodin a doprovázela císaře Františka I. při jeho tažení proti Napoleonovi v roce 1814. Vystavena je i jezdecká standarta katolické ligy se znakem kurfiřta Maxmiliána Bavorského, která se zúčastnila bitvy na Bílé hoře.

8.7 DALŠÍ VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA

V této kapitole představujeme další výstavní činnost, vybrané výstavní projekty a akce, které VHÚ Praha v roce 2012 realizoval nebo se na jejich realizaci jako partner podílel.

Rok 2012 byl rokem řady významných výročí, při nichž jsme vzpomínali na mnohé události, které se nesmazatelně zapsaly do naší novodobé historie. Je tedy zcela logické, že rok 2012 patřil z pohledu výstavní činnosti VHÚ Praha k těm nejnáročnějším v posledním desetiletí. Plán našich akcí zahrnoval celkem čtyřicet výstav, expozic, vydání vědeckých publikací či nejrůznějších doprovodných akcí.

První výstava připravená v roce 2012 pracovníky VHÚ Praha byla součástí mezinárodního festivalu „Mene Tekel“ – proti totalitě, zlu a násilí, pro paměť národa. Hlavní téma letošního, již šestého ročníku festivalu bylo „Armáda a totalita“. Výstava, která proběhla v prostorách pražského Karolina, se věnovala perzekuci československých vojáků v období komunistického režimu, a to nejen známým případům armádních špiček, ale i příběhům obyčejných vojáků.

Mezi stálíce patří v této oblasti každoroční série výstav připravovaných před budovou Generálního štábu Armády České republiky na Vítězném náměstí v Praze. Většina expozic se zaměřila na některé z letošních jubileí. V průběhu roku si tak veřejnost mohla připomenout 20. Výročí účasti příslušníků AČR v misích OSN, 70. Výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, 95. Výročí bitvy u Zborova, 95. Výročí vzniku spojovacího vojska i historii a současnost Generálního štábu AČR.

Výstava k 70. Výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha

Zcela výjimečný námět měla pro pracovníky VHÚ Praha výstava *Historie a současnost VHÚ Praha*, která byla na Vítězném náměstí připravena u příležitosti 80. výročí zahájení provozu nové budovy Památníku osvobození, tedy dnešního Armádního muzea Žižkov. V úvodním slově náčelník Generálního štábu armádní generál Vlastimil Pícek ocenil jeho záslužnou práci a vyzdvihl především vysokou odbornou úroveň, kterou věnuje péči o tradice Armády České republiky. Zdůraznil také, že ústav je nositelem kontinuity české vojenské historie a jeho osudy věrně kopírovaly situaci v celém státě. Prožil období rozkvětu a úpadku i střídání demokratických a totalitních režimů. Výstavu připravil VHÚ ve spolupráci s Generálním štábem AČR a odborem komunikace a propagace Ministerstva obrany ČR. Autorem expozice je Jan Šach ve spolupráci s Karlem Strakou a Jaroslavem Láníkem z VHÚ Praha. Návštěvníkům i kolemjdoucím zde byla představena barvitá minulost instituce, která byla založena jen krátce po 1. světové válce a měla připomínat jak vojenskou minulost obecně, tak boje československých vojáků za národní svobodu. Následné vybudování komplexu budov na úpatí Vítkova a zřízení Památníku osvobození na přelomu 20. a 30. let dalo celé instituci i pevný základ, ze kterého de facto čerpá dodnes. Dvakrát však byla základní idea vojenského muzea vystavena masivnímu režimnímu tlaku, který poznamenal jeho činnost: v období okupace a za vlády komunistů. Po roce 1989 ovšem dokázal Vojenský historický ústav Praha úspěšně navázat na prvorepublikové tradice a došlo k výraznému zvýšení úrovně instituce po všech stránkách.

Výstava textově a především obrazově představovala hlavní milníky v dějinách VHÚ: založení, výstavbu budovy pod Vítkovem (včetně památníku na samotném vrchu; autorem obou stylově jednotných budov byl arch. J. Zázvorka), vrchol činnosti v 30. letech, ale také zabrání budovy gestapem a německou mocí. Poválečná etapa ukazuje, jakým způsobem nový režim okleštil svobodu instituce a učinil z ní pouhou služku své propagandy. Krátké období relativní volnosti koncem 60. let přineslo své plody, především vzniklo Letecké muzeum ve Kbelích, které se posléze stalo jedním z nejvýznamnějších leteckých muzeí v Evropě. Zásadním růstem však prošel Vojenský historický ústav Praha po roce 1989 - proměnilo se mateřské Armádní muzeum Žižkov, vznikly další četné expozice, především se však zrodilo

Vojenské technické muzeum Lešany, kde se podařilo během několika let vybudovat impozantní sbírku pozemní vojenské techniky.

„Naším cílem bylo ukázat ve zkratce vývoj VHÚ od roku 1918 až do dnešních dnů, přičemž jsme chtěli vzájemně propojit dějiny instituce s dějinami státu,“ říká hlavní autor výstavy Jan Šach. „Je příznačné, že dobré roky pro republiku byly dobrými roky i pro celou instituci. Její základní myšlenka, tedy přibližovat veřejnosti vojenské dějiny, se přitom ukázala natolik silnou a přitažlivou, že dokázala přežít i dva totalitní režimy.“

Hlavním výstavním tématem roku 2012 se ale stala především připomínka 70. výročí atentátu na zastupující říšského protektora Reinharda Heydricha. Na rozdíl od roku 2002, kdy byla při příležitosti 60. výročí připravena neobyčejně úspěšná výstava *ATENTÁT, Operace ANTHROPOID 1941 – 1942*, se letošní připomenutí nesoustředilo do jediného výstavního projektu.

Ve Valdštejnské zahradě Senátu Parlamentu ČR byla 24. května zahájena výstava *Atentát na Reinharda Heydricha*. Záštitu nad výstavou převzali 1. místopředseda senátu PČR Přemysl Sobotka a ministr obrany Alexandr Vondra. Expozice, připravená ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů, se kromě hlavního tématu zaměřila i na historii jednotlivých odbojových skupin či fungování protektorátních správních orgánů a německého represivního aparátu. Alexandr Vondra a Přemysl Sobotka výstavu zahájili stylově: zapnutím dobového rozhlasového přijímače, ze kterého se ozvalo hlášení z 27. května 1942, ve kterém bylo obyvatelstvu oznámeno, že na zastupujícího říšského protektora byl spáchán atentát. Zároveň se také vypisuje miliónová finanční odměna za informace, které povedou k dopadení pachatelů atentátu. Záznam tohoto prohlášení je dodnes v archivu Českého rozhlasu, odtud byl také pro vernisáž získán. Po dobu vernisáže se pak zahradou nesly i další zvukové záznamy z tehdejší doby; k pozoruhodným patřil například projev tehdejšího prezidenta Emila Háchy, který dobře ilustroval jeho naprostou podřízenost nacistům. Návštěvníci po zahájení volně korzovali Valdštejnskou zahradou, kde jsou umístěny desítky panelů ukazující průběh operace ANTHROPOID, tak všechny události z válečných i krátce předválečných let. Výstava zobrazuje i život v tehdejší Protektorátu Čechy a Morava v politických, společenských, ekonomických i kulturních aspektech.

Sedmdesáté výročí atentátu na R. Heydricha si Pražané připomněli také v Thomayerových sadech, kde byla k vidění dobová technika a předváděla se i rekonstrukce atentátu na zastupujícího říšského protektora. Po celý uplynulý víkend bylo možné navštívit akci nazvanou *Muži odplaty*, která se konala v Praze 8, v Thomayerových sadech. V sobotu i v neděli zde měl otevřené brány stanový vojenský tábor, kde byla vystavena dobová vojenská technika. Příslušníci klubů vojenské historie a další vyznavači vojenství zde předváděli některé prvky z válečného života za 2. světové války, především našich vojáků ve Velké Británii.

Celá akce, kterou pořádala Městská část Prahy 8 ve spolupráci s KVH Rota Nazdar za spolupráce Vojenského historického ústavu a dalších institucí, měla bohatý program, jehož vrcholem byla komentovaná rekonstrukce samotného provedení atentátu. Ta byla na pořadu v sobotu odpoledne a v neděli 27. května dopoledne, tedy přímo v den 70. výročí atentátu. Divákům se představili hlavní aktéři – dva mladí muži v dobovém oblečení, kteří ztělesňovali Josefa Gabčíka s Janem Kubišem, a samozřejmě další mladý muž, který zosobňoval Reinharda Heydricha. S ním jel v černém mercedesu ještě čtvrtý herec, Heydrichův osobní strážce a zároveň řidič.

Zatáčka v Praze 8, kde se atentát v roce 1942 odehrál, už ve své původní podobě neexistuje. Rekonstrukci je tedy nutné provádět na jiných místech. A i když v tomto případě šlo o mnohem menší zatáčku a v okolí byl park a nikoli zástavba, mohly si davy návštěvníků udělat dobrou představu o tom, jak vše proběhlo. Předváděl se přitom nejen průběh atentátu, kdy u auta vybuchla bomba, ale také situace, jak měl podle teoretického plánu atentátníků vypadat – tedy se střelbou ze samopalu či pistole. Navíc moderátor celé rekonstrukce velice přesně popisoval jednotlivé okamžiky a doplňoval je také mnoha podrobnostmi. Diváci pak po zásluze všechny aktéry odměnili dlouhým potleskem.

Stejně tak mohli příchozí i kolemjdoucí (akce se konala v přímém sousedství cyklostezky a vycházkové cesty) shlédnout nevšední módní přehlídku. Předvádělo se dobové dámské oblečení, šaty, kostýmy, večerní róby. Modelkami byly půvabné studentky Střední průmyslové školy oděvní z Prahy. Oblečení doplňovaly i detaily v podobě elegantních klobouků či jemných šperků. Modely pocházely ze sbírek Národního muzea a od soukromých sběratelů.

Program nabízel ale i spoustu dalších prvků, které lze vidět jen při výjimečných příležitostech. Kupříkladu předvedení kombinézy a kompletního vybavení, s nímž výsadkáři za 2. světové války skákali na území Protektorátu Čechy a Morava. Jen málokdo z přihlížejících asi věděl, že výsadkáři měli pod kombinézou běžné sako a kalhoty, nebo že byli vybavení i zvláštními nálevkovými botami, aby si polobotky po doskoku nezašpinili. Bylo totiž nutné okamžitě po doskoku působit nenápadně.

Předváděl se i výcvik vojáků ve ztížených podmínkách, pro tento účel se hodila skála na okraji parku, kterou vojáci slaňovali. Diváci si prohlíželi i dobové zbraně, atraktivní byla imitovaná střelba z kulometu. Ke slovu se dostal i výcvik boje muž proti muži.

Ačkoli sedmdesát let, které uplynuly od 27. května 1942, je už poměrně dlouhá doba, akce pořádané k tomuto výročí dokázaly, že některé události a činy minulosti stále vyvolávají velký zájem veřejnosti.

Ve spodní části Václavského náměstí se v neděli, 27. května dopoledne konalo za účasti ministra obrany veřejné připomenutí události, která změnila české osudy za 2. světové války. Černý kabriolet Mercedes Benz z roku 1936, zčásti ještě zašlý a poničený, stál již od ranních hodin na Můstku, ve spodní části Václavského náměstí. Byl hlavním exponátem vzpomínkové akce a výstavy, kterou připravil VHÚ Praha ve spolupráci a agenturou Ci5.

U mnohých kolemjdoucích musel tento vůz vyvolávat pocit, že jde opravdu o ten mercedes, ve kterém jel 27. května 1942 Reinhard Heydrich, když na něj českoslovenští parašutisté při atentátu zaútočili. Osud skutečného Heydrichova vozu je nicméně dodnes neznámý. Jak však uváděl text na informační tabulce k vozu, šlo v tomto případě o téměř identickou verzi heydrichovského automobilu.

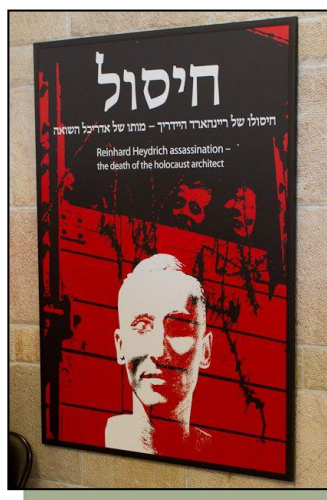
Přesně v 10.20 předstoupili před vůz i shromážděné diváky 1. místopředseda Senátu Parlamentu České republiky Přemysl Sobotka, ministr obrany Alexandr Vondra a primátor hlavního města Prahy Bohuslav Svoboda, aby výstavu a připomínkové setkání zahájili. Ministr obrany ve svém projevu mimo jiné řekl: „Atentát byl dobře naplánovanou akcí ze strany tehdejšího velitele čs. zpravodajské služby Františka Moravce, která byla ve výsledku úspěšná i díky podpoře civilního českého obyvatelstva. Atentát bohužel přinesl nezměrné oběti z řad českého obyvatelstva, ale i tyto oběti nám pomohly uchovat si naši nezávislost po válce a zajistily i to, že jsme byli na straně vítězných mocností.“

Ministr dále připomněl význam Václavského náměstí z hlediska české a československé historie 20. století: „Jsem rád, že tato akce a výstava se koná na Václavském náměstí, kde se odehrávaly zásadní okamžiky moderních českých dějin. Ať už to bylo v roce 1918 nebo v roce 1989. Konaly se tu ovšem i mnohé demonstrace, na nichž mělo obyvatelstvo vyjadřovat podporu lživým

režimům. I v roce 1942, po Heydrichově smrti, se tu jedna taková odehrála. Dnes z toho pro nás plyne i to poučení, že nebudeme-li o svobodu stále usilovat a chránit ji, můžeme o ni také docela rychle přijít.“

Společně pak všichni tři politici „zapnuli“ rozhlasový přijímač, z kterého zaznělo dobové hlášení o atentátu. Náměstím pak v průběhu dalších minut zněly i další rozhlasové záznamy z konce května 1942. Velice emotivně působil především čtený seznam jmen těch, kteří byli zatčeni za svoji odbojovou činnost.

Výstavou pak proudili jak domácí návštěvníci, tak i četní zahraniční. Vzhledem k anglickým překladům na výstavních panelech se mohli i turisté ze vzdálených zemí seznámit s minulostí českého prostoru.

Své dlouholeté úsilí o připomenutí jednoho z nejvýznamnějších odbojových činů 2. světové války VHÚ Praha nasměroval především do zahraničí. Napomohla tomu rozvíjející se spolupráce s Ministerstvem zahraničních věcí ČR a našimi zastupitelskými úřady. Stěžejním projektem se tak stala výstava Atentát na Reinharda Heydricha – smrt architekta holocaustu, jež byla slavnostně zahájena 30. května v Jeruzalémě v budově izraelského parlamentu – Knessetu. Díky československým parašutistům nestačil Heydrich naplnit své představy o vyvraždění českého národa. Především se ale již nemohl podílet na svém nejzrůdnějším úkolu, o jehož splnění usiloval s veškerou energií, tedy na realizaci holocaustu. Již od roku 1939 byl Heydrich pověřen „řešením židovského problému“. V červenci 1941, krátce před odjezdem do Protektorátu Čechy a Morava, byl jeho úkol zaměřen na přípravu a realizaci „konečného řešení židovské otázky“. Výstava seznámila návštěvníky se skutečností, že přípravy a zahájení tohoto Heydrichova plánu spadají právě do měsíců, kdy byl zastupujícím říšským protektorem a kdy českoslovenští zahraniční vojáci chystali jeho likvidaci. Až úspěšný atentát z jara

1942 ukončil život tohoto masového vraha. Kromě průběhu příprav na realizaci atentátu měli návštěvníci možnost se seznámit se skutečností, že zcela mimořádné vzájemné vztahy našich dvou států nezačínají až po 2. světové válce, ale jejich předobrazem se staly již činy našich čelních politiků v meziválečném období.

Z Knesetu se výstava přestěhovala do Dvora Fisher Gallery ZOA v Tel Avivu a v závěru roku 2012 se představila rovněž v Menachem Begin Center v Jeruzalémě. Kromě rozměrných graficky moderně pojatých výstavních panelů se výstava skládala rovněž z jednoduchých trojúhelníkových vitrín s řadou předmětů připomínajících hrdinství československých parašutistů. Tato kombinace byla zvolena jako ideální varianta pro opakovanou instalaci výstavy ve zcela odlišných výstavních prostorech. Ve zmenšené podobě byla připravena rovněž panelová výstava *Atentát na Reinharda Heydricha* pro velvyslanectví ČR v USA. Výstava seznámila americkou veřejnost nejen s přípravou a průběhem atentátu, ale zasadila jej do širšího kontextu dějin našeho státu.

Pietní setkání a zároveň zajímavá vizuální akce se odehrály 17. června v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v pražské Resslově ulici. Připomněly nejen smrt parašutistů, kteří zde 18. června 1942 zahynuli v boji proti německé přesile, ale také smrt všech lidí z řad civilního obyvatelstva, kteří parašutistům pomáhali a nacisté je popravili.

Český pravoslavný katedrální chrám sv. Cyrila a Metoděje se v červnu 1942 zapsal do českých dějin. Bylo to poslední místo, kam se uchýlili českoslovenští parašutisté, kteří 27. května 1942 provedli atentát na Reinharda Heydricha. Josef Gabčík, Jan Kubiš, Josef Bublík, Adolf Opálka, Jan Hrubý, Jaroslav Švarc a Josef Valčík tu bojovali proti sedmi stovkám německých vojáků. Památku těchto sedmi statečných si připomněli účastníci akce nazvané přilehavě *Mělo to smysl!*

Více než hodinový program vzpomínky zorganizoval Národní památník hrdinů heydrichiády, časopis Reflex a VHÚ Praha. Akce se zúčastnil 1. místopředseda Senátu Parlamentu České republiky Přemysl Sobotka, ministr obrany Alexandr Vondra, ředitel Vojenského historického ústavu Praha Aleš Knížek, generální ředitelka vydavatelství Ringier/Axel Springer Libuše Šmuclerová, děkan chrámu sv. Cyrila a Metoděje Jaroslav Šuvarský a především potomci a příbuzní těch občanů, kteří v roce 1942 za heydrichiády zemřeli.

Akci moderoval herec Kryštof Hádek, který také hned na úvod požádal přítomné, aby minutou ticha uctili památku generála Roberta Matuly, který před několika dny zemřel a za války bojoval v řadách parašutistů. Zazněl také na video natočený vzkaz, který generál Matula jen několik dní před smrtí adresoval účastníkům setkání.

Aleš Knížek, ředitel VHÚ, ve svém proslovu zmínil: „Jan Kubiš a Josef Gabčík na sebe vzali vojenský úkol, který v operacích 2. světové války nemá obdoby. S podporou domácího odboje se jim podařilo odstranit zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, kata českého národa a architekta holocaustu. Věděli, do jak nebezpečné akce se pouští, bylo jen na jejich rozhodnutí, jak útok na nacistického pohlavára provedou. Nezaváhali. Svůj úkol splnili.“ Na tato slova posléze zazněla v Hádkově přednesu známá báseň Rudyarda Kiplinga „Když...“, která byla krédem československých vojáků.

Během programu, který přenášela také Česká televize na ČT24, předal ministr obrany Alexandr Vondra Vyznamenání Zlaté lípy paní Ireně Hešové, jejíž rodiče za heydrichiády pomáhali parašutistům a zahynuli v koncentračním táboře Mauthausen. Ministr

k vzpomínce na parašutisty po jejím skončení poznamenal: „Myslím, že za poslední roky se interpretace atentátu posunula správným směrem. Šlo skutečně o čin hrdinský, před kterým je nutné mít úctu a respekt. Osobně jsem nikdy o smyslu atentátu nepochyboval. Přitom můj dědeček také patřil k obětem nacistických represí, které po Heydrichově smrti následovaly.“

Mezi přítomnými byl i brigádní generál Jaroslav Klemeš, který je po smrti Roberta Matuly posledním žijícím členem parašutistických jednotek, jež byly za války vysazeny v protektorátu. Právě on ve svém pozdravu zmínil odvahu všech občanů, kteří v protektorátu žili a pomáhali čs. vojákům. Klemeš zdůraznil, že parašutisté byli vycvičení pro boj, uměli se bránit a byli odpovědní jen sobě; obyčejní lidé riskovali mnohem víc, protože se nemohli bránit a měli také rodiny a děti.

Klemešovy následovníky, dnešní vojáky-parašutisty zastupoval plukovník Miroslav Hlaváč, velitel 4. brigády rychlého nasazení, nesoucí historický název „Obrany národa“. Miroslav Hlaváč připomněl, že odkaz československých parašutistů je zavazující a že i dnešní vojáci jsou připraveni provést v případě nutnosti podobné akce, jako Gabčík, Kubiš a jejich spolubojovníci.

Během celé akce se na velkoplošné obrazovce promítaly některé dobové záběry, fotografie, dokumenty. Četla se také tzv. Pannwitzova zpráva ze září 1942, resp. část ze spisu šéfa oddělení pražského gestapa Heinze Pannwitze, který vedl komisi pro vyšetřování atentátu. Přečtena byla také jména 294 popravených během heydrichiády. Na strop kostela se také promítala jména všech obětí. Velice silně zapůsobil na zúčastněné i úryvek z textu Jana Kubiše, který byl adresován jeho nejbližším.

Děni v chrámu doprovázela i hudba. Ondřej Havelka a Melody Makers hráli některé dobové swingové melodie. Jakkoli se v chrámu vzpomínalo na vážné okamžiky, populární písně jen pro ten dnešní den a Mám život hrozně rád vhodným způsobem podkreslily vzpomínku na tehdejší atmosféru. Především druhá jmenovaná vyzněla neobyčejně silně, a to díky kontrastu k filmovým záběrům ze sbírek VHÚ, které ukazovaly výcvik československých parašutistů za 2. světové války ve Skotsku.

Na závěr celé akce požádal fotograf Reflexu Jan Šibík zúčastněné hosty a příbuzné a potomky obětí heydrichiády, zda by nemohl pořídit jejich společný portrét před kostelem. Vznikl tak neobyčejný snímek, jenž je vyjádřením kréda, že život dokáže přežít i smrt.

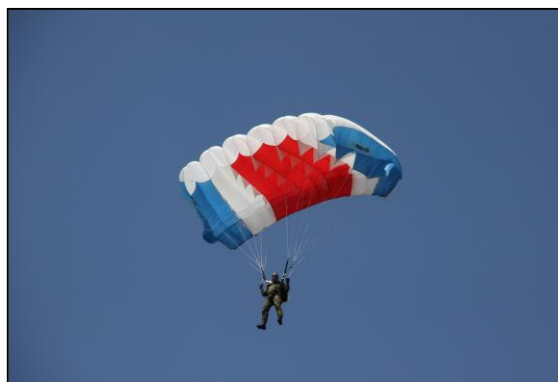

Sedmdesátileté výročí atentátu na Heydricha si v sobotu 16. června připomněli i ve středočeské obci Senice, kam na konci roku 1941 seskočila skupina československých parašutistů Silver A.

Skupinu Silver A tvořili nadporučík Alfréd Bartoš, rotmistr Josef Valčík a četař Jiří Potůček. V noci na 29. prosince seskočili severovýchodně od Poděbrad, poblíž obce Senice. Jejich spolubojovníci ze skupiny ANTHROPOID Jan Kubiš a Josef Gabčík seskočili jen chvíli před nimi, u obce Nehvizdy na východ od Prahy. Následovala ještě skupina Silver B tvořená rotmistry Janem Zemkem a Vladimírem Škáchou, kteří doskočili u Přelouče.

Připomínka seskoku skupiny Silver A a také všech událostí z doby před sedmdesáti lety se odehrála v sobotu 16. června právě v obci Senice u Poděbrad. Dopolední program tvořilo především položení věnců u nově odhaleného památníku členům skupiny Silver A, který je umístěn před místním obecním úřadem. Byla zde také vystavena originální výsadková přilba Josefa Valčíka.

V odpoledních hodinách zde Klub vojenské historie Rota Nazdar ve spolupráci s dalšími vojenskohistorickými kluby předvedli ukázky výcviku s některými dobovými zbraněmi. Ozdobou těchto ukázek byla i britská kanónová houfnice OQF 25-pounder („pětadvacetiliberní“), která náleží do sbírek Vojenského historického ústavu Praha. Z děla se také střílelo – pochopitelně slepými náboji. Atraktivitu nepostrádal ani seskok parašutistů, šlo o vojáky ze 43. výsadkového praporu z Chrudimi.

VHÚ Praha se také v roce 2012 zapojil do unikátního projektu „Vlak Lustig - Vlak do nenávratna“, který nabízel železniční divadelní představení Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou. Nejen v českých, ale i v celoevropských podmínkách šlo o zcela výjimečnou akci. Jejím středobodem byla vlaková souprava, která v druhé půlce července 2012 zastavila ve čtrnácti velkých nádražích v krajských městech České republiky, přičemž jeden vagón byl přetvořen na divadelní jeviště. Na něm se na nádražích v Praze, Brně, Pardubicích a dalších městech hrála dramatizace novely Arnošta Lustiga Modlitba pro Kateřinu

Horovitzovou, v nastudování Divadla pod Palmovkou a režii Petra Kracika. Projekt Vlak Lustig - Vlak do nenávratna se konal v rámci již 13. ročníku mezinárodního festivalu české, německé a židovské kultury Devět bran 2012.

V jednom z vagónů byla také výstava, kterou připravil VHÚ Praha. Ta nesla název *Akce: Důvěrné Izrael* a vztahovala se k poválečné době. Na jaře roku 1948 byl Izrael, bezprostředně po svém založení, napaden sousedními arabskými státy a Československo bylo jedinou zemí, která mu poskytla vojenskou pomoc. Výstava zachycovala pozadí a konkrétní kroky této pomoci, jejíž součástí byly i dodávky letadel, munice, výzbroje, ale také výcvik pilotů a dalších vojáků.

První představení Modlitby pro Kateřinu Horovitzovou ve vlakovém prostředí se odehrálo v pátek 13. července na nádraží v Praze – Bubnech. Tedy v místech, odkud od podzimu 1941 vyjížděly transporty židovského obyvatelstva mířící do koncentračního tábora Terezín a posléze do vyhlazovacích táborů.

Premiéru uvedl ministr obrany Alexandr Vondra společně s organizátorem festivalu Devět bran Pavlem Chalupou. „Jedním z významů tohoto představení je i to, že můžeme alespoň malým způsobem připomenout a odčinit tu obrovskou křivdu, která se našim židovským spoluobčanům během druhé světové války udála,“ zmínil Alexandr Vondra. O výstavě věnované československé pomoci Izraeli pak řekl: „Je to jedna z mála kapitol našich dějin, na kterou můžeme být hrdí. Položila základ velmi dobrým vztahům mezi oběma zeměmi, které dodnes trvají.“

Mezi tradiční partnery VHÚ Praha patří Národní muzeum; ve spolupráci s ním byla v minulosti připravena celá řada úspěšných výstavních projektů. Letos přibyla do této pomyslné řady expozice *Protektorát: odboj a kolaborace* uspořádaná v květnu v Národním památníku na Vítkově. Výstava, jejímž spoluorganizátorem bylo i občanské sdružení Válka.cz, představila významné události, organizace a osobnosti spjaté nejen s domácím odbojem, ale i s českou kolaborací, jejímž představiteli byli např. Emanuel Moravec, Jan Rys-Rozsévač nebo František Aujezdský. Oba protikladné příběhy českých dějin se v závěru výstavy

propojily po roce 1948, kdy se v komunistických věznicích namnoze setkávali jak účastníci odboje, tak kolaboranti. Celkové vyznění výstavy dotvářela řada unikátních exponátů vážících se k oběma protilehlým pólům protektorátní každodennosti.

Své místo našla ve výstavním plánu roku 2012 i unikátní sbírka výtvarného umění. Ve čtvrtek 20. září byla v Galerii moderního umění v Hradci Králové slavnostně zahájena výstava *Umění ve službách národa (1914 – 1918)*. Její návštěvníci mohli shlédnout několik desítek děl Františka Kupky a Otty Gutfreunda ze sbírky VHÚ Praha.

Jen málokdo ví, že malíř František Kupka (1871-1957) a sochař Otto Gutfreund (1889-1927) měli velice úzký vztah k armádě a vojenství. Oba se totiž v době 1. světové války ocitli ve vojenských řadách. Kupka žijící ve Francii pomáhal i zakládat československé legie, Gutfreund vstoupil rovněž ve Francii do Cizinecké legie a účastnil se tvrdých bojů probíhajících v roce 1914 např. na Sommě.

V roce 2012 uplynulo 65 let od Kupkova úmrtí a 85 let od smrti Otto Gutfreunda. I to byl důvod, proč výstavu uspořádat. Hradecká galerie se jevila příhodným výstavním prostorem, oba umělci totiž pocházeli z východních Čech. Kupka se narodil v Opočně, Gutfreund byl rodákem z Dvora Králové.

Vystavené obrazy a plastiky pocházejí výhradně z výtvarných fondů VHÚ Praha, práce byly vytvořeny ve válečném a poválečném období. Dílo obou tvůrců dnes patří k úhelným kamenům českého i světového moderního umění. Kupkovy obrazy jsou celosvětově ceněné, na aukcích patří z českých tvůrců k nejdražším.

Část z vystavených prací byla předvedena už v roce 2006 v pražském Muzeu Kampa, přesto budou mít návštěvníci možnost poprvé uvidět několik doposud neprezentovaných děl. Jde především o „znovuobjevenou“ Gutfreundovu sádrovou plastiku italského legionáře, o níž se desítky let vůbec nevědělo. Legionář přitom tvoří ústřední motiv expozice spolu s Kupkovým akvarelem, který představuje scénu z francouzského zákopu.

František Kupka byl i přes fakt, že žil od roku 1895 ve Francii, velkým vlastencem. Stal se členem legendární roty Nazdar, po zranění v roce 1915 se naplno věnoval propagační práci pro Českou kolonii v Paříži. Pro čs. legie vytvořil grafické listy a kresby s národními motivy jako předlohy k plakátům, pohlednicím, známkám či kolkům. V roce 1918, ještě před vznikem Československa, vytvořil návrhy státní a vojenské symboliky, uniforem příslušníků nové armády a také vojenských vyznamenání. V roce 1919 se stal jedním ze zakládajících členů Památníku odboje – Uměleckého sboru při MNO v Praze, předchůdce dnešního VHÚ.

„Válečné období Kupkovy tvorby je v odborné literatuře druhé poloviny 20. století zcela opomíjeno, jakoby neexistovalo,“ píše v katalogu k výstavě kunsthistorička Ilona Krbcová z VHÚ, která je také autorkou výstavy. „Jakoby šlo o krok zpět k něčemu nižšímu, méně dokonalému. Přitom kompozice maleb, jedinečná barevnost a hravá pohyblivost figur nedokládají nic jiného než

mimořádný talent mimořádné osobnosti. Je naprosto pochopitelné, že Kupka přijal tuto změnu jako svou povinnost, jako službu pro vlast.“

Otto Gutfreund se dočkal zaslouženého uznání až po roce 1920, kdy se z Francie vrátil zpět do vlasti. Tehdy také opustil své kubistické směřování a vrátil se k sociálnímu civilismu. Hledání ideálu realistické tvorby propojil Gutfreund s tradicí našich legií v dřevěných polychromovaných postavách československých legionářů. Kromě výtvarné hodnoty se vyznačují i přesností detailů výstroje, což dává dílům dokumentární ráz. Umělecké zpodobnění tradice legií v plastikách nebylo ve své době nikým překonáno a podle těchto modelů vojáků vznikaly také v období první republiky stovky průmyslově vyráběných keramických odlitků.

V roce 1922 získal Památník odboje Gutfreundovu kolekci kreseb a maleb, které vytvořil během války nebo jako retrospektivu válečných dojmů. K vystaveným dílům Krbcová dodává: „Do realisticky prostých figur vojáků jsou vloženy autorovy intenzivní vnitřní prožitky ze zajetí a vzpomínky na děsivé okamžiky z válečných zákopů či těžké a úmorné dřiny v továrnách. Umělec záměrně nedává možnost nahlédnout do obličejů těžkopádných shrbených postav vojáků v dlouhých kabátech. Tíživé břemeno války, které si nesou na bedrech, je o to výstižnější.“

Po celý rok pokračovala úspěšně navázaná spolupráce s jednotlivými pražskými městskými částmi. Kromě již zmiňované Prahy 8 to byla především Městská část Praha 3, na jejíž radnici se v dubnu uskutečnila výstava *Válka v malém*, prezentující část sbírky cínových vojáků, modelů a grafiky. Vystavené exponáty patří do sbírek VHÚ Praha, jehož pracovníci také výstavu připravili. Ve vitrínách byly umístěny stovky figurek a desítky dioramat, která zobrazovaly boje od křižáckých dob až po 2. světovou válku. Výstava, která byla zahájena ve středu 11. dubna, představovala i konkrétní konflikty. Byly zde dioramata s vojáků zobrazující husitské války, boje křesťanů s muslimy, konflikty za napoleonské éry, ale také z doby Krymské války v 19. století. Samozřejmě byla zobrazena první a druhá světová válka. Jak prostřednictvím modelů těžkých zbraní, tak skrze dioramata zákopů či opevnění. Byl zde i známý řopík, tedy lehké opevnění vz. 37 stavěné na konci 30. let na hranicích Československa s Německem. Figurky pak doplňovaly i četné grafické listy, které rovněž ukazují některé situace z konkrétních válečných střetnutí. VHÚ Praha disponuje nejvýznamnější sbírkou cínových vojáků v České republice, soustřeďuje v ní více než 35 000 kusů figurek.

V rámci spolupráce s městskou částí Praha 6 se pak při příležitosti oslav vzniku Československa uskutečnila v Písecké bráně vernisáž výstavy Sokolové a republika, která připomněla význam této organizace pro vznik našeho státu. Tato výstava současně symbolicky zakončila letošní 150. narozeniny této organizace.

Podzim roku 2012 přinesl také pokračování zahraničních aktivit VHÚ Praha. V Centrálním armádním muzeu v Alžíru byla připravena výstava *Československo-alžírské vztahy* a v Bělehradě se připravovala výstava *Historie česko-srbské vojenské spolupráce*. Na obou expozicích se podílejí jak partnerská muzea, tak zastupitelské úřady ČR a Sekce obranné politiky a strategie MO.

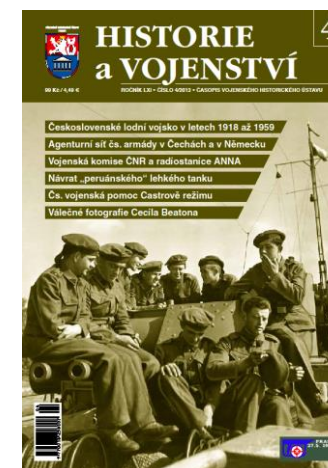
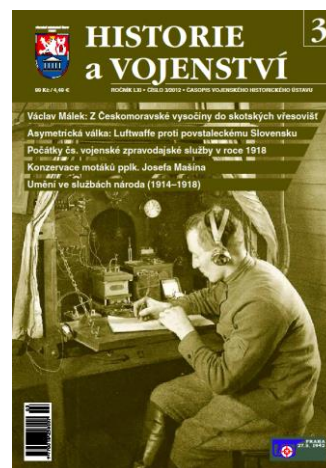
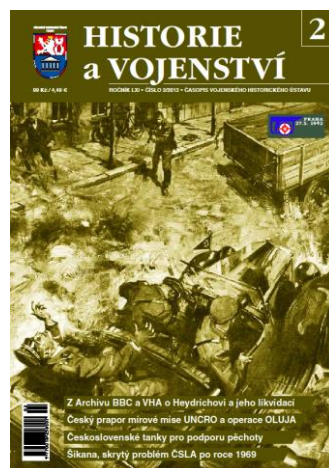
V roce 2012 také začaly přípravné práce, jejichž výsledek budou mít návštěvníci možnost ocenit až v příštím roce. Do této kategorie spadá stálá expozice historie dělostřelectva a pevnostního stavitelství, která se otevře v Terezíně pod názvem Kámen a oheň, stejně jako stálá expozice Rodný dům Jana Kubiše, chystaná ve spolupráci s Obecním úřadem Dolní Vilémovice.

8.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Časopis vydávaný Vojenským historickým ústavem Praha Historie a vojenství je jediným českým specializovaným vědeckým a recenzovaným periodikem v oblasti vojenské historie. Vychází čtyřikrát do roka, ve formátu A4 s barevnými a černobílými reprodukcemi.

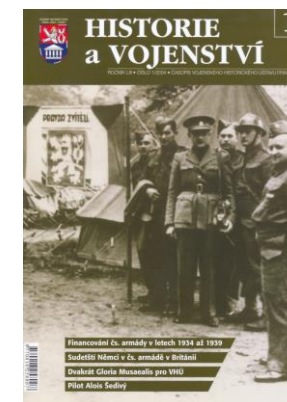
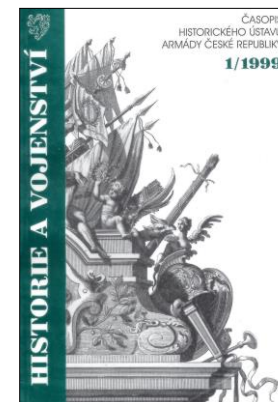
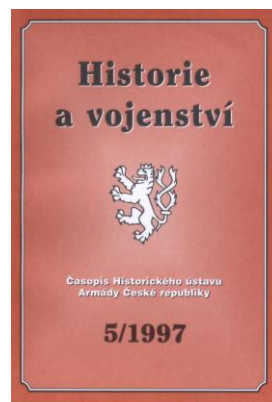
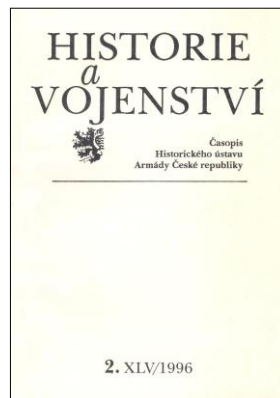
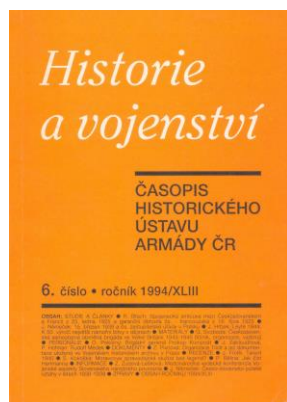
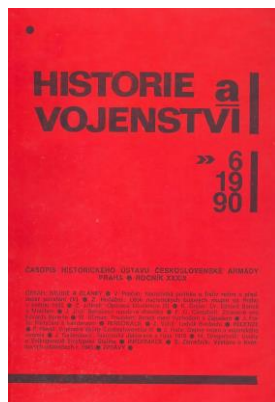
Posláním časopisu je vědecké zpracování vojenské historie, především české a československé, s důrazem na 20. století, v celé její pestrosti, a to na základě původního archivního výzkumu. Publikovány jsou studie a materiály především k dějinám českého a československého vojenství, dále edice archivních dokumentů, statě o sbírkových předmětech, informace z muzeí a o výstavách v tuzemsku i zahraničí, konferencích či recenze a anotace nových knih a nekrology významných osobností českého a československého vojenství. U všech studií a článků, materiálů i edic dokumentů jsou publikována anglická resumé. Veškeré studie, články, materiály a edice musejí před případným publikováním projít recenzním řízením.

Časopis Historie a vojenství vychází od roku 1952, ale teprve po listopadu 1989 mohl začít zcela naplňovat programové vize, které byly vysloveny již po konci druhé světové války. Tehdy totiž bylo postulováno, že "bude shromažďovat vědecké práce se zvláštním zřetelem na dobu nejnovější a historii obou našich odbojů po stránce vojenské a vojensko-politické s důrazem na dokumentárnost uveřejňovaných prací a pramenů. Studie budou doprovázeny mapami, náčrtý, fotografiemi, reprodukcemi grafickými a statickými tabulkami". Byl rovněž vysloven požadavek "naprosté historické věrnosti a vědecké nestrannosti, založené na přesném vážení a ocenění historických faktů a jevů, z nichž žádný nesmí být záměrně opomíjen anebo jakýmkoliv ohledy stranickými nebo osobními podložen".

Bibliografie časopisu z let 1990-2010

Dvacetiletá bibliografie časopisu Historie a vojenství je tematicky členěná do kategorií, je možné se orientovat i podle obsahu článku. Z formálního hlediska je každá tematická kategorie členěna na hlavní články, za něž jsou považovány studie, materiály, dokumenty, biografie a vzpomínky, a na články s vedlejším badatelským významem, mezi něž počítáme recenze, informace, nekrology, zprávy, anotace a bibliografie. Bibliografie je k dispozici ve formátu PDF na webových stránkách www.vhu.cz.

OBSAH ROČNÍKU 2012

▪ Studie a články

Jan Eichler, *Je možné vyhnout se válkám?*, 3/19

Ivo Pejčoch, *Československé lodní vojsko 1918 – 1959*, 4/4

Jiří Rajlich, *Asymetrická letecká válka: nasazení Luftwaffe proti povstaleckému Slovensku, srpen – říjen 1944*, 3/4, 4/26

Jiří Rajlich; David Majtenyi, *Export a využití československé letecké výzbroje v občanské válce ve Španělsku 1936 – 1939*, 1/4, 2/4

Karel Straka, *Skupina 1, nestandardní vyšší jednotka zajištění hranic od jara do podzimu 1938 (2. část)*, 1/36

Prokop Tomek, *Šikana, skrytý problém Československé lidové armády po roce 1969*, 2/30

▪ Materiály

Jan Galandauer, *Nenaplněná poslání legionářského panteonu na Vítkově. Od Mnichova k „Vítěznému únoru“*, 3/45
Milan Kopecký; Tomáš Hofírek, *Obrněné svazky a jednotky v bojích o město Dukla (2. část)*, 1/58
Jindřich Marek, *Čeští vojáci a jejich zahraniční partneři v Sektoru JIH mírové mise UNPROFOR 1992 – 1995*, 1/67
Jindřich Marek, *Český prapor mírové mise UNCRO a chorvatská operace OLUJA*, 2/64
Jindřich Marek, *Zpravodajská služba čs. Legií v Rusku 1918 – 1920*, 3/29
Jindřich Marek, *Vojenská komise ČNR a radiostanice ANNA v květnu 1945*, 4/67
Jan Mikulík, *Československá vojenská pomoc Castrově režimu v první polovině šedesátých let*, 4/83
Ivo Pejčoch, *Československé tanky pro podporu pěchoty*, 2/48
Jiří Rajlich, *Na okraj jedné „dezerce“*, 2/55
Karel Straka, *Agenturní síť československé armády v Čechách a v Německu (1937 – 1938)*, 4/46
Jiří Suchánek, *Vyškovský incident a smrt Františka Josefa Minaříka*, 2/42
Prokop Tomek, *Raketové nosiče jaderných zbraní na území Československa*, 3/73
Milan Vyhlídal, *Českoslovenští instruktoři při výstavě egyptského letectva a protivzdušné obrany*, 3/56

▪ Personálie

Jan Skramoušský, *Ruský úspěch Silvestra Krnky*, 1/85

▪ Dokumenty

Jaroslav Beránek, *Volá Londýn – Vysílání československé sekce zahraničního servisu BBC o atentátu na Heydricha*, 2/87
Zuzana Pivcová, *Spojenecké nálety na Prahu v roce 1945*, 1/108
Zuzana Pivcová, *Heydrich a německá branná moc v protektorátu*, 2/82
Michal Pivec, *Svědomy a odpovědnost k národu si žádá odsun německých žen a dětí*, 2/94

▪ Z muzejního života

Michal Burian, *Rok 2012 ve Vojenském historickém ústavu*, 1/116
Michal Burian, *Ohlédnutí za rokem 2012 ve Vojenském historickém ústavu*, 4/98
Jaroslav Láník, *Pod křídly Sokola*, 3/92

▪ Z restaurátorských dílen

Petr Moudrý, *Restaurování ruské šavle*, 1/114
Petr Moudrý, *Restaurování německé malorážky*, 2/112

Petr Moudrý, *Restaurování rakouského palaše*, 2/114
Petr Moudrý, *Restaurování plošiny*, 3/104
Petr Moudrý, *Restaurování kulometu z LTP*, 4/104
Petr Moudrý, *Restaurování rakouských tesáků*, 4/106
Jan B. Uhlíř; Michal Ďurovič; Benjamin Bartl, *Konzervace motáků pplk. Josefa Mašína*, 3/106

▪ Příběhy sbírkových předmětů

Kolektiv autorů, *Návrat „peruánského“ lehkého tanku*, 4/100
Jan Sýkora; Miroslav Khol, *Osudy ukryté v cestovním šeku*, 2/116
Zdeněk Špitálník, *Z československé vysočiny do skotských lovišť*, 3/116
Pavel Trnka, *Středověký zlomek Starého zákona v Knihovně Vojenského historického ústavu*, 3/100
Jan B. Uhlíř, *Nové fotografie a dokumenty k náletům na Prahu v roce 1945*, 1/112

▪ Informace

Jaroslav Beránek, *„Nejnebezpečnější žena Evropy! – Před deseti lety zemřela Královna matka*, 1/120
Jaroslav Beránek, *Historie vzniku československého Památníku v Brookwoodu*, 1/123, 3/136
Jaroslav Beránek, *Válečný kůň: fakta a fikce*, 1/138
Jaroslav Beránek, *Nezvěstní od Sommy*, 3/126
Jaroslav Beránek, *Rodina ve válce*, 3/128
Jaroslav Beránek, *Historická loděnice v Chathamu*, 3/131
Jaroslav Beránek, *Cecil Beaton: Frontové divadlo*, 4/120
Jaroslav Beránek, *IWM se připravuje na 100. Výročí vypuknutí první světové války*, 4/124
Jaroslav Beránek, *Bombardovací letci mají konečně svůj památník*, 4/128
Jaroslav Beránek, *10 let imperiálního válečného muzea Server*, 4/132
Jaromír Breuer, *V Opavě odhalili pamětní desku Jana Kubiše*, 4/115
Michal Burian, *„Masarykova“ lafeta číslo 407*, 1/118
Pavel Filipek, *Obnova válečných hrobů československých legionářů v Rusku*, 1/131
Tomáš Jakl, *Na paměť bratří, padlých na Rusi*, 1/126
David Jirásek, *Vojenská muzea Severní Karolíny*, 2/132, 3/123, 4/134
Lukáš Kopecký, *Odhalení pamětní desky Františku Machníkoví*, 1/143
Ilona Krbcová, *Umění ve službách národa (1914 – 1918) – František Kupka a Otto Gutfreund*, 3/110
Tomáš Kysal, *Dvakrát k válečným hřbitovům z první světové války v Karpatech*, 2/124

Jaroslav Láník, *Historická zkušenost – cesta k odpovědnosti*, 2/128
 Jaroslav Láník, *Vojenský historický ústav včera a dnes*, 2/129
 Jaroslav Láník, *70. výročí operace ANTHROPOID*, 2/131
 Jiří Plachý, *Polská konference „Tobruk 1941“*, 1/141
 Jiří Plachý, *Udělení Medkovy medaile praporu důstojnické školy polského vojenského letectva v Deblinu*, 1/142
 Jiří Plachý, *VI. ročník festivalu „Mene Tekel“*, 1/142
 Jiří Plachý, *Muzeum Varšavského povstání*, 3/115
 Jiří Plachý, *Památník obětem Katyňského masakru a padlým z řad československé a polské zahraniční armády v Českém Těšíně*, 3/116
 Jiří Plachý, *Dokumentační archiv rakouského odboje ve Vídni*, 3/118
 Jiří Plachý, *Armádní generál Jan Sergěj Ingr byl pohřben v rodné obci*, 4/117
 Jiří Plachý, *Polský institut a Sikorského muzeum v Londýně*, 4/119
 Jiří Plachý, *Kurýři a převaděči na Šumavě v padesátých letech 20. století*, 4/133
 Iva Přivřelová, *Australský válečný památník*, 2/136
 Jiří Rajlich, *Stíhací Albatros opět ve vzduchu!*, 3/112
 (red), *Bitva národů v časopisu Cross & Cockade International*, 2/130
 (red), *Zlatá hvězda hrdiny ČSSR putuje do Velké Británie*, 4/110
 Zita Senková, *Děla, cínoví vojáci i pach smrti – Renovované. Vojensko-historické muzeum Bundeswehru v Drážďanech*, 1/136
 Jakub Skalický, *Jedná událost, dva pohledy*, 2/138
 Jakub Skalický, *Istanbulské vojenské muzeum*, 3/119
 Václav Šmidrkal, *Lucemburské Národní muzeum vojenských dějin*, 2/134
 Prokop Tomek, *Vzpomínka na plukovníka in memoriam Václava Knotka*, 4/108
 František Trávníček, *Válečné a vojenské hřbitovy vojenské posádky Užhorod*, 2/126
 Josef Turek, *Komise vojenských tradic a symboliky*, 4/113
 Jan B. Uhlíř, *K 80. narozeninám profesora Roberta Kvačka*, 4/115

▪ Nekrology

Marie Latovecká (1920-2011), 1/143
 Jan Robert Alexander (1922-2012), 1/145
 Josef Škvorecký (1924-2012), 2/140
 Vojtěch Fejlek (1923-2012), 2/142
 Vladimír Lopat'uk (1929-2012), 2/143

Robert Matula (1919-2012), 3/140
John Keegan (1934-2012), 3/143
Tomáš Sedláček (19189-2012), 4/136

▪ Recenze

Jana Bachová, Erik Eybl: *Information. Propaganda. Kunst. Österreichisch-ungarische und französische Plakate des Ersten Weltkrieg*, 2/147
Jana Bachová, Eds. Michael Geyer – Sheila Fitzpatricková: *Za obzor totalismu: srovnání stalinismu a nacismu*, 3/146
Jaroslav Beránek, Martin Kovář a kolektiv: *Londýn, Kulturně-historický průvodce*, 2/148
Jaroslav Beránek, *Na křídlech RAF. Českoslovenští letci v reportážích a rozhovorech BBC*, 3/149
Jan Biedrman, Jaroslav Polách: *Jan Smil z Křemže. Život táborského hejtmána a loupeživého rytíře*, 3/145
Jan Galandauer, Richard Lein: *pflichterfühlung oder Hochverrat? Die tschechischen Soldaten Österreich-Ungarns im Ersten Weltkrieg*, 2/144
Jan Kilián, Peter Engerisser – Pavel Hrnčířík: *Nördlinger 1634. Die Schlacht bei Nördlingen – Wendepunkt des Dreißigjährigen Krieges*, 4/147
Pavel Kreisinger, Zlatica Zudová-Lešková: *Zapomenutá elita. Českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*, 2/146
Radim Kubeš, Manfred Nebelin: *Ludendorff. Diktator im Ersten Weltkrieg*, 4/144
Jaroslav Láník, Stanislav Kokoška a kolektiv: *Nultá hodina? Československo na jaře 1945 ve strategických souvislostech*, 2/149
Jaroslav Láník, Gerhard Wettig: *Sowjetische Deutschland-Politik 1953 bis 1958. Korrekturen an Stalins Erbe, Chruchtschows Aufstieg und der Weg zum Berlin-Ultimatum*, 3/150
Zdeněk Munzar, Pavel Balcárek: *Ve víru třicetileté války: politikové, kondotiéři, rebelové a mučedníci v zemích Koruny české*, 3/144
Zdeněk Munzar, Jan Kilián: *Martin Maxmilián z Golče, kolem 1593-1653: císařský generál ve víru třicetileté války*, 4/146
Ivo Pejčoch, Jiří Rajlich - David Majtenyi: *Jan Ferák a ti druzí. Českoslovenští interbrigadisté, letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936-1939*, 1/150
Ivo Pejčoch, Jiří Rajlich - Jitka Režná: *Generál Fajtl slovem historika, rodiny a objektivem fotografů*, 2/145
Ivo Pejčoch, Jindřich Marek: *Padáky nad Tibetem, Tajná operace CIA 1957-1974*, 3/151
Ivo Pejčoch, Vladimír Francev: *Československé tankové síly 1945-1992*, 4/149
Ivo Pejčoch, Jiří Plachý: *Powstanie '44 w komiksie – Antologia prac konkursowych 2010 – Morowe panny*, 3/150
Daniel Povolný, Jiří Bílek: *Kyselá těšínská jablíčka. Československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1938, 1945*, 2/150
Karel Straka, Ivo Pejčoch – Prokop Tomek a kolektiv: *Od svobody k nesvobodě 1945-1956*, 1/148
Josef Šrámek, Zdeněk Jánský: *Srážka u Sviníšťan v roce 1866. Komitét pro udržování památek z války roku 1866*, 4/143
Prokop Tomek, Hana Bortlová: *Československo a Kuba v letech 1959-1962*, 3/148

Prokop Tomek, *Ondřej Koutek: Prokop Drtina. Osud československého demokrata*, 4/148

Dalibor Vácha, *Hester Vaizey: Surviving Hitler's War: Family Life in Germany 1939-1948*, 1/149

Dalibor Vácha, *Kate McLoughlin: Authoring War: The Literary Representation of War from Iliad to Iraq*, 3/147

▪ **Anonce**

1/151, 4/149

▪ **Střípky**

2/151

▪ **Tajemství depozitářů**

1/152, 2/152, 3/152, 4/150

9 VYDAVATELSKÁ ČINNOST

SAMOSTATNÉ PRÁCE A STUDIE

- Jaroslav BERÁNEK, Britské galerie a muzea. Radioservis, Praha 2012.
- Tomáš JAKL, Boj za svobodu 1938–1945 Obrazová kronika. PIC MO, Praha 2012 (Reprint).
- Tomáš JAKL, Zborov 1917–2007. PIC MO, Praha 2012 (Reprint).
- Tomáš JAKL, Deník Bohumila Kupce z let 1915–1926. Zápisky z I. světové války, čs. legií v Rusku a působení v Čs. červeném kříži na Podkarpatské Rusi a v Praze. Academia, Praha (v tisku).
- Jindřich MAREK, Čeští vojáci v zahraničních misích. In: Armáda české republiky. Symbol demokracie a státní suverenity 1993–2002. MO ČR 2012, s. 95–121.
- Jindřich MAREK, Padáky nad Tibetem. Svět křídel. Cheb 2012.
- Jiří PLACHÝ a kol., Jmenný seznam příslušníků československé zahraniční armády na západě, část I a II. Praha 2012.
- Ivo PEJČOCH, Vojáci na železné oponě. Vojáci padlí při pokusu o přechod státní hranice, příslušníci Pohraniční stráže usmrcení uprchlíky a dezertéři přes železnou oponu 1948–1989. Cheb 2012.
- Ivo PEJČOCH, Lehké tanky, dějiny vývoje a nasazení lehkých tanků od první světové války do současnosti. Cheb 2012.
- Ivo PEJČOCH, Jiří PLACHÝ, Oldřich TOMEK, Prokop TOMEK, Seznam příslušníků vojenských jednotek na Západě. VHÚ Praha 2011.
- Jiří PLACHÝ; Ivo PEJČOCH, Zemřeli na západě. Ztráty československé pozemní zahraniční armády v Polsku, Francii, na Středním východě a ve Velké Británii v letech 1939–1945. Praha 2012.
- Jiří PLACHÝ; Ivo PEJČOCH, Masarykovy oprátky. Trestry smrti vykonané v Československu 1918–1939. Svět křídel, Cheb 2012.

- Daniel POVOLNÝ, Slovník funkcionářů StB. Ústav pro studium totalitních režimů, v tisku (zpracován stručný organizační vývoj VKR).
- Jiří RAJLICH; David MAJTENYI: Jan Ferák a ti druzí. Českoslovenští interbrigadisté, letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936-1939. Svět křídel, Cheb 2012.
- Jiří RAJLICH; Jitka REŽNÁ: Generál Fajtl slovem historika, rodiny a objektivem fotografů. Svět křídel, Cheb 2012.
- Jiří RAJLICH; Ivo PEJČOCH: Dva Walterové. Příběhy dvou československých občanů, sloužících jako piloti Luftwaffe. Svět křídel, Cheb 2012,
- Prokop TOMEK, Kurier des Westens. Die Geschichte eines Rapšacher Sohnes. In: Schauplatz Eiserner Vorhang. Beitragsband und Katalog zur Ausstellung. Weitra 2012.
- Prokop TOMEK, Příběhy bezpráví – normalizace (autor pěti kapitol). Člověk v tísní. 2012.
- Prokop TOMEK, Poúnorová zahraniční akce Čechů a Slováků. In: Ivo PEJČOCH, Prokop TOMEK, Od svobody k nesvobodě. Kolektivní monografie. VHÚ Praha 2011.
- Hugo VANÍČEK; Jiří PLACHÝ (ed.), Duch a síla. Příspěvek k dějinám zahraničního odboje. Academia, Praha 2012.

ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH

- Marek FIŠER, Digitální knihovna Kramerius a její využívání studenty historických věd. Knihovna 2012, č. 2
- Tomáš JAKL, Označení jednotek britské 6. pěší divize. Hobby historie 17, září – říjen 2012.
- Tomáš JAKL, Partyzánské Hotchkissy. Modelář 2012, č. 10.
- Tomáš JAKL, Americké tanky Sherman Rudé armády ve středních Čechách. Středočeský sborník historický, v tisku.
- Tomáš JAKL, Bohemika Ruského státního vojenského archivu v Moskvě. Archivní časopis, v tisku.
- Tomáš JAKL, Panzerwaffe na Spiši. Hobby historie 2012, č. 18.
- Tomáš JAKL, Klasifikace tankového materiálu v letech 1945–1947. Hobby historie, v tisku.
- Tomáš JAKL, První automobil čs. armády. Legionářský směr 2012, č. 1.

- Ivo PEJČOCH, Zabezpečení státní hranice a způsoby jejího překonávání v šedesátých letech. Věda a technika v Československu v 60. letech 20. století. Praha 2012.
- Ivo PEJČOCH, Ignác Nay– dvakrát v odboji proti totalitě. Paměť a dějiny 2012, č. 3.
- Ivo PEJČOCH, Dobrovolnická svatováclavská rota. II. světová válka 2012, č. 6.
- Ivo PEJČOCH, Četař Otakar Zeithammel – odboj ve Vládním vojsku. Terezínské listy č. 40. Terezín 2012.
- Ivo PEJČOCH, Stíhač tanků Charioteer. Hobby Historie 2012, č. 13.
- Ivo PEJČOCH, Praga P-II-a neúspěšný konkurent Škody LT vz. 35.. Hobby Historie 2012, č. 14.
- Ivo PEJČOCH, Americké průzkumné obrněné vozidlo M 114. Hobby Historie 2012, č. 15.
- Ivo PEJČOCH, Útěk dvojicí Tater. Hobby Historie 2012, č. 15.
- Ivo PEJČOCH, Generál technické zbrojní služby Ing. Bedřich Albrecht. Otec motorizace československé armády. Hobby Historie 2012, č. 16.
- Ivo PEJČOCH, TNH.n.A. – z německého lehkého tanku k čs. dělostřeleckému tahači. Hobby Historie 2012, č. 16.
- Ivo PEJČOCH, Kanadský tank Ram. Hobby Historie 2012, č. 17.
- Ivo PEJČOCH, Stíhač tanků Kürrasier. Hobby Historie 2012, č. 18.

- Jiří PLACHÝ, „Andersowcy” w powojennej Czechosłowacji (1945–1948). In: Bogusław Polak – Paweł Skubisz (ed.), „Politycznie obcy!”. Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956. Szczecin 2012.
- Jiří PLACHÝ, Čekání na válku. Česká společnost a obrana státu ve 20. a 30. letech 20. století. Dějiny a současnost 2012, č. 5.
- Jiří PLACHÝ, K činnosti některých negativistických stran na Podkarpatské Rusi v roce 1938. Slovanský přehled, 2012, č. 1, 2.
- Jiří PLACHÝ, Smrt nadějného filosofa a sociologa – PhDr. Josef Doppler (1910–1944). Paměť národa, VIII 2012, č. 1.
- Jiří PLACHÝ, Český důstojník v bojích za uhájení územní integrity ČSR v letech 1918–1919. Legionářský směr 2012.

- Daniel POVOLNÝ, Národní lidová armáda NDR a invaze do ČSSR v srpnu 1968 – účast nebo neúčast, pro připravovaný sborník z konference, připraveno do tisku.

- Jiří RAJLICH, Důstojník pod třemi prapory. Plukovník F. O. Miksche (1905-1992). Hobby Historie 2012, č. 13.
- Jiří RAJLICH, (Česko)slovenská letadla v Polsku 1939. Hobby Historie 2012, č. 13.
- Jiří RAJLICH, Multinational Air Combat, 31 August 1918 and its Czech connections. Cross & Cockade International, Vol. 43/I, Spring 2012.
- Jiří RAJLICH, Wing Commander Josef Šnajdr (1909-1992). Luhačovické noviny, duben 2012, roč. XIX.
- Jiří RAJLICH, „Šestnáctka“ s Mickey Mousem a nadporučík Václav Formánek. Hobby Historie 2012, č. 14.

- Jiří RAJLICH, Sedmdesát roků od Sestřeleného. Hobby Historie 2012, č. 14.
- Jiří RAJLICH, Słowacy w Deblinie w 1939 r. Gapa – Lotniczy magazyn historyczny 2012, č. 2.
- Jiří RAJLICH, Znovuvzkříšený Albatros D.III (Oeffag). Hobby Historie 2012, č. 15.
- Jiří RAJLICH, Odešel „nejvýkonnější“ československý letec u Bomber Command F/Lt Jan R. Alexander, DFC, DFM. Hobby Historie, 2012, č. 15.
- Jiří RAJLICH, Lotowska Electra w Rumunii. Gapa – Lotniczy magazyn historyczny 2012, č. 3.
- Jiří RAJLICH, Odešel před deseti roky... Plukovník Ing. Jaroslav Janečka (1928-2002). Hobby Historie 2012, č. 16.
- Jiří RAJLICH, Trojjediný československý Curtiss H-75. Hobby Historie 2012, č. 17.
- Jiří RAJLICH; David MAJTENYI: Jan Ferak: As de la aviación republicana. Mitos y realidades. Revista Española de Historia Militar No 135 (Noviembre/Diciembre 2012).
- Jiří RAJLICH: Československé stopy Charlese Lindbergha. Hobby Historie 2012, č. 18.
- Jiří RAJLICH; David MAJTENYI: Vojenský a zalétávací pilot, interbrigadista Andrej Beleš (1899-1952). In. Než podmaníme vzduch. Zalétávací a zkušební piloti a letecké výzkumné ústavy. Práce z dějin techniky a přírodních věd. Svazek 29. Národní technické muzeum, Praha 2012.

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY

NÁZEV

Vojenský historický ústav Praha
užívaná zkratka VHÚ Praha

ADRESA

Vojenský historický ústav Praha
U Památníku 2
130 05 Praha 3

Armádní muzeum Žižkov

U Památníku 2
130 05 Praha 3 – Žižkov

Letecké muzeum Kbely

Mladoboleslavská ul.
190 00 Praha 9 - Kbely

Vojenské technické muzeum Lešany u Týnce nad Sázavou

257 42 pošta Krhanice

ZŘIZOVATEL

Česká republika – Ministerstvo obrany

Tychonova 1
160 00 Praha 6

ZŘÍZENÍ

Vojenský historický ústav Praha zřízený výnosem MNO-hl. štáb čj. 166/4. oddělení 1945/čj.6/VUV-1945/ navazuje na činnost Památníku Odboje zřízeného nařízením ministerstva národní obrany čj. 22401 ze dne 4. května 1919 pod protektorátem prezidenta T. G. Masaryka a na činnost Československého válečného musea zřízeného výnosem ministerstva národní obrany čj. 107.703/7 ze dne 1. října 1920. Rovněž navazuje na činnost Památníku osvobození a Vojenské ústřední knihovny.

ŘEDITELSTVÍ

Telefon: +420 973 204 900 – sekretariát ředitele

Fax: +420 222 541 308

E-mail: museum@army.cz

ODDĚLENÍ PRO STYK S VEŘEJNOSTÍ

Telefon: +420 973 204 925, +420 973 204 951, +420 973 204 989

OBJEDNÁVKY KOMENTOVANÝCH PROHLÍDEK PRO ŠKOLY

Telefon: +420 973 204 951 nebo +420 973 204 925

E-mail: historikon@seznam.cz

SPRÁVNÍ RADA PRO VYŘIZOVÁNÍ VÝVOZNÍCH POVOLENÍ, ZÁPŮJČEK, DARŮ ČI VÝKUPŮ

Telefon: +420 973 204 903

KNIHOVNA VHÚ PRAHA

Pracoviště Žižkov:

Půjčovna: +420 973 204 946

Studovna: +420 973 204 944

E-mail: knihovna@vhu.cz

Pracoviště Rooseveltova:

Půjčovna: +420 973 215 544

E-mail: knihovna@vhu.cz

ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Telefon: +420 973 204 941

ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Telefon: +420 973 204 900, 973 204 924

LETECKÉ MUZEUM KBELY

Telefon: +420 973 204 900, 973 207 500

VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Telefon: +420 973 204 900, 973 296 161

